

İÇ MEKÂN TASARIMINDA BİTİRME ÖĞELERİNİN İNSAN
PSİKOLOJİSİNE ve MEKÂN ALGISINA ETKİSİ

SELVER DAMLA ÇOMAK

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2020

İÇ MEKÂN TASARIMINDA BİTİRME ÖĞELERİNİN İNSAN
PSİKOLOJİSİNE ve MEKÂN ALGISINA ETKİSİ

SELVER DAMLA ÇOMAK

Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık Yüksek Lisans
Programı,2020

Bu tez, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'ne İç Mimarlık Yüksek Lisans
(MA) derecesi için sunulmuştur.

IŞIK ÜNİVERSİTESİ

2020

İŞIK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İÇ MİMARLIK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI,

İÇ MEKAN TASARIMINDA BİTİRME ÖĞELERİNİN İNSAN
PSİKOLOJİSİNE ve MEKÂN ALGISINA ETKİSİ

SELVER DAMLA ÇOMAK

ONAYLAYANLAR :

Dr. Öğr. Üyesi Gülru KOCA Işık Üniversitesi
(Tez Danışmanı)



Doç. Dr. Serpil ÖZKER Işık Üniversitesi



Doç. Dr. Saadet AYTIS Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi



ONAY TARİHİ: 09.04.2020

THE EFFECT OF ITEMS USED IN INTERIOR DESIGN ON HUMAN PSYCHOLOGY AND SPACE PERCEPTION

Abstract

Human beings have experienced a long development process since its existence. In the prehistoric ages, the first humans were clinging to life with the food they provided from the natural environment, and they used tree burrows and caves to protect themselves from wild nature and animals. Housing is a need for the person to protect himself from the environment and to continue his various actions more comfortably. This need caused many different types of places to form as the time passed and technology improved. For this reason, since people spend most of their lives in spaces with different functions, the spaces have been developed and renewed continuously with technology that has changed from past to present.

As spaces are important living spaces for people, they are designed according to the needs and desires of people. Each designed, formed space takes on a unique identity. Various finishing elements are used in the spaces. The use of restrictive elements, materials, plants, light and color is effective in creating different identities in the space. These items can affect the psychology of the user positively or negatively. While it increases the life and performance of the individual, it sometimes causes its decrease. The personality of spaces and the personality of the user interact with each other and form the concept of space perception. People shape according to the place they live in or shape the places according to their own style. Every product used in this direction affects people physically and psychologically.

In this study, the finishing elements used in interior design; It is aimed to determine the perception created by the limiting elements, materials, light and color that make up the spaces. The effects of the spaces formed with different materials, colors and light on human have been examined. In order to examine the effect of finishing elements used in space on human perception, the formation of perception and space perception is discussed. Different effects on human have been analyzed according to the type of material and when it is used. Products that are suitable or not suitable for use in various function spaces are examined.

Keywords: Human, Space, Perception, Space perception, Finishing building material, Light, Color

İÇ MEKAN TASARIMINDA BİTİRME ÖĞELERİNİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ve MEKÂN ALGISINA ETKİSİ

Özet

İnsanoğlu varoluşundan bu yana uzun bir gelişim süreci yaşamıştır. Tarih öncesi çağlarda ilk insanlar doğal ortamdan sağladıkları yiyeceklerle hayata tutunmuşlar, vahşi doğa ve hayvanlardan kendilerini korumak için ağaç kovukları ve mağaralardan yararlanmışlardır. Barınma, kişinin kendini çevreden koruması ve çeşitli eylemlerini daha rahat devam ettirebilmesi için bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç zaman geçtikçe ve teknoloji geliştikçe farklı türlerde bir çok mekânın oluşmasına sebep olmuştur. Bu sebeple insanlar yaşantılarının büyük bir bölümünü farklı fonksiyonlara sahip mekânlarda geçirdikleri için mekânlar, geçmişten günümüze değişen teknoloji ile birlikte gelişmiş ve sürekli yenilenmiştir.

Mekânlar, insanlar için önemli yaşam alanları olduğundan dolayı insanların gereksinimlerine ve isteklerine göre tasarlanmaktadır. Tasarlanan, oluşan her mekân kendine özgü bir kimliğe bürünmektedir. Mekânlarda çeşitli bitirme öğeleri kullanılmaktadır. Sınırlayıcı öğeler, malzeme, bitki, ışık ve rengin kullanımı mekânda farklı kimliklerin oluşmasında etkin olmaktadır. Kullanılan bu öğeler kullanıcının psikolojisini, olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bireyin hayatını ve çalışma alanındaki performansını artırırken, bazen de azalmasına sebep olmaktadır. Mekânların kişiliği ile kullanıcının kişiliği, birbiriyle etkileşim halindedir ve mekân algısı kavramını oluşturur. İnsanlar yaşadıkları mekâna göre

şekillenir ya da mekânları kendi tarzlarına göre şekillendirir. Bu doğrultuda kullanılan her ürün insanı fiziksel ve psikolojik olarak etkiler.

Bu çalışmada iç mekân tasarımında kullanılan bitirme öğelerinin; mekanları oluşturan sınırlayıcı elemanların, malzemelerin, ışığın ve rengin insan üzerinde yarattığı algının saptanması amaçlanmıştır. Farklı malzeme, renk ve ışık ile oluşan mekânların insan üzerinde etkileri incelenmiştir. Mekânda kullanılan bitirme öğelerinin insan algısı üzeride etkisinin incelenmesi için algı ve mekân algısının oluşumu ele alınmıştır. Malzemenin türüne ve kullanıldığı duruma göre insanda yarattığı farklı etkiler analiz edilmiştir. Çeşitli fonksiyondaki mekânlarda kullanılması uygun ya da uygun olmayan ürünler incelenmiştir.

Anahtar kelimeler: İnsan, Mekân, Algı, Mekân algısı, Bitirme yapı malzemesi, Işık, Renk

Teşekkür

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca saygı duyduğum, gıpta ettiğim, bu tezi yapmamda beni yüreklendirip inandıran, her daim desteğini esirgemeyen değerli tez danışmanı hocam Gülru KOCA'ya çok teşekkür ederim.

Hayatta başaramayacağım hiç birşeyin olmadığına inandıran anneme, zorlukların daha çok beni başarıya ittiğini söyleyen babama, tez yazmam için beni yüreklendiren ablam Merve ve herkesten daha çok bu araştırma ve hazırlama döneminde bana en büyük desteği sağlayan hayat arkadaşım Ejder'e sonsuz teşekkür ederim.

ÖNSÖZ

Tarih boyunca ilk insanlardan bu yana insanlığı en önemli ihtiyaçlarından olan barınma ihtiyacı mekânların oluşmasını sağlamıştır. İnsanlar zaman ilerledikçe gelişip kendilerine farklı mekânları yaratmıştır. İlerleyen zaman, insanları mağaralarda yaşayan insanlardan akıllı evlerde yaşayan insanlara dönüştürmüştür. Gelişen teknoloji ile birlikte mekânların oluşmasını sağlayan yeni yapı türleri ve malzemeleri ortaya çıkmıştır. Teknoloji çağı denilen bu çağda insanlar zamanlarının bir çok kısmını mekânlarda yaşayarak geçirir. Mekanlar, kullanıcıların ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılarken; psikolojilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkiler. Bu durum mekân algısını oluşturur. Mekân algısının oluşumu; mekânda kullanılan çeşitli bitirme öğeleri, malzeme, renk ve ışığın insanlar üzerindeki etkileri olarak görülür.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	ii
ÖZET	iv
TEŞEKKÜR	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
RESİMLER LİSTESİ	xvi
1. GİRİŞ	1
2. MEKÂNIN TANIMI ve MEKÂN ALGISİNİN OLUŞUMU	3
2.1. Mekânın Tanım ve Türleri	3
2.2. Mekânın Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi	4
2.3. Mekân ve İnsan Etkileşimi	6
2.4. Mekânsal Algının Tanımı ve Oluşumu	7
2.4.1. Mekânı Sınırlayan Öğelerin Mekân Algısına Etkisi	9
2.4.1.1. Döşeme	10
2.4.1.2. Duvar	18
2.4.1.3. Kolon	24
2.4.1.4. Kiriş	29

2.4.1.5. Merdiven.....	33
2.4.1.6. Duvar Boşluğu Olarak Pencere ve Kapılar.....	37
2.4.1.7. Mobilyalar.....	42
2.4.1.8. Aksesuarlar (Aydınlatma Öğeleri ve Bitkiler).....	45
2.4.2. Mekân Algısına Etki Eden Faktörler.....	47
2.4.2.1. Aidiyet	48
2.4.2.2. Mahremiyet.....	49
2.4.2.3. Hava Kalitesi – Atmosfer	50
2.4.2.4. Doku.....	51
2.4.2.5. Işık	52
2.4.2.6. Malzeme.....	55
2.4.2.7. Renk	57
3. İNSAN DAVRANIŞLARI ve ALGI PSİKOLOJİSİ	59
3.1. İnsan Davranış ve Gereksinimleri	59
3.1.1. İnsan Davranış Kuramları	60
3.1.1.1. Nörobiyolojik Yaklaşım	60
3.1.1.2. Davranışsal Yaklaşım	61
3.1.1.3. Bilişsel Yaklaşım	61
3.1.1.4. Psikoanalitik Yaklaşım.....	62
3.1.1.5. Fenomenolojik Yaklaşım.....	62
3.1.2. İnsan Gereksinimleri	63
3.2. Algı Psikolojisi, Gelişimi ve Türleri.....	64

3.2.1. Duyuma Dayalı Algı Kuramı	67
3.2.1.1. Rasyonalist Teoriler	67
3.2.1.2. Ampirist Teoriler	68
3.2.1.3. Nativist Teorileri	68
3.2.1.4. Gestalt Teoriler	69
3.2.2. Bilgiye Dayalı Algı Kuramı	71
3.3. Görsel Algı Tanımı ve Olgusu	72
4. İÇ MEKÂN TASARIMINDA KULLANILAN YAPI BİTİRME MALZEMELERİ	74
4.1. Doğal ve Yapay Taş	75
4.2. Ahşap	76
4.3. Pişmiş Toprak	78
4.4. Metal	79
4.5. Alçı	80
4.6. Beton	81
4.7. Cam	83
4.8. Polimerler	84
4.9. Kompozitler	86
4.10. Tekstil Yüzeyler	87
5. İÇ MEKÂN TASARIMINDA BİTİRME ÖĞELERİNİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ve MEKÂN ALGISINA ETKİSİ	89
5.1. Alan Araştırmasının Yöntemi	92

5.2. Alan Araştırmasının Değerlendirilmesi.....	92
5.3. Alan Araştırmasının Sonuçlarının Değerlendirilmesi	104
KAYNAKÇA.....	113
EKLER	124
ÖZGEÇMİŞ	128

KISALTMALAR LİSTESİ

VB: Ve Benzeri

YY: Yüzyıl

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1.	İnsan ve Çevre İlişkisi (Erkman, 1973)	65
Tablo 3.2.	Algı Kuramları Tablosu (Lang, 1987)	67
Tablo 5.1.	Katılımcıların cinsiyet dağılımı grafiği.....	92
Tablo 5.2.	Katılımcıların yaş grupları dağılımı.....	93
Tablo 5.3.	Katılımcıların meslek grubu dağılımı	94
Tablo 5.4.	Katılımcıların mekânları için tasarım araştırması dağılımı	94
Tablo 5.5.	Katılımcıların konut yapısı grafiği.....	95
Tablo 5.6.	Katılımcıların yaşadıkları mekânın ruh hallerine etkisi dağılımı grafiği.....	95
Tablo 5.7.	Katılımcıların mekânlarındaki hissettikleri duyguların grafiği.....	96
Tablo 5.8.	Katılımcıların mekânlarının misafirlerindeki hissettirdiği duygular grafiği.....	96
Tablo 5.9.	Katılımcıların yaşadıkları mekândaki malzeme grafiği	97
Tablo 5.10.	Katılımcıların malzemelerin tercih etme sebebi dağılımı grafiği	97
Tablo 5.11.	Malzemelerin kullanıcılarda hissettirdiği sıcaklık grafiği	98
Tablo 5.12.	Katılımcıların mekândaki izlenimleri grafiği	98
Tablo 5.13.	Katılımcıların soğuk - sıcak malzeme grafiği.....	99
Tablo 5.14.	Katılımcıların ekolojik malzeme tercih grafiği.....	100
Tablo 5.15.	Katılımcıların çevreye duyarlı malzeme kullanımı tercih grafiği.....	100
Tablo 5.16.	Bitirme malzemesi ekonomik sıralaması grafiği	101
Tablo 5.17.	Yaşadıkları mekânlarda dokulu malzeme tercih grafiği	101
Tablo 5.18.	Malzeme yüzeyi tercih grafiği	101
Tablo 5.19.	Malzeme uygulaması kolaylığı grafiği	102

Tablo 5.20. Uygulama kolaylığına göre malzeme sıralaması grafiği	102
Tablo 5.21. Katılımcıların tercih ettikleri ışık dağılım grafiği.....	103
Tablo 5.22. Katılımcıların tercih ettikleri renk tonu dağılım grafiği	103
Tablo 5.23. Kullanıcıların mekânlarındaki bitki kullanımı tercih etme nedeni grafiği.....	104

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Mekân ve kullanıcı ilişkisi (Özak, Gökmen, 2009).....	8
Şekil 2: Mekân algısını etkileyen faktörler (Özak, Gökmen, 2009).....	8
Şekil 3: Renklerin sıcak – soğuk renk şeması (URL 72).....	58
Şekil 4: Moslow’un İhtiyaç Hiyerarşisinde insana özgü davranışları (Kahraman, 2015).....	63
Şekil 5: Zemin – Şekil ilişkisi (URL 73).....	70
Şekil 6: Yakınlık İlkesi (URL 74).....	70
Şekil 7: Benzeşme – Ayrışma ilkesi (URL 75).....	70
Şekil 8: Tamamlama İlkesi (URL 76 ve URL 77).....	71
Şekil 9: Süreklilik ilkesi (URL 78).....	71

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2.1. Ahşap malzemeli döşemeli bir iç mekân.....	11
Resim 2.2. Zeminler de kullanılan farklı malzemelerin mekânları sınırlaması.....	12
Resim 2.3. Aynı mekândaki döşemelere farklı malzeme uygulama örnekleri.....	13
Resim 2.4. Tek bir mekânın tavanında farklı malzemeler kullanımı örneği	13
Resim 2.5. Mekânik tavan öğelerinin görüldüğü tavan görseli	14
Resim 2.6. Asma kat- geri çekilmiş döşeme örneği	15
Resim 2.7. Gergi tavan aydınlatması uygulanan tavan örneği	15
Resim 2.8. Tek bir alanda farklı fonksiyona sahip mekân örnekleri.....	16
Resim 2.9. Zorlu AVM iç mekânda kullanılan yansıtıcı malzemelerin etkisi	16
Resim 2.10. Galeri boşluğuna sahip mekân örneği	17
Resim 2.11. a-b Koyu ve açık renk tavan uygulamaları.....	18
Resim 2.12. Kısmi bölünmüş bi duvar örneği	19
Resim 2.13. Mekânları opak bölücülerle bölünen ofis.....	20
Resim 2.14. Mekânlarda kullanılan hareketli paneller	21
Resim 2.15. Mekânı ayıran bölücü duvar örneği.....	21
Resim 2.16. Kat yüksekliği fazla olan mekân örnekleri.....	22
Resim 2.17. Alçak duvarlı mekân.....	23
Resim 2.18. a-b-c Duvardaki renklerin sınırlayıcı etkisi örnekleri.	24
Resim 2.19. Kolonların brüt bırakıldığı bir mekân.....	25
Resim 2.20. a-b-c Tasarım öğesine dönüştürülen kolon örnekleri	26
Resim 2.21. Asansör gizlemesi örneği.	26
Resim 2.22. Kolonların iç mekanda işlevsel hale getirilmesi.....	27
Resim 2.23. a-b Kolonlara kaplanan yansıtıcı yüzeylere sahip malzeme örneği	27

Resim 2.24. Demir çelik kolonların mekânla işlevsel hale gelmesi	28
Resim 2.25. Antik dönem yapılarında kullanılan sütunlar	29
Resim 2.26. Ahşap kiriş örneği.....	
Resim 2.27. Metal kiriş örneği	30
Resim 2.28. Betonarme kiriş örneği	30
Resim 2.29. Kirişli Döşeme.....	23
Resim 2.30. Kirişsiz (asmolen) Döşeme.....	31
Resim 2.31. Nervürlü Döşeme.....	23
Resim 2.32. Kaset Döşeme	31
Resim 2.33. Kirişin mekândaki sınırlayıcı örneği.	32
Resim 2.34. Torun Center giriş koridoru.....	32
Resim 2.35. Mekânları birbirinden ayıran kiriş örneği.....	33
Resim 2.36. Duvara saplanan ahşap basamaklarla kurgulanmış estetik görünümlü merdiven	34
Resim 2.37. Paris Opera Binası merdivenleri.....	34
Resim 2.38. Musee D'Orsay sergileme alanları merdivenleri.....	35
Resim 2.39. Çalışma okuma alanı merdivenleri	35
Resim 2.40. Merdiven sahanlığında açılan pencere çözümü.....	36
Resim 2.41. Merdiven altının işlevsel hale gelmiş örneği.....	37
Resim 2.42. İki ya da üç basamakla ayrılan mekânlar	37
Resim 2.43. Günümüz modern yapılarında uygulanan büyük pencere örneği.....	39
Resim 2.44. Mekânlar arasındaki pencere örneği.....	39
Resim 2.45. Büyük pencere kullanımı.....	40
Resim 2.46. Pencere önü kullanımı	40
Resim 2.47. Mekânları ayıran pencere-kapı uygulaması.....	41
Resim 2.48. İç bahçe örneği	41

Resim 2.49. Çatı penceresi örneği	42
Resim 2.50. Duvar lambri örneği	33
Resim 2.51. Tavan lambri örneği	43
Resim 2.52. Oturma ve yeme alanının mobilyalarla sınırlanması.....	43
Resim 2.53. Küçük mekânların mobilyalarla kullanışlı hale gelmesi	44
Resim 2.54. Mekânda kullanılan koyu renk mobilya örneği.....	45
Resim 2.55. Mekânda kullanılan açık renk mobilya örneği	45
Resim 2.56. Mekânı gösterişli hale etiren aydınlatma.....	46
Resim 2.57. Mekânı ayıran- sınırlayan bitkilerin kullanımı.....	47
Resim 2.58. Mekânda bitki kullanımı örneği	47
Resim 2.59. İç mekâna giren güneş ışığı görseli (URL 14).....	50
Resim 2.60. Taşın dokusu.....	39
Resim 2.61. Tuğlanın dokusu	52
Resim 2.62. Ağacın dokusu	39
Resim 2.63. Kumaşın dokusu	52
Resim 2.64. Mekâna pencereden giren güneş ışığı (URL 22).....	53
Resim 2.65. Mekândaki beyaz-sarı ışık örneği (URL 23).....	54
Resim 4.1. Mekânlarda kullanılan yapı malzemeleri örnekleri (URL 25)	74
Resim 4.2. Doğadan çıkarılan taşın görseli (URL 26).....	75
Resim 4.3. Doğaltaşın kaplama malzemesi olarak kullanılan örnekleri (URL 27) ...	76
Resim 4.4. Ahşabın elde edildiği ağaç kütükleri (URL 28)	77
Resim 4.5. Ahşabın mekânlarda farklı kullanım yerleri (URL31, URL32)	77
Resim 4.6. Pişmiş toprak malzemeden elde edilen seramik malzeme (URL 33).....	78
Resim 4.7. Metal pencere örneği	62
Resim 4.8. Metal kapı örneği.....	80
Resim 4.9. Tavanlarda uygulanan alçı süsleme örneği (URL 37)	81

Resim 4.10. Beton duvar örneği	82
Resim 4.11. Mekânlarda kullanılan brüt beton (URL 40).....	83
Resim 4.12. Mekânlarda kullanılan cam malzeme örneği (URL 41).....	84
Resim 4.13. Kumaş örnekleri	67
Resim 4.14. Kumaş kaplı koltuk örneği	87

1. GİRİŞ

Mekân, Arapça bir kelime olan “kevn” yani olmak kökünden türeyen bir kelimedir. Mekân kelimesinin anlamı çeşitli kaynaklarda “oturulan yer, bulunulan çevre, ortam, yaşanan dünya ve kainat” olarak belirtilmektedir (Hasol, 2016). İnsan odaklı ve tüm çevreyi kapsayan bir alan olan mekân bir bütündür. Geçmişten günümüze insanların fiziksel ve psikolojik olarak meydana getirdiği önemli bir kavramdır. Mekân tasarımında mekânın işlevi ve kullanıcıda psikolojik olarak uyandırdığı etki olmak üzere iki önemli husus vardır. Mekânın işlevi insanlar için geneldir, bununla birlikte mekânın insanda uyandırdığı etki öznedir (Altan, 2017).

Her mekânın içinde yaşayan insanlar için oluşturduğu bir kimliği vardır. Bu kimliğin oluşmasındaki önemli etkenler ise mekânda kullanılan malzeme, ışık ve renk gibi bazı bileşenlerdir. Bu doğrultuda mekân içine girildiği andan itibaren kişide algısal bir tepki oluşur. Algı, kişinin çevreden aldığı bilgiyi duyuları yardımıyla zihinsel şekilde okuması ile gerçekleşmektedir. Kişi görme duyusuyla mekânı sentezler ve mekân hakkında analiz yapar. Bununla birlikte bireyin ihtiyaç duyduğu gereksinimler de algılama sürecinin işlenmesinde önemli bir husustur. Algı kişiden kişiye değişen bir olgudur. Bu sebeple bir mekânı oluşturan yapı malzemeleri, mobilya, aksesuar gibi ürünler kişiden kişiye farklılık gösterir. Bazı kişiler için ahşap farklı bir etki yaratırken bazı kişiler için mermer farklı etkiler yaratabilir. Bu şekilde değerlendirildiğinde malzemeler kullanıldıkları mekâna göre mekanın kimliğini oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmanın amacı mekânda kullanılan çeşitli bitirme öğelerinin, malzemelerin, ışık ve rengin insan üzerinde nasıl bir algı yarattığının saptanmasıdır. Bu amaçla yapılan çalışmada mekân tasarımında kullanılan malzemelerin, renk ve ışığın insanlar üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Araştırmanın ilk bölümünde mekânın kavramı, tarihsel süreç içinde gelişimi hakkında bilgi verilmiştir. Bununla birlikte mekân ve insan arasındaki etkileşimden doğan mekân algısından bahsedilerek; mekân algısının oluşmasını sağlayan nedenlere ve nasıl ortaya çıktığına değinilmiştir. İkinci bölümünde insan davranışları, gereksinimleri, algı ve algı kuramları anlatılmıştır. İnsanda oluşan alguların nedenleri araştırılıp incelenmiştir. Üçüncü bölümde mekân tasarımında kullanılan bitirme malzemeleri ele alınmıştır. Bu ürünlerin mekânların hangi kısımlarında kullanıldığı, tercih edilme sebepleri olumlu ve olumsuz etkileri gibi özelliklerinden bahsedilmiştir. Son bölümde iç mekân tasarımında kullanılan yapı bitirme öğelerinin insan psikolojisine ve mekân algısına etkileri üzerine araştırmalar yapılarak, belirli sayıda kişilere sorular sorulmuştur. Yapılan alan araştırması sonuçlarına göre kullanılan bitirme öğelerinin insanlar üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir.

2. MEKÂNIN TANIMI ve MEKÂN ALGISİNİN OLUŞUMU

2.1. Mekânın Tanım ve Türleri

Mekân sözcüğü, yer, bulunulan yer, ev, yurt, gök, uzay anlamlarını taşımaktadır (TDK, 1988). Mimari anlamda ise; “insanı, fiziksel çevreden belli bir ölçüde ayıran ve içinde eylemler sürdürmesine elverişli boşluk, boşluğun sınırlandırılmasıyla ortaya çıkan ve içindekilerin görsel izlenim ve algısına açık, belirleyici ortam olarak” olarak ifade edilmektedir (Hasol, 2016).

Mekân; çeşitli etkinlikler ve eylemlere hizmet etmek üzere, bunların gereklerine uygun şekilde tasarlanmış ve çeşitli elemanların farklı şekillerde biraraya gelişleriyle oluşmuş boşluklar düzeni olarak ifade edilmektedir (Ural, 1995).

Mekânlar, insanların barınma ihtiyaçlarını karşılamak için oluşmuş yerlerdir ve insanların ihtiyaç ve gereksinimlerine göre şekillenmektedir. Geçmişten günümüze kullanıcı sayısı, fonksiyonu, işlevine göre mekânların özellikleri çeşitlenip, şekillenmiştir. Norberg–Schulz, mimari mekânı, insanın fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinimlerini karşılayan bir uzay parçası olarak tanımlamıştır (1971).

Mimarlık tarihçisi Nikolaus Pevsner (1963), mimarlığı ‘mekân yaratma’ eylemi olarak ifade etmektedir. Fransız sosyolog ve felsefeci Henri Lefebvre (1991) ise mekânı, yaşanan, algılanan, hayal edilen boyutlar olarak nitelemektedir. Lefebvre’ye göre mekân ve sosyal mekân bir üründür. Mekân sosyal ilişkilerle

değiştirilir, o sadece sosyal ilişkilerle desteklenmez fakat aynı zamanda sosyal ilişkilerle üretilir diye düşünmektedir (Lefebvre, 1991).

Frank Loyt Wright, *“Mimari mekân, kişinin ruhu ve günün yaşamına uygun iç mekânı kapsayan, form ve fonksiyonu birleştiren bir bütündür. Bunları kapsayan mekân, yapının realizasyonu, kapsanan mekan ise gerçek mimaridir. Mekânın günün koşullarına uygun ve özellikle kişinin hayat tarzına cevap verecek biçimlerde şekillenmesini, gerçekleşmesi zorunlu büyük bir mimari olarak kabul ediyorum.”* demiştir (Vitruvius, 2017).

Mimaride mekân anlayışı; madde ve boşlukların, uzaklıkların yarattığı ortak etkilere insanların değişik yorumlarla zenginlik kattığı ve bu olguyu farklı bilinçlerle algıladıkları kabul edilen bir çevre kavramı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Mekânın Tarihsel Süreç İçinde Gelişimi

Mekân kavramı aslında insanlığın var olmasıyla oluşmuştur. İlk insanlar iklim koşulları ve yırtıcı hayvanlardan korunmak için barınaklar, yani mekânlar yaratmışlardır. Doğal ortamdaki ağaç kovukları ve mağaralar ilk çağ insanların ilk mekânları olmuştur. Tüm ihtiyaçlarını doğadan karşılayarak yaşamlarını sürdürmeye çalışan insanlar, barınma ihtiyacını zamanla yaşadıkları bölgenin coğrafi ve iklim koşullarına göre çevrelerini şekillendirerek sağlamıştır. Sazdan çadırlar, kerpiçten evler gibi mekânlar ilk barınaklara ait örnekler olarak görülmüştür. Doğan Kuban, *“Mekânın tarihi, yaşamlarını sürmek için av peşinde dolaşan ilkel göçebe toplumların sığındıkları doğal barınakların yerini, toprağı işlemeyi başaran ilkel*

insanların yaptıkları ilkel yapılar ve tapınakların almasıyla başlar” demektedir (Kuban, 2016).

Mekânların oluşumu tarih öncesi çağlardan başlayarak Yunan, Roma, Rönesans, Barok ve Modern dönem olarak gelişim göstermiştir. Yapılan araştırmalarda ilk kentsel yerleşimlerin Mezopotamya’da bulunan “Bereketli Hilal” etrafında varolduğu bilinmektedir. Su ve toprağın sağlamış olduğu verimlilik, bu bölgedeki yapı üretiminin gelişmesi ve sürdürülmesinde önemli bir etken olmuştur (Roth, 2017).

Toplumlar geliştikçe, insanlar farklı bölgelere yerleşip yayılmışlardır. Bundan dolayı farklı kültürler ortaya çıkmış ve insanlar mekân kavramına farklı anlamlar yüklemiş ve çeşitlendirmiştir. Bununla birlikte geçmişten günümüze kadar belirli zamanlarda belirli mekân anlayışları uygulanmıştır. Prof. Dr. Bülent Özer, mimarlık tarihini ele alırken *“Onu insanlığın evriminin üç temel aşamasını meydana getiren Göçebe Uygarlık- Tarımsal Uygarlık- Endüstri Uygarlığı dönemlerine göre mafsallandırmanın en isabetli yöntem olacağı kesindir.”* demiştir (Özer, 2009).

Göçebe Uygarlık Dönemi Mekân: Göçebe uygarlık dönemi, insanlığın varolduğundan yani M.Ö. 10.000 – 7.000 yıllarına kadar uzandığı bilinmektedir (Özer, 2009). Bu dönemde insanlar için mekân; kendiliğinden oluşmuş, yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek ve kendilerini korumak için sağladıkları barınak görevini üstlenmektedir. Bu dönemde mağara mimarisinin oluşturduğu daha sonraki zamanlarda çadır ve kulübe gibi mekânların ortaya çıktığı dönem olarak bilinmektedir. Temelsiz mimari diye adlandırılan çadır ve kulübe gibi göçebe toplumların şartları gereği kendi çabalarıyla mekânlar oluşturmuştur (Özer, 2009).

Tarımsal Uygarlık Döneminde Mekân: Tarımsal uygarlık dönemini, yani neolitik ya da cilalı taş devrinin yaklaşık olarak 9-10 bin yıl önce Ortadoğu'da başlanıldığına inanılmaktadır. Tarım insanların göçebe yaşam tarzından, yerleşik düzene geçmesindeki etken olmuştur. Böylelikle kendi kendine oluşmuş ya da temelsiz yapılar, çadırlar yerini zemine kalıcı olarak kurulan bir mimari anlayışı sağlamıştır. Mezopotamya'da insanlığın ilk yerleşik düzeni kurduğu bilinmektedir. Bu dönemde oluşan mekânlar buldukları coğrafyanın sağladığı malzemelerle oluşmuştur. Kerpiç, kil, kalkertaşı, kum taşı, mermer, granit ya da ahşap genel olarak kullanılmış malzeme türleri olmuştur (Vitruvius, 2017).

Endüstri Uygarlık Döneminde Mekân: Endüstri uygarlık mimarisi, modern mimari olarak da bilinmektedir (Özer, 2009). Bu dönemde gelişen teknoloji ve sahip olunan birçok yapı malzemesi ürünleri ile farklı mimari yapılar yapılmıştır. Betonarmenin, çeliğin, alüminyumun, plastik maddelerin şekilden şekile girdiği malzemelerin taşıyıcı ve örtücü işlevleri sağladığı görülmektedir. Daha öncesinden doğadan sağlanan ürünler ile oluşan mekânlar enütri uygarlık döneminde makinaların ve çeşitli ürünlerin oluşumuyla çeşitli ve farklı tasarımlı mekânların oluşmasına neden olmuştur (Özer, 2009).

2.3. Mekân ve İnsan Etkileşimi

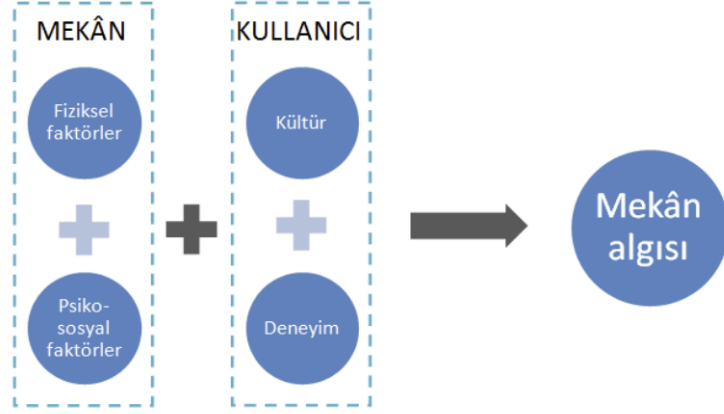
İnsan, dünyaya bir birey olarak gelmiş ve ona bu bireysellik bağlamında bir yaşam biçimi sunulmuştur. Bununla birlikte insan, sosyalleşmek, çevresi, kültürü ve çağı ile bütünleşmek dürtüsünü taşıyan dinamik bir varlıktır. Bu çevre, insanın sosyal

bir varlık olarak kendisini ifade edeceği, iletişim içine gireceği yaşam alanları yani mekânlardır. İnsan mekânın etkenidir (Bilgi, 2007: 36-37; Füeg, 1980).

İnsanın doğduğu andan itibaren dünya ile bütünleşerek yaşamını devam ettirmesi ve tüm ihtiyaçlarını karşılaması gerekmektedir. Bu ihtiyaçların başında barınma ihtiyacı gelmektedir. İnsanların kendilerini yabani hayvanlardan ve olumsuz doğa şartlarından korumaları gerekmektedir ve bu nedenle kendi mekânlarını yaratmaktadırlar. İnsanın içinde bulunduğu yaşam alanları yani mekânlar bireyler üzerinde önemli bir yere sahiptir. Mekân içinde yaşayan kişilerin, fiziksel, sosyal ve psikolojik gereksinimlerini karşılamaktadır. İnsanlar, hayatlarının büyük bir kısmını geçirdikleri yaşam alanlarını, yani mekânları kendi istek ve arzularına göre şekillendirip, düzenlerler. Bu sebeple mekânlar kullanıcının gereksinimlerini, değer yargılarını ve isteklerini yansıtır. Bu durum insanın yapısında var olan yaşadığı alanı sahiplenme, ait olma duygusundan kaynaklanmaktadır. (Eriş, 2001).

2.4. Mekânsal Algının Tanımı ve Oluşumu

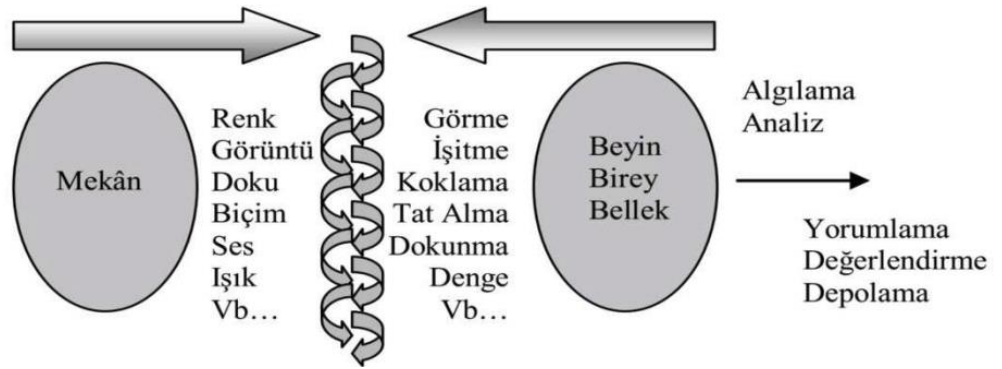
Mekânlar insanların ihtiyaç ve gereksinimlerini karşılayan unsurlardır. İnsan algılarıyla yaşadığı çevreyi ve içinde bulunduğu mekânları kendine uydurarak mekânlara anlam kazandırmaktadır. Şekil 1'de mekân ve insan arasındaki ilişki gösterilmektedir.



Şekil 1: Mekân ve kullanıcı ilişkisi (Özak, Gökmen, 2009)

“Mekân ne bir salt soyutlama ve nesne, ne de sadece somut fiziksel bir şeydir. Bütün boyutları ve biçimleriyle, hem kavram hem de gerçekliktir. Bu yüzden ilişkiler ve biçimler bütünüdür. Yine cansız, sabit, durağan değil, canlı değişken ve akışkandır (Avar, 2009).”

Mekân tüm boyutları ile insanın yaşantısını kapsar ve buna bağlı olarak kişilerin yaşantılarını etkiler. İnsanların ihtiyaç ve gereksinimlerine göre mekânların sahip olması gereken bazı özellikleri vardır. Mekân algısının oluşmasını etkileyen bu özellikler; mekânın fiziksel özellikleri, formu, dokusu, tasarımında kullanılan malzeme, renk, aydınlık düzeyi gibi kavramlardır. (Şekil 2)



Şekil 2: Mekân algısını etkileyen faktörler (Özak, Gökmen, 2009)

Mimar Leland M. Roth, mekânı algılama ve kavrama ile ilgili olarak “Mimarlıktan aldığımız haz, onu algılayışımızla değerini bulur. Bu değer gözün ve bilincin (aklın) mimari yaşantıya ilişkin görsel veriyi nasıl algıladığı ve yorumladığıyla ilgilidir. Belki en temel kavram, bilincin kendisine gönderilen tüm bilgilerle duyular arası iletişime bağlı olarak anlam aramaya programlı olmasıdır. Bu kuşkusuz, yaşamda kalma içgüdüleriyle bağlantılıdır. Bilinç kendisine verilen bilgiyi anlamlı bir şablon içerisine yerleştirmeye çalışır. Gelen veri anlamsız olduğunda bilinç bunu tanıyamaz. Tamamıyla rastgele görsel ya da işitsel görüngüler verildiğinde bile, bilinç daha önce depoladığı değerlendirme bilişimi temelinde bunlara bir ön yorum katar. Bu nedenle neyi algıladığımız daha önceden neyi bildiğimize dayanmaktadır.” demektedir (Roth, 2017).

2.4.1. Mekânı Sınırlayan Öğelerin Mekân Algısına Etkisi

Tüm canlıların ortak ve doğal gereksinimi olan; barınma, sığınma, saklanma yani kendine yuva yapma isteği, güvende hissetme ve yaşamın koşullarına uyum sağlama gibi mekânsal faaliyetlerinin ilk adımı olan sınırlı bir boşluk kavramını yani mekânı ortaya çıkarmaktadır. Mimar Utarit İzgi, genel anlamıyla mekânı, bireyin amacı doğrultusunda doğal çevrede oluşturduğu bir sınırlama ve yapay bir değişim olduğunu söylemiştir. *“Bu değişim ya bir alanı basit ve yüzeysel bir sınırlama ve düzenleme ile doğal ortamdaki ayırma, ya da üç boyutlu bir sınırlama ile oluşturulan boşlukla doğal ortamı farklı bir yapısal ortama dönüştürmedir.”* (İzgi, 1999).

İnsan, doğası gereği çevre ile etkileşim içinde olarak yaşamını sürdürür. Bununla birlikte çevresel etmenlerden kendini korumak ve yalıtılmak istemektedir. Bu

düzen ise mekân sınırlayıcıların doğru kullanımı ile sağlanmaktadır. Mekânlar çeşitli sınır elemanları kullanılarak oluşan bir boşluğu ihtiyaç ve gereksinimlere göre şekillendirerek oluşturulur. Mekânlar kişilerin yalnızca fizyolojik gereksinimlerini karşılayan sınırlanmış bir alan olmasının yanısıra birlikte kişilerin duygusal etkinliği olan, bireyin duygu ve düşüncelerini belirleyen, psikolojisini de etkileyen ve çok çeşitli öğelerden oluşan önemli bileşenlere sahiptir. Mekân kavramı sınırlı bir oluşumdur. Mekânın bileşenleri, öğeleri ve mekân içinde kullanılan donatılar; kendi işlevleri dışında mekânları ayırarak sınırlandırır.

“Mimari mekânın oluşturulma süreci bir ortamın çevresinden farklılaştırılması ya da başkalaştırılması olarak ele alınabilir. Mekânları çevrelerinden ya da çevredeki diğer mekânlardan başkalaştıran öğeler mekânların sınırlayıcılarıdır.”(Eyüce, 2005).

İnsanlar, bir çok farklı mekânda yaşamlarını sürdürür. Bu sebeple yaşanan mekânların tasarımları yapılırken en uygun işlev ve fonksiyonlar düşünülmelidir. Sınır öğeleri aslında taşıyıcı sistemin ve yapının parçalarıdır. Buna bağlı olarak mekâna işlev kazandırmak için değil, bulunmaları zorunlu olduğu için kullanılırlar. Sınır öğeleri mekân algısı oluşumunu sağlar. Mekânda sınır öğeleri olarak; döşeme, duvar, kolon, giriş, merdiven, pencere, kapı, donatılar ve aksesuarlar kullanılmaktadır. Mekânın sınırlanmasında genel olarak yatay ve düşey düzlemler kadar bu yüzeylerin başka malzemeler ile kaplanmasının doku ve renk anlamında farklı duygu-düşünceler uyandırmasında etkili olmaktadır.

2.4.1.1. Döşeme

Döşeme, yapıdaki katları birbirinden ayıran yatay yapı elemanı olarak tanımlanmaktadır (Açııcı, 2015). Döşemeler mekânın algısına ve kurguya bağlı olarak olumlu ya da olumsuz etki etmektedir. Bu etki döşemenin seviyesine bağlı olarak gerçekleşebileceği gibi, kullanılan malzemeye de bağlı olabilmektedir. Döşemeler, farklı seviyelerdeki mekânları birbirinden ayırarak sınırlar. Farklı malzemelerle üretilen; ahşap, çelik, betonarme gibi yapı sistemlerinde döşemelerin ve elbette ki alt kattaki tavanın kurguları ve görünüşleri birbirinden farklı olur. Ahşap taşıyıcı sistemle kurgulanan yapılarda döşeme ve tavan çoğunlukla tamamen ahşap malzeme ile oluşturulur. Ahşap malzeme ağaçlardan elde edilmesi ve canlı organizmaları bünyesinde taşıması sebebiyle kullanıldığı mekânlarda sıcak hislerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.



Resim 2.1. Ahşap malzemeli döşemeli bir iç mekân (URL 1)

Bununla birlikte oldukça ağır ve kalın kesitli betonarme yapılarda taşıyıcı sistem daha belirgin olduğu için özellikle tavanda gizlenmesi gereken kiriş gibi bazı öğeler bulunabilmektedir. Buna bağlı olarak konut ve işyeri gibi mekân kurgusu daha basit yapılarda mekân algısını olumsuz etkileyebilecek kısıtlayıcı bir tasarım söz konusu olabilir. Bu tip yapılarda döşemelerle ilintili olarak mekân algısını

etkileyebilecek ögeler; döşeme kaplamalarının cinsi, rengi, dokusu, boyutu vb. nedenlerdir. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde döşeme kaplaması “*Bir mekânın üzerinde yürünen taban yüzeyine kaplanan her tür malzemenin genel adında döşeme kaplaması denilmektedir.*” olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 2016). Döşeme kaplamaları olan; parke, doğal taş, seramik, halı vb. malzemelerin mekân içinde farklı renk ve dokularda seçilmesi mekânın farklı şekillerde algılanmasını sağlayabilir.



Resim 2.2. Zeminler de kullanılan farklı malzemelerin mekânları sınırlaması (URL 2)

Açık mutfak olarak tasarlanan bir mekânda mutfak ıslak hacim olduğundan dolayı; döşemede karo, seramik gibi ürünler tercih edilirken salonda parke gibi bir döşeme kaplaması uygulanması aynı mekândaki döşemenin farklı iki tip malzeme kullanarak mekânın birbirinden ayrı algılanmasına katkı sağlamaktadır (Resim 2.2.). Zemindeki farklı uygulamalar mekânların sınırlarını belli etmektedir. Aynı durum açık ve koyu renk kullanımı için de oluşabilir. Koyu renk kullanılan bir iç mekân daha küçük ve basık bir his yaratabilirken, açık renk kullanılan bir iç mekân daha geniş ve ferah hissettirebilir.



Resim 2.3. Aynı mekândaki döşemelere farklı malzeme uygulama örnekleri (URL 3)

Farklı malzemelerin kullanımı gibi aynı tür malzemelerin desenlerinin yoğun ya da sade olması bile mekânlarda sınırlayıcı ya da yönlendirici algı oluşturabilir. Bu tip kullanım ayrıca mekân algısında karışık ya da sade etkilere neden olabilir (Resim 2.3.). Tavanlarda da benzer şekilde malzeme kullanımı, asma tavan kurgusu, aydınlatma gibi öğeler etkilidir. Bununla birlikte iç mekân tasarımında algıyı olumlu şekilde etkileyebilecek başka uygulama türleri de bulunmaktadır.

Resim 2.4. de görüldüğü gibi tavanda ve döşemede farklı malzemelerin bir arada kullanılması; mekânın içindeki farklı fonksiyonlara bağlı olarak bir duvarın tavadan gelen malzeme ile kaplanarak tasarımın o duvarda da devam ettirilmesinin mekânda bütünlük sağlama anlamında etkisi görülmektedir.



Resim 2.4. Tek bir mekânın tavanında farklı malzemeler kullanımı örneği (URL 4)

Bazı durumlarda asma tavan yapılarak mekânda tavan yüksekliğini düşürmek yerine, iç hacimdeki mekanik tavan öğeleri dekoratif hale getirilerek brüt ve daha ferah bir ortam sağlanabilir (Resim 2.5.).



Resim 2.5. Mekânîk tavan öğelerinin görüldüğü tavan görseli (URL 5)

Döşemenin bir alt kattaki döşemeden daha geride bırakılması ile gerçekleşen asma kat uygulaması veya bazı kısımlarda kesilerek galeri boşluğu oluşturulması mekân algısını iyileştirmek için doğru bir uygulama olabilir. Bu durum alt kat için ferah bir galeri boşluğu, mevcut kat için ise daha izole ve bağımsız bir alan oluşturabilmektedir (Resim 2.6.). Özellikle uzun süreli oturma ve dinlenme amacıyla kullanılan ortak alanların (evlerde salonlar, ofis ve otel gibi mekânlarda karşılama mekânlarının) kat yüksekliğinin arttırılması ferah mekânlar oluşturulması için yapılmaktadır.



Resim 2.6.Asma kat- geri çekilmiş döşeme örneği (URL 6)

Tavanlarda mekânı tamamlayan iyi bir aydınlatma kurgusu da mekân algısına olumlu etki eden bir uygulama olarak ifade edilebilir. Özellikle doğal ışıktan çok faydanılmayan iç mekânlarda tavanlara yerleştirilen aydınlatmalar mekânın daha aydınlık olmasını sağlamaktadır (Resim 2.7.).



Resim 2.7. Gergi tavan aydınlatması uygulanan tavan örneği (URL 7)

Mekân içinde (o bölümün fonksiyonuna bağlı olarak) mekân yaratılması ve özellikle büyük hacimli mekânlarda farklı fonksiyondaki kısımların vurgulanması amacıyla ikinci bir tavan oluşturulması da mekân sınırlamasını sağlamaktadır. Örneğin bazı kütüphanelerde ayrı bir bölüm olarak tasarlanan kafe, okuma alanı ya da dinlenme alanları gibi bölümler tek bir mekân içinde daha fazla mekân

oluşturulmasını sağlamaktadır. Resim 2.8.'de görüldüğü gibi tek bir alanın içinde farklı alanlar yaratılarak birden fazla fonksiyona karşılık veren mekânlar yaratılmıştır.



Resim 2.8. Tek bir alanda farklı fonksiyona sahip mekân örnekleri (URL 8)

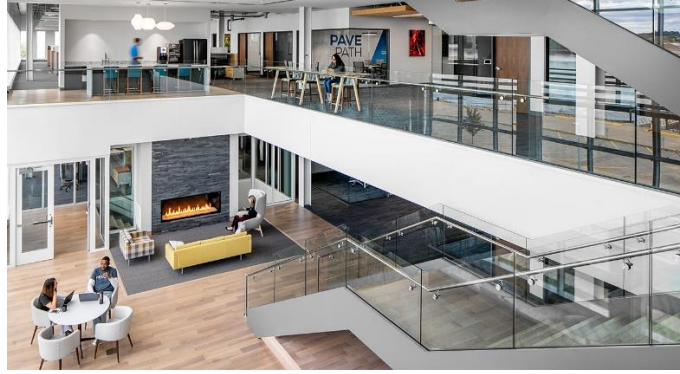
Kat yüksekliğinin az olduğu iç mekânlarda; tavanlara kaplanan metal, ayna gibi yansıtıcı yüzeye sahip malzemelerin kullanımı, mekândaki basık hissedilen algıyı değiştirerek ferahlık hissi vermektedir (Resim 2.9.).



Resim 2.9. Zorlu AVM iç mekânda kullanılan yansıtıcı malzemelerin etkisi (URL 9)

Böyle mekânlarda tavanda bu tip malzeme kullanımı mekânın daha büyük algılanması amacıyla tercih edilir. Ayrıca malzemelerin parlak ya da mat olması da mekânın büyük ya da küçük olmasına göre tercih edilebilir. Parlak malzemeler, mat

malzemelere göre yansıtıcı yüzeylere sahip olmasından dolayı kullanıcılara mekânı daha geniş hissettirir. Bununla birlikte parlak yüzeyler mekânları daha şık ve prestijli gösterir. Kat yüksekliğinin az olduğu çok katlı yapılarda mekânın daha geniş algılanması için galeri boşlukları yapılabilir. Böylelikle; basık, karanlık, kapalı etki veren mekân; aydınlık, ferah ve daha kullanışlı hale getirilmektedir (Resim 2.10.).



Resim 2.10. Galerî boşluğuna sahip mekân örneği (URL 10)

Tavan renginin açık veya koyu olması da mekânda daha ferah ya da bunaltıcı hisler vermektedir. Resim 2.11’de tavanlarda genel olarak beyaz rengin tercih edilmesi huzur veren, dinlendiren renk olmasının yanında yansıtma özelliği en yüksek olan renk olmasından da kaynaklanmaktadır. Bu sebeple tavanda kullanılan beyaz rengin; mekânda kullanılan ürünlerin ve ışığın rengini daha doğru gösterme etkisi olduğu bilinmektedir.



Resim 2.11. a-b Koyu ve açık renk tavan uygulamaları (URL 11,12)

2.4.1.2. Duvar

Duvarlar; bir mekânda mahremiyet, ses, ışık, koku gibi nedenlerle diğer alanlardan ayırmak için kullanılan, betonarme yapılarda taşıyıcı görevi görmeyen, yığma yapılarda ise taşıyıcı görevdeki zorunlu yapı elemanlarıdır. Duvarlar, mekânları birbirinden ayıran yapı elemanlarıdır. Sanat sözlüğünde duvarlar”*yapılarda genellikle taşıyıcı işlevinde bulunan bölme elemanı*” şeklinde tanımlanmaktadır (Sözen ve Tanyeli, 2011).

Duvarlar, yığma sistemlerde taşıyıcı özellikte olduğundan herhangi bir müdahale yapılamaz. Bu tip duvarların düzenlemeleri sadece yüzey kaplama malzemesi gibi çözümlenmelerle yapılabilir. Bununla birlikte bazı yapılarda yığma duvarlar tuğla veya doğaltaş gibi yüzey kaplamasına ihtiyaç olmayan malzemelerle oluşturulur. Yığma yapıların dışındaki sistemlerde yani iskelet taşıyıcı sistemlerde (kolon-kiriş sistemleri) duvarların öncelikli işlevi kendi yüklerini taşıyıp taşıyıcı

sisteme iletmek ve mekânları ayırmaktır. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğünde, duvarlar “*Yapılarda taş, tuğla, briket, kerpiç ve benzeri gereçlerle yapılan düşey bölme ögesi*” olarak da tanımlanmaktadır.

Yığma yapılarda duvarlardaki eksiltme yönündeki modifikasyonlar yapılamazken sadece kaplama yapılarak farklı bir görünüm elde edilmektedir. Betonarme yapılarda ise duvarlar farklı malzemeler ile bölücü görevi görebilmektedir. Duvarlar, dış duvar ve iç duvarlar olmak üzere iki gruba ayrılır. Dış cephede taş, alüminyum, ahşap, cam gibi birçok kaplama malzemesi kullanılabilir. Betonarme yapılarda duvar kaplaması olarak çok çeşitli malzemeler kullanılabilir. Örneğin; bir bar projesinde bira şişelerinden duvar örülerek seperasyon sağlanabilir veya bir otolastikçisinde lastiklerin üst üste yığılmasından bir duvar oluşturulabilir. Duvar ile amaçlanan mekânları ayırırken bunu estetik bir şekilde yapmaktır. Buna bağlı olarak duvarlar her zaman yerden tavana kadar opak bir biçimde oluşturulmayabilir, kısmi şekilde uygulanabilir.



Resim 2.12.Kısmi bölünmüş bir duvar örneği (URL 13)

Resim 2.12.'de görünen banyoda tuvalet ile küveti bölen duvar, fonksiyonellik ve estetik kaygısı düşünülerek yapılmıştır. Duvar, döşemeden-tavana kadar kurgulanmayarak gün ışığına engel teşkil etmeden ve kaba bit görüntü oluşturmaktan uygulanmıştır. Hatta duvar içinde bir niş açılarak ahşap mobilya ile raflar dizilmiştir. Mekân bu şekilde daha işlevsel ve kullanışlı hale gelmiştir.

Bununla birlikte ofis gibi ticari alanlar ışıktan daha iyi faydalanabilmek, şeffaf bir ortam yaratmak gibi nedenlerle mümkün olduğunca cam gibi şeffaf malzemeler ile bölünmektedir (Resim 2.13.). Böylelikle hem mekânın bütünsel perspektifi bölünmemekte, hem de mevcut hacimden maksimum yararlanılarak ferahlık sağlanmaktadır.



Resim 2.13.Mekânları opak bölücülerle bölünen ofis (URL 14)

Mimari bir projede duvar tasarlanırken; eni-boyu-yüksekliği, rengi, kaplaması gibi özelliklerinin belirlenmesi oldukça önemlidir. Bir mekânda fazla veya eksik uygulanmış duvarlar öncelikle fonksiyon anlamında, sonrasında ise görsel anlamda etkilidir. Duvarlarda kullanılan kaplama malzemelerinde; cam, plastik, ahşap, metal gibi bilinen malzemeler dışında günümüzde dekor amaçlı pekçok öge kullanılmaktadır. Resimde 2.14'de görüldüğü gibi bunlar kimi zaman isteğe bağlı

yerini değiştirebileceğiniz tekerlekli seperatör olup, kimi zaman da bir tablo veya rölyef gibi sanat eseri ile karşımıza çıkabilmektedir.



Resim 2.14. Mekânlarda kullanılan hareketli paneller (URL 15)

Bazen bir sanat eseri bir bölücü duvar yüzeyine applike edilerek iç mekândaki bir sanat eseri olarak kullanılmaktadır. Ofislerde ise duvarlar sökülüp başka yerlere taşınabilecek modüler sistemlerle oluşturulabilirler. Bu örneklemelerin her birinde iç mekândaki kullanıcı algısı değişir. Duvarlar, mekânın şeklini ve ölçülerini belirler. Mekânda sınırlayıcı olarak kullanılan duvarların yüzey alanı mekân algısına büyük ölçüde etki etmektedir. Bunun yanı sıra duvara kaplanan malzemeler veya asılan objeler bize o mekânın kimliği ile ilgili bilgi ve hissiyat vermektedir. Duvar yüzeyleri ufuk çizgisinde olmaları dolayısıyla, göz önünde en çok olan ve en hassas tasarlanması gereken öğelerden biri olmaktadır.



Resim 2.15. Mekânı ayıran bölücü duvar örneği (URL 16)

Dar bir mekândaki duvarların kaldırılarak daha büyük bir alan elde edilmesi ya da büyük bir alanı bölücü duvarlarla sınırlayarak bir çok mekân oluşturulması da yine mekân algısına etki eden farklı uygulamalar olmaktadır (Resim 2.15.). Mekânların büyük ya da küçük olması insanların mekân algısının oluşmasında olumlu ya da olumsuz etkilerin oluşmasını sağlamaktadır. Bazı kullanıcılar için ufak mekânlardan oluşan ev işlevsel ve psikolojik açıdan olumlu etkiler yaratabilirken, bazı kullanıcılar için ise kullanışsız ve boğucu etki barındırabilmektedir.



Resim 2.16. Kat yüksekliği fazla olan mekân örnekleri (URL 17)

Bununla birlikte kat yüksekliğinin az ya da çok olması kullanıcılarda farklı mekân algılarının oluşmasına neden olabilir. Kat yüksekliği fazla olan alanlar genellikle ferahlık, kat yüksekliği düşük olan alanlar boğucu ve bunaltıcı hislere neden olmaktadır (Resim 2.16-2.17.)



Resim 2.17. Alçak duvarlı mekân (URL 18)

Duvarlar; sıklıkla iç kaplama, çekirdek ve dış kaplama olmak üzere üç farklı katmandan oluşurlar. Bazı duvarlar kaplamasız kurgulanırken, büyük bir kısmı iç ve dış kaplamalı olarak üretilir. Dış cephedeki duvarlar genellikle çevresel etmenler karşısında dayanıklı kalmaları zorunluluğundan dolayı ısı yalıtımı ile kaplanıp-sıvanıp-boyanırken iç duvarlar farklı çözümlerle kurgulanabilir. İç duvarlar, mekân algısına önemli etkileri bulunan yapı elemanlarıdır. Bu tip duvarların opak veya şeffaf olmaları, doluluk-boşluk oranları, yüzey kaplamaları, hangi malzeme ile üretildikleri de bu anlamda önem kazanır. Bu tip duvarlar bazen düşey sirkülasyon elemanını gizlemek amaçlı, bazen iç mekân hava kalitesini iyileştirmek için bir düşey bahçe uygulaması şeklinde, bazen de ışık geçişi sağlamak için alt kısmı opak üst kısmı şeffaf olarak kurgulanmaktadır.

İç mekân algısına etki eden en önemli faktörlerden biri de kullanılan malzemenin özelliğidir. Malzemenin dokusu, rengi, temas sıcaklığı gibi özellikler bu anlamda irdelenmesi gereken önemli faktörlerdir. Açık ve koyu renk, malzeme kullanımında açık renk malzeme kullanımı mekânı daha ferah, dinlendiren, rahatlatan etki barındırırken; koyu renk malzeme kullanımı mekânı daha kasvetli, boğucu ve ağırlaştırıcı etkiler sağlayabilir. Malzeme farklılığı da mekânların algısına

etki etmektedir. Mekân tasarlanırken tüm duvarlar aynı malzeme ya da aynı renk kullanılarak oluşturulmayabilir. Duvarların dayanıklı ve uzun ömürlü olabilmesi için yüzeylerine boya, alçı, seramik, ahşap lambri ve duvar kağıdı gibi kaplama malzemeleri uygulanabilmektedir. Uygulanan malzemeler duvarları daha dayanıklı ve ilgi çekici yapabilmektedir. Tek bir duvara farklı renk ve malzeme uygulayarak o alanın mekânın tümünden ayrıştırılması sağlanabilir. Resim 2.18.'de görüldüğü gibi tek bir duvarda farklı renklerin kullanımının bireylerde sınırlayıcı ve yönlendirici etkisi olduğu görülür.



Resim 2.18. a-b-c Duvardaki renklerin sınırlayıcı etkisi örnekleri (URL 19,20,21)

2.4.1.3. Kolon

Kolon; yapının düşey taşıyıcı elemanı olup, döşeme tarafından taşınan yükün kirişler aracılığıyla diğer kolonlara ya da temele aktarılmasını sağlayan yapı elemanıdır (Hasol, 1998). Kolonlar iç mekânda bazı durumlarda duvarların içinde kalır, bazen de yapının statüğinden ötürü mekânın içinde (hatta tam ortasında) kalabilir. Kolonlar, çoğu zaman mekânı kullanılacak kişi/kişiler tarafından ne amaçla kullanılacağı ve nasıl tefriş edeceği bilinmediğinden ötürü, karşımıza bir sorun olarak

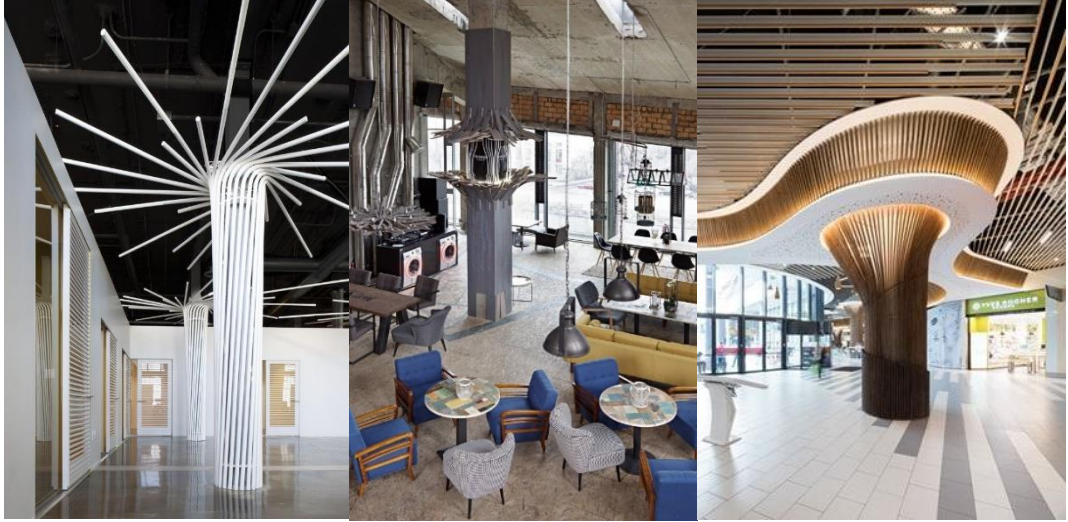
çıkabilmektedirler. Kolonlar çoğunlukla duvar ile bütünleşerek etkisi azaltılsa bile, dört tarafı açık bağımsız halde konumlanan kolonlara da rastlanabilmektedir. Bu gibi durumlarda mekânda olumsuz etki yaratacak kolonların, profesyonel destekle iyileştirilmesi mümkündür.

İç mekânlarda var olan kolonlar taşıyıcı görevi gördüğü için azaltılamaz ya da eksiltilemez. Bu nedenle mekân tasarımı yapılırken kolonlarla mekânı daha işlevsel hale getirmek gerekir. Kolonları işlevsel hale getirmek için sanatsal objelere ya da tasarım öğelerine dönüştürülebilir (Resim 2.19.).



Resim 2.19. Kolonların brüt bırakıldığı bir mekân (URL 22)

Bu gibi durumlarda mekân içinde kalan kolonlar tasarım öğesine dönüştürülebilir ve bambaşka etkiler yaratabilir. Bununda birlikte mekânın ortasında kalan bir kolon iç mekândaki mobilyalar ile bütünleşebilir. Böylelikle mekânın daha kullanışlı ve bütün hale gelmesi sağlanmaktadır (Resim 2.20.).



Resim 2.20. a-b-c Tasarıma ögesine dönüştürülen kolon örnekleri (URL 23,24,25)

Bazı iç mekânlarda kolon gibi görünen bir iç mekân ögesinin aslında bir düşey sirkülasyon elemanını (asansör) gizlemesi de mümkün olmaktadır. Resim 2.21’de görüldüğü gibi düz bir kütle olarak görünmesi mekândaki görünümü rahatsız etmesi yerine mekânın daha estetik ve şık görünmesi amaçlanmaktadır.



Resim 2.21. Asansör gizlemesi örneği (URL 26)

Mekân içinde kalan bir kolona taşıyıcı özelliğinden ötürü müdahale edilemediğinde Resim 2.22. de görüldüğü gibi işlev kazandırılabilir. Bu tip kolonlara uygun bir malzeme ile kaplanarak mekân algısına yaptığı olumsuz etki giderilmeye çalışılır.



Resim 2.22. Kolonların iç mekanda işlevsel hale getirilmesi (URL 27)

Kolonlara kaplanan yansıtıcı malzemeli metal ürün mekânın daha şık, ferah ve büyük görünmesini sağlamıştır (Resim 2.23.).



Resim 2.23. a-b Kolonlara kaplanan yansıtıcı yüzeylere sahip malzeme örneği (URL 28,29)

Kolonlar iç mekânlarda ahşap malzemeler ile; bir kitaplığın veya mutfak, dolabın devamı bütünleyicisi izlenimi verilerek kaplanabilmektedir. Bu düşüncenin temelinde; estetik kaygı ile planlanıp-imal edilmiş mobilyaların, birlikte görünümlerini olumsuz etkileyici bir kolon ile zıt görünmemesini sağlaması ve uyum içerisinde bütünleşme amacı vardır. İç mekânın perspektifini güzelleştirmesi (yapay kolonlar), kolonlardan hangi durumda ve ne şekilde maksimum estetik-fonksiyonellik kazandırılabilceği ise mekâna göre değişiklik göstermektedir. Örneğin eşit aralıklarla büyük hacimli ve derin bir alana yayılan kolonlar öncelikle perspektif anlamında sonsuzluk hissi uyandırarak mekânı daha ihtişamlı

hissettirmektedir. Burada kolonlar yardımıyla simetrik bir estetik yakalanmaktadır. Kolonlar özellikle mağaza, market gibi satış alanlarında reyonları kategorize etmekte; konut, ofis gibi yaşam alanlarında ise oda ve mahallerin bölümlendirilmesinde yol gösterici olabilmektedir. Bunlarla birlikte çelik kolonlarla kurgulanmış mekânlarda kolonları daha fonksiyonel ve işlevsel kullanmak için resim 2.24. de görüldüğü gibi tasarım öğelerine dönüştürülebilir.



Resim 2.24. Demir çelik kolonların mekânla işlevsel hale gelmesi (URL 30)

Bazı durumlarda taşıyıcılık özelliğinin ötesinde sadece dekoratif amaçlı kolonlar da kullanılabilir. Roma ve Yunan uygarlıklarına bakıldığında, binlerce yıl öncesinden bu yana kolonların taşıyıcı görev ile sınırlandırılmadığı dekoratif sütunlar olarak mimari tarzın belirleyici unsuru olduğu görülmektedir (dorik, iyonik, korintiyen). Dolayısıyla binlerce yıl boyunca farklı medeniyetlerin kolonları estetik kaygı ile kullanmış olduğu da söylenebilir.



Resim 2.25. Antik dönem yapılarında kullanılan sütunlar (URL 31)

2.4.1.4. Kiriş

Ansiklopedik mimarlık sözlüğünde kiriş; *“Boyu doğrultusundaki eksenine dik kuvvetlerin etkisi altında bulunan çubuk; döşemeden gelen yükleri düşey taşıyıcılara aktaran eğilmeye dayanıklı strüktür ögesidir. Kirişler genel olarak ahşap, çelik, betonarme, öngerilmeli beton olurlar”* şeklinde tanımlanmaktadır (Hasol, 2016).

Mekân tasarımında kolon gibi gizlenme ihtiyacı yaratabilen bir diğer mimari öge de kirişler olmaktadır. Kirişler yapılarda; ahşap, metal ve betonarme olarak görülmektedir. Ahşap ve metal yapılarda kirişler malzemeden dolayı ile estetik bir görüntü kazanabilmekteyken, betonarme yapılarda daha büyük kesitli olması sebebiyle kaba bir görüntü ortaya çıkmaktadır.

Betonarme yapılarda bazı döşeme tipleri (asmolen) kirişsiz olarak kurgulanmasına rağmen yapıların büyük kısmında kiriş bulunmakta ve mekân içinde algıyı etkilemesi sebebiyle çözümlenmesi gereken tasarım bir detay haline gelmektedir. Bazı durumlarda asma tavan çözümleri ile gizlenseler de, bazı

durumlarda farklı malzemelerle kaplanarak mekân algısına olumlu yönde katkıda bulunmaktadır.

Farklı taşıyıcı sistemlerde farklı malzemelerle kurgulanmış döşemeler görülmektedir. Böyle değerlendirildiğinde de; ahşap, metal ve betonarme döşemelerde farklı kiriş görünümleri ortaya çıkmaktadır. Ahşap ve çelikte bu görünüm çok estetik olmasına rağmen betonarme konstrüksiyonlarda bu görünüm zaman zaman hantal ve kaba görünmektedir. Günümüz betonarme yapılarında kat yükseklikleri de düşük olduğu için kirişlerde oluşan görüntü tasarım açısından daha zorlayıcı olmaktadır.



Resim 2.26. Ahşap kiriş örneği (URL 32)

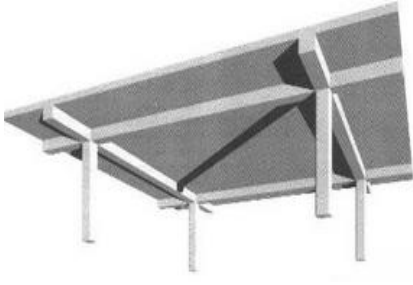


Resim 2.27. Metal kiriş örneği (URL 33)

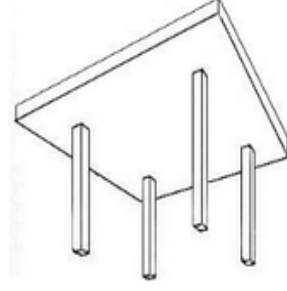


Resim 2.28. Betonarme kiriş örneği (URL 34)

Plak, kaset, nervürlü döşemelerde kirişlerin bir şekilde ya gizlenmesi (asma tavan sistemleriyle) ya da iç mekan algısına olumsuz etki etmemesi için iyileştirilmesi gerekmektedir.



Resim 2.29. Kirişli Döşeme (URL 35)



Resim 2.30. Kirişsiz (asmolen) Döşeme (URL 36)



Resim 2.31. Nervürlü Döşeme (URL 37)



Resim 2.32. Kaset Döşeme (URL 38)

İç mekân algısında olumlu etki yaratmak için kirişler de zaman zaman farklı malzemeler ile kaplanabilmekte, hatta bazen de yapay kirişler oluşturularak iç mekân algısı iyileştirilebilmektedir. Kirişler, iç mekânın tasarımının kurgulanmasına yardımcı olmaktadır. Bununla birlikte mekânları birbirinden ayıran bir sınır öğesi görevi üstlenmektedir. Mekâna estetik değer katma, mekânın daha iyi algılanmasına neden olma ve mekânları birbirine bağlama ya da ayırmayı sağlamaktadır. Genel bir alanda bulunan kirişler ile mekânı iki ya da üç alana bölerek farklı mekânlar oluşturulmaktadır. Örneğin; yaşama alanlarını, oturma ve yemek bölümü olarak üç alana bölünmesini sağlamaktadır.

Estetik anlamda kaba görünen bir kirişi kolonda olduğu gibi bulunduğu yapıya ve yapıdaki konumuna göre değerlendirmeler yapılabilir. Kimi yapılarda kirişler iki ayrı mahale asma tavan veya havuz – kartonpiyer gizli aydınlatma yapılmasını sağlamaktadır.



Resim 2.33. Kirişin mekândaki sınırlayıcı örneği (URL 39)

Kirişler bir bakıma zemine çizilmiş sınırlar gibi, tavanda var olan sınırlayıcı öğeler olarak ifade edilmektedir. Resim 2.33. de görüldüğü gibi bunu avantaja çevirmiş bir mağaza dekorasyonu görülmektedir. Bu mekânda, mevcut kirişler bordo renk mobilya ile kaplanarak mağazada satılan ayakkabılar kadın, erkek ve çocuk olmak üzere üç ayrı bölüme kategorizelenmiş, böylelikle gelen müşterilerin ilgi alanının hem renk, hem kiriş ile net bir şekilde belirlenmesi sağlanmıştır.



Resim 2.34. Torun Center giriş koridoru (URL 40)

Resim 2.34. de yeni bir yapı olan Torun Center binası zemin kat giriş koridoru yer almaktadır. Koridorda görüldüğü üzere kirişler ve kolonlar aynı malzeme ile kaplanmıştır. Bu mimari kimi görüşler için daha sağlam ve dayanıklı bir izlenim yaratsa da, kimi görüşlere göre gizlenmemesi çözüme kavuşturulamamış bir izlenim vermektedir.



Resim 2.35. Mekânları birbirinden ayıran kiriş örneği (URL 41)

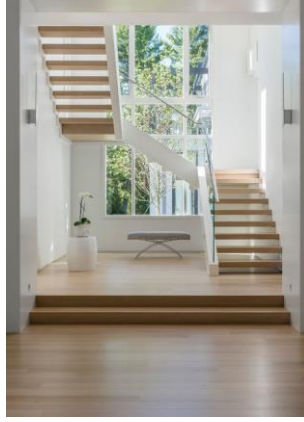
Resim 2.35’de ise girişin mekândaki sınırlayıcı rolünü ifade eden bir görsel bulunmaktadır. Giriş ve kolonlarla salondan ayrılan yeme alanı duvara ihtiyaç kalmadan bir mahal olgusu sahip hale getirilmiş ve kimlik kazanmıştır.

2.4.1.5. Merdiven

Merdivenler, farklı seviyelerdeki döşemeleri birbirine bağlayan düşey sirkülasyon elemanları olarak tanımlanmaktadır. Özellikle betonarme yapı sistemlerinde üretilen merdivenler taşıyıcıları yüksek olmasına rağmen daha ağır, daha yoğun ve tasarım anlamında daha zor çözümlenebilir öğeler olarak bilinmektedir.

İç mekân algısında olumsuz, boğucu bir his yaratmamaları için betonarme merdivenler tasarım aşamasındayken doğru kurgulanması gerekmektedir. Bununla birlikte ahşap ve çelik taşıyıcı sistemlerdeki ahşap ve çelik merdivenler daha ince kesitli ve daha estetik görünümünde de kurgulanmaktadır (Resim 2.36.). Bu tip uygulamalar hâlâ yaygın olarak kullanılmasına rağmen, modern uygulamalarda ince

kesitli, daha şeffaf ve farklı malzemelerle (daha az hacim kaplayan) kurgulanmış merdivenler de sık görülmektedir.



Resim 2.36. Duvara saplanan ahşap basamaklarla kurgulanmış estetik görünümlü merdiven (URL 42)

Mekân algısını olumlu etkilemek, iç mekânın daha ferah görünmesini sağlamak amacıyla pek çok tasarım geliştirilmektedir. Bu tip uygulamalarda merdivenlerin, mümkün oldukça geniş basamaklarla oluşturulması özellikle büyük hacimlerde ihtişamlı bir görüntü yaratmak için oluşturulmaktadır. Resim 2.37’de görüldüğü gibi merdivene ayrılan geniş hacim bir başka yorumla döşeme olarak kullanılarak yaşam alanı daha büyük tutulmaktadır. Fakat öyle bir durumda bu gösterişli etki yakalanamayacağı düşünülmüş olduğu için tasarımcı tercihini merdivenden yana kullanmıştır.



Resim 2.37. Paris Opera Binası merdivenleri (URL 43)

Mekân içinde kullanılan merdivenlere farklı fonksiyonlar da yüklenmektedir. Müze ve sanat yapılarında sergileme-dinlenme-bekleme gibi işlevler kazandırılmaktadır. Ofis binalarında ise bu tip merdivenlerin dinlenme ve çalışma alanı olarak kullanılabilirdiği görülmektedir.



Resim 2.38. Musee D'Orsay sergileme alanları merdivenleri (URL 44)

Resimde Musee D'Orsay örneğine (Resim 2.38.) bakıldığında, yaklaşık 2.5 metrelik kot farkı yapının koridoru boyunca kademeli olarak kat edilmiştir. Bu şekilde hem kullanıcının yorulması engellenmiş, hem de merdivenlerin arasında kalan boş koridorlar sergileme alanı olarak değerlendirilmiştir. Bununla birlikte bir kütüphanenin geniş basamaklı merdivenlerinde okuma- çalışma gibi fonksiyonlar sağlanabilmektedir (Resim 2.39.). Mekânı kullanan bireyler geniş merdiven basamaklarında masaların üzerinde çalışmalarını gerçekleştirmektedir.



Resim 2.39. Çalışma okuma alanı merdivenleri (URL 45)

Bazı mekânlarda kullanılan merdivenlerin sahanlığında açılan geniş pencereler özellikle betonarme merdivenlerdeki boğucu hissin azaltılabilmesi için doğru bir çözümlenme olmaktadır. Kapalı ışık geçirmeyen bir alan yerine doğal ışık alan bir mekân insanda olumlu etkiler sağlayabilmektedir (Resim 2.40.).



Resim 2.40. Merdiven sahanlığında açılan pencere çözümü (URL 46)

Merdivenler mekân içinde kapladıkları alan sayesinde mekânları küçültüp daraltmaktadır. Bu şekilde değerlendirildiğinde özellikle merdiven altları kullanışsız (ölü alan) alan olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple merdiven altının uygun ve estetik tasarım öğeleriyle tamamlanması da mümkün olmaktadır. Merdiven altına yapılan depolama dolapları, raflar ya da çekmeceler mekânın daha fonksiyonel olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Resim 2.41.'de görüldüğü gibi merdiven altı kullanışlı bir hale gelmiştir.



Resim 2.41. Merdiven altının işlevsel hale gelmiş örneği (URL 47)

Bir iç mekânda mahaller birbirinden ufak kot farkı ve yüksekliklerle de ayrılabilir. Bu tip uygulamalarla mekâna görsel anlamda zenginlik katmak amaçlanmaktadır. Ufak kot farkları mekânları birbirinden ayırmak veya mekânları birbirine bağlamakta da görev üstlenmektedir. Büyük bir mekâna birkaç fonksiyon yüklenmek istenirse veya bir mekânda iki ya da üç daha fazla mekân tasarlanmak amaçlanırsa merdivenin yanı sıra bir iki basamaklı veya tek kot farkı ile mekânı ayrılabilir (Resim 2.42.).



Resim 2.42. İki ya da üç basamakla ayrılan mekânlar (URL 48)

Bu durum mekânın sınırlanmasını ve mekânın farklı algılanmasını sebep olmaktadır. Alanların kullanım şekli ve insanların yönlendirilmesi merdiven ile sağlanabilmektedir. Merdivenlerin şekli de kullanıcıların algı oluşumunda etkili olduğu görülmektedir. Örneğin; dönel merdiven estetik açıdan güzel gözüke de kullanım açısından zor olduğu bilinmektedir. Bu nedenle fonksiyonel ve estetik özellikler bir arada değerlendirilerek mekân tasarımı yapılmaktadır.

2.4.1.6. Duvar Boşluğu Olarak Pencere ve Kapılar

Duvar boşlukları çoğunlukla mekânlar arasındaki geçişlerin sağlanması, iç ve dış mekân arasındaki ilişkinin sağlanması gibi amaçlarla kurgulanmaktadır. Kapılar,

mekânlar arası geçişin sağlanması amacıyla uygulanırken, pencereler ise iç mekân-dış mekân arasındaki bağlantının sağlanması ve iç mekânın doğal aydınlatması amacıyla uygulanmaktadır. Pencere, iç mekânla dış mekânın ilişkisini sağlama, dışarıyla etkileşimde bulunma, iç mekâna hava ve ışık sağlamak amacıyla yapılan duvar boşluğu olarak tanımlanmaktadır. Özellikle yapıdaki ışık ve hava geçişi için önemi büyük olduğu görülmektedir. Ayrıca mekânın manzaraya elverişli cepheye açılması sağlanmaktadır.

Yapıda işlevselliğinin dışında mekânda sınır ögesi görevi de üstlenmektedir. Özellikle duvarı kaplayan ve yere kadar inen pencereler açılıp kapandığında mekânda sınırsızlığı ve sınırı belirlemektedir. Yere kadar inen pencereler kullanıcılarda ışık ve saydamlık özelliğinden dolayı, dışarıyla arasında duvar gibi kapalı bir bileşen olmadığı için tercih sebebi olmaktadır. Son yıllarda yapılan konutlarda boydan boya pencereler tercih edildiği görülmektedir. Bu durum kullanıcıda mekân ile dışarısını bir arada yaşamak hissi uyandırmaktadır.

Kapı, mekânlara giriş-çıkış amacıyla kullanılan yapının ışık, ses, koku, sıcak-soğuk sirkülasyonunu kontrol eden duvar boşluğu olarak tanımlanmaktadır. Genellikle ahşap malzemeden yapılmasına rağmen metal, cam, plastik vb. malzemelerden de imal edilmektedir. Kapılar, mekânları birbirine bağlamayı sağlamaktadır. Bu sebeple mekânlar arasında geçiş görevi gördükleri gibi mekânları birbirinden ayıran sınır ögesi görevi de üstlenmektedir. Mekânda çıkarılan ya da eklenen kapı sınırlılık yada sınırsızlığı sağlamaktadır. Örneğin; mutfak ve salon arasında tasarlanan sürgü bir kapı, mutfaktaki pişen yemek kokusunun salona ulaşmaması için kapatıldığında mekânlar arasında sınır görevi yaratmaktadır.

Duvar boşlukları duvarların taşıyıcı olduğu yığma taşıyıcı sistemlerde, yapının taşıyıcılığını olumsuz etkilememeleri amacıyla az sayıda ve daha ufak boyutlarda açılırken günümüz modern mimarisinde daha fazla sayıda ve daha büyük boyutlarda kullanılabilir. Resim 2.43. Günümüz modern yapılarında uygulanan büyük pencere örneği (URL 49)



Resim 2.43. Günümüz modern yapılarında uygulanan büyük pencere örneği (URL 49)

Pencereler çoğunlukla dış cephede bulunması gereken yapı elemanları gibi düşünölmelerine rağmen iç mekânda da farklı mekânların şeffaf bölünmesi, koku ve sesi az geçiren ama ışık geçişini engellemeyen bölücüler oluşturulması amacıyla uygulanabilmektedir. Resim 2.44'de de göröldüğü gibi mutfak ve salon arasındaki pencere mekândaki ışık geçişini sağlamaktadır.



Resim 2.44. Mekânlar arasındaki pencere örneği (URL50)

Duvar boşlukları genellikle iç mekân algısına olumlu etki eden öğelerdir. Bununla birlikte bu elemanların üretiminde; kullanılan malzeme, boyut,

birleştirildiği fonksiyon gibi çeşitli etmenler duvar boşluklarının iç mekâna yaptığı algıya etki etmektedir. Böyle değerlendirildiğinde kapı ve pencerelerin iç mekâna daha olumlu etki edebilmeleri amacıyla Resim 2.45.'de görüldüğü gibi özellikle manzara yönünde daha geniş pencere ve kapı boşlukları açılması mekânı kullanan kişiler için olumlu etki sağlamaktadır. Kapalı bir alanda sıkışıp- kapanmak yerine; manzaraya karşı dış mekânla arada saydam bir ürünün kullanımı, mekân da daha olumlu etki yaratmaktadır.



Resim 2.45. Büyük pencere kullanımı (URL 51)

Bazı mekânlarda pencere n farklı Şekilde tasarlanmaktadır. Divan benzeri oturma üniteleriyle kurgulanarak dinlenme fonksiyonuyla birleştirilmektedir (Resim 2.46.). Böylelikle kullanıcı iç mekânda yaşamını srdrken dışarıyla da i içe olma duygusu yaşamaktadır.



Resim 2.46. Pencere n kullanımı (URL 52)

Bazı kullanıcılar mekânlarında mutfak ve oturma odasını birlikte kullanmak isterken, bazı bireyler koku gibi sebeplerden dolayı istememektedir. Bu gibi uygulamalarda mekânların şeffaf bölücülerle bölünmesi tercih edilmektedir. Bunu yaparken duvar örme yerine mekânın ışık kalitesi düşmemesi için pencere ve cam kapılarla iki mekân ayrılmaktadır (Resim 2.47.).



Resim 2.47. Mekânları ayıran pencere-kapı uygulaması (URL 53)

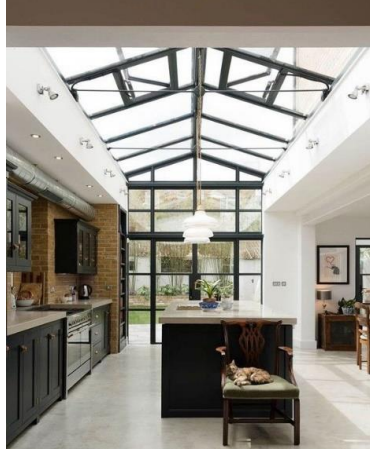
Özellikle son yıllarda iç mekân hava kalitesinin iyileştirilmesi ve doğadan uzaklaşmama gibi amaçlarla yapılan iç bahçe veya kış bahçesi gibi mekânların ayrı bir mekân haline getirilmesi amacıyla da pencere ve cam kapılar uygulanmaktadır (Resim 2.48.).



Resim 2.48. İç bahçe örneği (URL 54)

Pencerelerin kullanıldığı bir diğer kullanım alanı ise yeterince iyi aydınlanmayan çatı katları olmaktadır. Mekânın daha iyi aydınlatılması ve doğal

ışıktan yeterince faydalanılabilmesi amacıyla yapılan çatı pencereleri mekâna estetik anlamda da güzel değerler katmaktadır (Resim 2.49.).



Resim 2.49. Çatı penceresi örneği (URL 55)

Yapay ışık kullanılması yerine çatı penceresi uygulaması yapılarak doğal ışık kullanımı mekânı kullanan kişilere fiziksel ve psikolojik açıdan olumlu etkiler barındırmaktadır.

2.4.1.7. Mobilyalar

Mekân tasarımında ve kullanıcının mekânı rahat bir şekilde kullanabilmesi için mobilyalara ihtiyacı olmaktadır. Mobilyalar mekânın iç düzenini sağlayarak bireylerin çeşitli gereksinimlerini gidermektedir. Mobilyalar; insanların oturduğu, yemek yediği, çalıştığı, yattığı yerlerin döşenmesini sağlayan bitirme elemanı olmaktadır.

Mobilyalar, içinde buldukları ya da bulunacakları iç mekâna göre seçilmektedir. Kendi içlerinde sabit ve hareketli olmak üzere iki ayrı gruba ayrılmaktadır. Sabit mobilyalar tamamen tek bir mekâna göre yapılıp sabitlenirken, hareketli mobilyalar bir çok mekân için kullanılabilir. Mobilyalarda en sık

kullanılan ham madde ahşap malzeme olmaktadır. Ahşap kolay şekillendirilebilmesi sebebiyle tercih edilmektedir. Özellikle iç mekân profesyonelleri tarafından yapılan uygulamalarda duvar ve tavan kaplama malzemesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanım mekânın estetik açıdan daha şık ve güzel gözükmesini sağlamaktadır (Resim 2.50 ve Resim 2.51.).



Resim 2.50. Duvar lambri örneği (URL 56) Resim 2.51. Tavan lambri örneği (URL 57)

Mobilyalar, mekânın işlevselliğini sağladığı gibi mekânın sınır ögesi olma görevini de üstlenebilmektedir. Genel bir mekânda oturma grubunun olduğu kısım oturma alanı olarak tanımlanırken, yemek masasının olduğu bölüm yemek alanı olarak sınırlanmaktadır (Resim 2.52.).



Resim 2.52. Oturma ve yeme alanının mobilyalarla sınırlanması (URL 58)

Mekân içinde kullanılan mobilyaların kullanıldıkları yerlerde; dokusu, rengi, vb. özellikler mekân algısının oluşmasında oldukça etkili olmaktadır. Kullanışsız

veya ufak alanlar doğru seçilen mobilyalar ile daha kullanışlı, ferah ve estetik bakımdan şık hale getirilmektedir.



Resim 2.53. Küçük mekânların mobilyalarla kullanışlı hale gelmesi (URL 59)

Resim 2.53’de görüldüğü gibi kullanılan mobilyadan dolayı mekân oturmak istenildiği zaman oturma alanı ferah bir şekilde kullanırken; yatılmak istenildiğinde gizlenen yatak kısmı açılarak bir alan yaratılmaktadır. Böyle uygulamalar özellikle küçük mekânları daha ferah ve geniş kullanmaya örnek gösterilmektedir.



Resim 2.54. Mekânda kullanılan koyu renk mobilya örneği (URL 60)

Resim 2.55’de görüldüğü gibi açık renk kullanımı mekânı daha aydınlık gösterirken, Resim 2.54’de koyu renk kullanımı mekânda karanlık ve boğucu hisler uyandırmaktadır. Bazı kullanıcılar içinde koyu renk kullanımı daha dinlendirici etki yaşatırken açık renk kullanımı parlak ve göz alıcı rahatsızlık vermektedir. Bu durum mekânı kullanan bireylerin psikolojik yapısına göre şekillenmektedir.



Resim 2.55. Mekânda kullanılan açık renk mobilya örneği (URL 61)

2.4.1.8. Aksesuarlar (Aydınlatma Öğeleri ve Bitkiler)

Mekân tasarımında, sabit ve hareketli ekipmanlarla birlikte bitki ve aydınlatma öğeleri de kullanılmaktadır (Açııcı, 2015). Aydınlatma, mekâna ışık veren ve mekânı daha yaşanabilir kılan bir öğe olmaktadır. Aydınlatma sayesinde kullanılan eşyaların,

dokuların ve renklerin güzelliği ortaya çıkmaktadır. Seçilen aydınlatma türü mekânın boyutsal özelliklerinin algılanmasına dâhi etki edebilmektedir. Örneğin; genel aydınlatma yapılarak tüm oda aydınlanabilirken, yemek masası üzerine konulan bir aydınlatma ile sadece o alan da aydınlatılabilmektedir. Böylelikle mekân içinde o alan sınırlandırılmış olmaktadır.

İç mekân tasarımında kullanılan aydınlatmaların rengi insanların mekân algısı rolünde önem taşımaktadır. Kullanıcılar yaşadıkları alanda beyaz ışık yerine gün ışığı ya da sarı ışığı daha çok kullanmak istemektedirler. Beyaz ışık kullanımı insanlara daha çok hastane veya resmi kuruluşlarda olma hissi verirken; gün ışığı kullanımı bireylerde daha samimi, doğal hisler sağlamaktadır. Aydınlatmanın mekânlardaki bir diğer özelliği de kullanılan aydınlatma ürününün mekâna kattığı değer olmaktadır. Bazı aydınlatma ürünleri (Resim 2.56.) gösterişli olmasından dolayı kullanıldığı mekânı daha da ihtişamlı göstermektedir.



Resim 2.56. Mekânı gösterişli hale etiren aydınlatma (URL 62)

İç mekânda kullanılan bitkiler mekâna doğallık ve canlılık katmakla beraber mekânı görsel olarak daha güzel göstermektedir (Resim 2.57.). Bununla birlikte bitkilerin sağladığı kokular iç mekân hava kalitesini de olumlu yönde etkiler sağlamaktadır. Bitkiler, güzel görünümün yanı sıra mekânlar arasında ayırıcı görevde üstlenebilmektedir.



Resim 2.57. Mekânı ayıran- sınırlayan bitkilerin kullanımı (URL 63)

İç mekânda kullanılan bitkiler; bireylere doğadan ayrı kapandıkları mekânlarda yeşili görmenin, yaşamının huzurunu vermektedir. Bitki bulunmayan mekânlarda canlılık hissi bulunmamaktadır. Bitkilerin bulunduğu mekânlar Resim 2.58.'de görüldüğü gibi estetik olarak da göze güzel gelmektedir.



Resim 2.58. Mekânda bitki kullanımı örneği (URL 64)

2.4.2. Mekân Algısına Etki Eden Faktörler

İnsan ve mekân etkileşiminin en temel öğelerinden biri mekânsal algılama olmaktadır. Mekânsal algı kişilerin buldukları mekânın onlarda yarattığı izlenimlerle ortaya çıkmaktadır. Bu algıya etki eden ve bu algının insanda oluşmasına neden olan faktörler bulunmaktadır. Bunlar; aidiyet, mahremiyet

duygusu, mekânın hava kalitesi, mekânda kullanılan bitirme malzemelerinin dokusu, ışık, malzeme, renk, gibi etmenler olarak bilinmektedir.

2.4.2.1. Aidiyet

Aidiyet duygusu, bir insanın ve toplumun kendini konumlaması ve bir yere ait hissetmesi ile oluşmaktadır. Dünyada farklı bir çok toplum vardır ve kişi, kendini nereye ait hissederse o toplumda bulunup, o mekânda yaşamaktadır. Mekânsal algı; insanın bir yere, bulunduğu mekâna bağlanması ile oluşan; yer, zaman, anılar, sosyal ilişkiler ve gereksinimler gibi bileşenlerle bireyin çevresiyle karşılıklı geliştirdiği algı ve ilişki bağlamı olmaktadır. İnsanın kendini bir mekâna ait hissetmesi için o mekânla duygusal ve fonksiyonel bir bağ kurması gerekmektedir. İnsanlar, kendileri için değeri ve anlamı olan mekân ile duygusal bir bağ kurarken; belirli bir eylem veya aktivite için gittiği mekânla fonksiyonel bir bağ kurmaktadır.

“Aidiyet kavramı, kentsel bir mekân için kullanıldığında kişilerin kendilerini bir mekânın parçası olarak görmeleri, dolayısıyla kendilerini o mekân üzerinde hak ve sorumluluk sahibi hissetmeleri durumunu ifade etmektedir. Mekâna bağlılık, ait olma hissini besler ve bireyin ait olunan yerleşimin bir parçası olmasına neden olur” (Solak, 2017). Bununla birlikte mekânsal anlamda aidiyet kişinin kendini o mekânda güvende hissetmesi ile oluşmaktadır. Ayrıca kişi, kendini güvende ve mutlu hissettiği yere ait hissetmektedir. Bu yüzden mekânın bireyde uyandırdığı güven duygusu da oldukça önemli olmaktadır. Kendini bulunduğu mekâna ait hissetmeyen kişi, o yere içgüdüsel olarak yabancılaşır ve mekânı kullanmak istememektedir. Bu nedenle

aidiyet bireyleri mekâna bağlamanın yanı sıra, belli bir yerde olma fikrini duygusal olarak sağlamaktadır.

2.4.2.2. Mahremiyet

Mahremiyet duygusu, insan–mekân ilişkilerinin sosyal psikolojik anlamında önemli bir kavram olmaktadır. Kökeni Arapça olan mahremiyet kelimesi “haram”, “mahrem olmak” demektir. “*Mahrem, başkalarından saklanan, başkaları tarafından görülmesi, bilinmesi, duyulması, istenmeyen, dinin yasak kıldığı şey anlamlarına gelmektedir ve bunların yanı sıra gizli, teklifsiz, içli- dışlı olma anlamlarında da kullanılmaktadır*” (Solak, 2017).

Mahremiyet tüm kültürlerde kuralları uygulanan bir olgu olsa bile kültürden kültüre şekli değişmektedir. Mahremiyet kavramı insanların birbirleri ile arasındaki ilişkileri düzenlemektedir. Mahremiyet hakkı, bireyin özgürlük hakkının içinde yer alan, toplum ile arasındaki ilişkide önemli bir yere sahip olmaktadır. Mahremiyet, “*ben*”im “*diğerleri*” tarafından ne kadar tanınıp bilindiğim, “*diğerlerinin*” fiziksel olarak “*bana*” ne kadar ulaşabilir oldukları, “*benim*” “*diğerlerinin*” ilgi ve dikkatinin ne kadar nesnesi olduğum ile ilgili bir kavramdır” olarak tanımlanmaktadır (Solak, 2017).

Mahremiyet, insanlar arasındaki mesafelerin kontrol edilmesi, insanların ilişkilerini düzenleme ve aralarındaki sınırları, sosyal ilişkileri her türlü düşünce ve davranışı kontrol etme durumu olarak bilinmektedir. Kişinin mahremiyeti; kurduğu ilişkiye, birey ile arasındaki yakınlık durumuna ve kültürüne göre değişmektedir. Bu

nedenle mahremiyet kavramı insanın yaşamını devam ettirdiği mekânlarda da kişinin kendi mahremine göre farklılık göstermektedir. Kişiden kişiye değişen bu olgu, kişinin isteği mahremiyet durumuna göre mekânın algılanmasında etkisi hissedilmektedir.

2.4.2.3. Hava Kalitesi – Atmosfer

Havanın ve ortamın atmosferinin insan etkileşimi üzerinde etkileri görülmektedir. Hava sirkülasyonunun iyi olduğu bir mekânda bireyler daha mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşamlarını sürdürmektedir. Mekânların cephelerinin hangi yöne baktığı bile kişinin yaşamak istedikleri mekânı belirlemede önemli bir unsur olmaktadır (Guzowski, 2017).

Sıcaklığın insan üzerindeki etkisine örnek verildiğinde; yüksek barometrik basınç kişinin kendini sağlıklı ve iyi hissetmesine sebep olurken düşük barometrik basınç bireyde ağrılara ve depresyona sebebiyet vermektedir (Eriş, 2001). Bununla birlikte güneş ışığı da insan için önemli bir faktör olmaktadır.



Resim 2.59. İç mekâna giren güneş ışığı görseli (URL 65)

Güneş ışığının girmediği bir mekânda insan hem fizyolojik hem de psikolojik açıdan sorunlar yaşayabilmektedir. Doğal ışık kaynağı diye nitelendirdiğimiz güneş ışığı insan sağlığı açısından önemli bir etmen olmaktadır (Göksu, 2013). Resim 2.59.'da görüldüğü gibi güneş ışığı pencereden süzülerek mekâna ışık, içinde yaşayan insanlara huzur, mutluluk gibi duygular vermektedir.

2.4.2.4. Doku

Ching dokuyu: “*Bir yüzeyin üç boyutlu yapısından dolayı sahip olduğu özel bir nitelik*” şeklinde açıklamaktadır (Ching, 2008). Doku kavramı, mekâna görsel anlamda büyük bir etki sağlayıp, aynı zamanda mekân-yüzey-malzeme ilişkisini birleştirip bu sayede görme ve dokunma gibi iki duyuyu harekete geçiren bir bağlantı elemanı görevi üstlenmektedir. Bununla birlikte malzemelerin yüzeysel özelliklerini anlayabilme ve mekâna değişebilen anlamlar katma açısından da önemli bir faktör olarak bilinmektedir. Ahşabın damarlı, kumaşın pütürlü, taşın sert olması malzemenin dokusunu ifade etmektedir. Birey, mekânlarda görülen yüzeyleri dokunma duyusu ile algılayarak hissetmek istemektedir. Bu durumu, insanın doğasından gelen merak duygusu sağlamaktadır. Mekânda kullanılan yüzeylerin dokuları, mekânı algılamakda önemli bir etmen olmaktadır.

Ching, doku duygusunu dokunsal doku; dokunarak hissetmiş olduğumuz ve görsel doku; gözle tespit edilen doku olarak ikiye ayırmaktadır. İnsanın mekânı algılama sürecinde oluşan dokunma istediği mekân ile bağ kurma isteğinden kaynaklanmaktadır (Ching, 2008).



Resim 2.60. Taşın dokusu (URL 66)



Resim 2.61. Tuğlanın dokusu (URL67)



Resim 2.62. Ağacın dokusu (URL 68)



Resim 2.63. Kumaşın dokusu (URL 69)

Dokuları ve oluşturdukları yüzeyleri algılayabilmek için ölçek, görüş mesafesi ve ışık önemli nitelendirici etmen olmaktadır. Malzeme dokusunun ölçeği ne kadar ince ise o ölçüde pürüzsüz görünmektedir. Sert ve işlenmemiş dokular yakından kaba gözükmektedir, uzaktan bakıldığında yumuşak ve pürüzsüz gözükmektedir. Dokunun ölçeği, düzlemin mekândaki yerini ve şeklini belirlemektedir. Ching, *“doğrusal damarlı dokular, bir düzlemin uzunluğunu veya genişliğini vurgulayabilir. Kaba dokular, bir düzlemi daha yakınlaştırır, ölçeğini azaltır ve görsel ağırlığını artırır”* demektedir (Ching, 2008).

2.4.2.5. Işık

Işık, görme duyusunu etkileyerek nesnelerin, rengi ve dokusu gibi detaylarının görülmesini, algılanmasını sağlayan fiziksel enerji olarak bilinmektedir. En temel ve

doğal ışık kaynağı güneş olmaktadır. Geçmişte sadece güneş bir ışık kaynağı olarak kullanılmakta iken, teknolojinin ilerlemesiyle insanlar yapay ışık kaynakları üretilmiştir.



Resim 2.64. Mekâna pencereden giren güneş ışığı (URL 70)

Işık, iç mekâna anlam veren en önemli öğelerden biri olmaktadır. Işığın olmadığı bir iç mekânın rengi, dokusu ve biçimi yani hiç birşeyi görülmemektedir. Bundan dolayı aydınlatmanın asıl görevi mekânı aydınlatmak ve mekânı kullanacak bireylerin ihtiyaç duydukları doğrultuda mekâna ışık vermektir. Ching, mekânın iç tasarımı yapılırken “*aydınlatma gereçlerinin kullanılacağı yerlerin ve ışık verme şekillerinin, mekânın mimari özellikleri ve kullanılma şekilleriyle birlikte düşünülmesi*” gerektiğinden bahsetmektedir (Ching, 2008).

Bireyler, bir mekâna girdikleri anda göz ilk önce en parlak noktaya odaklanmaktadır. Buna bağlı olarak mekân tasarımında canlı renkler ve aydınlatma ilişkisinin iyi tasarlanıp ayarlanması gerekmektedir. Mekânda canlı bir renge verilecek aydınlatma ile daha tok bir renge verilen aydınlatma aynı değeri taşımamaktadır. Bu nedenle aydınlatmanın mekândaki önemi oldukça büyük olmaktadır. “*Güzel aydınlatılmış mekânlar yaratmak bir sanattır; ışığın fiziğini,*

insan gözünün ışığı nasıl algıladığını ve ışığa nasıl tepki verdiğini anlamayı gerektiren bir sanat” (Coles, House, 2014).



Resim 2.65. Mekândaki beyaz-sarı ışık örneği (URL 71)

Işığın rengi, maviye yakın olduğunda beyaz yani “soğuk ışık”, kırmızıya yakın olduğunda ise sarı yani “sıcak ışık” olarak adlandırılmaktadır. Resim 2.65.’de bir mekânın yarısının beyaz ışık ile, diğer yarısının ise sarı ışık tonuyla aydınlatıldığı görülmektedir. Sarı ışığın içinde daha az mavi ışık içerdiğinden dolayı gözler için rahatlatıcı etki yaratmaktadır. Soğuk ışık özellikle uygu problemlerine sebep olduğundan dolayı evde kullanımı tercih edilmemektedir. Soğuk ışık daha çok dikkatin yoğun olması gereken, ciddiyet gerektiren ve sterilizasyon gerektiren ortamlarda; iş yeri, ofis, hastahane, muayenehane, garaj, atölye gibi ticari alanlarda ve endüstriyel tesislerde kullanımı önerilmektedir (Roth, 2017).

Bununla birlikte gün ışığı diye adlandırılan iki rengin arasında bir ışık tonu da bulunmaktadır. İnsanların mekânlarda kullandıkları ışıkların soğuk ya da sıcak olması kişilerin tercihlerine göre değiştirmektedir. Fakat ışığın rengi, insanların psikolojisi üzerinde etkili olmaktadır.

2.4.2.6. Malzeme

Malzeme ve insan arasındaki ilişki, tarih öncesi dönemlerden bu yana süregelmektedir. İnsanı diğer canlılardan ayrı tutan özelliği zekası ve araç kullanabilmesi olmuştur. Bu nedenle insan, doğanın sunduğu malzemeleri kullanarak yaşamını sürdürmeyi başarmıştır. İnsanlar, doğada buldukları malzemelerle kendilerini korumuş, savunmuş ve avlanmıştır. Daha sonraları malzemeleri biçimlendirerek, kendi yaşam alanlarını yaratmışlardır. Zaman ilerleyip teknoloji geliştikçe de insanlar ilk başta ham halide kullandıkları malzemeleri işlemde geçirerek çeşitlendirmiştir.

Ansiklopedik mimarlık sözlüğünde malzeme: *“Bir şey yapmak için kullanılması gereken maddeler, gereç”* olarak tanımlanmaktadır (Hasol, 2016). Genel olarak malzeme, bir yapının oluşması için onun bünyesine giren ve ortaya çıkmasını sağlayan, bununla birlikte oluşturulan yapıyı kullanacak insanların sağlık ve konforunu düzenleyen her tür ham ya da işlenmiş madde olarak bilinmektedir. Malzemeler, iç yapıları ve kullandıkları yerlere göre sınıflandırılmaktadır. Malzemeler iç yapılarına göre organik ve inorganik olarak ayrılmaktadır. Organik malzemeler, hidrojen, karbon, azot esaslı (bitüm-katran ve plastik); inorganik malzemeler, doğal taş, kalsiyum esaslı bağlayıcılar, yapay taş, pişmiş toprak, cam ve metaller olarak gruplara ayrılmaktadır. Kullanım yerine göre malzeme, taşıyıcı, koruyucu ve dekoratif görev üstlenmektedir. Aynı tür malzeme bu görevlerden birini üstlendiği gibi birden fazlasını da üstlenebilmektedir. Prof.Dr. Sabit Oymael malzemelerin özelliklerini ve kapsamına giren durumları şöyle aktarmıştır:

- Kimyasal özellikler: Bileşim, asit, baz, alkali sülfatlı tuzlar vb.

- Fiziksel özellikler: Boyut, ağırlık, özgül ağırlık, birim ağırlık, dayanım ve şekil.
- Isıl özellikler: Özgül ısı, iletkenlik ve genleşme katsayısı.
- Elektrik ve manyetik özellikler: İletkenlik, yalıtkanlık, manyetik geçirgenlik vb.
- Akustik özellikler: Ses yutma, yansıtma, geçirgenlik vb.
- Optik özellikler: Renk, ışık, yansıtma, ışık geçirme vb.
- Mekanik özellikler: Malzemenin yük altında deforme oluş şeklini kontrol eden özelliklerdir. (Oymael, 2016).

Yapı malzemeleri eski çağlardan günümüze kadar çeşitlenmiştir. Endüstri Devrimi öncesi tamamı doğadan elde edilen malzemeler zaman ilerledikçe özellikle Endüstri Devrimi'nin teknolojinin gelişmesiyle çeşitlenmiştir. Üretilen yeni malzemeler (beton, çelik, polimer) yapısal üretimi zenginleştirmesine rağmen, doğal kaynak tüketimini arttırmakta ve üretim sırasında çevreye zarar vermektedir. Buna bağlı olarak her ne kadar yüksek dayanıma sahip olmaları ve uzun ömürlü olmaları nedeniyle bu malzemeşerin kullanımından vazgeçilemese de ekolojik malzeme kullanımında teşvik edilmesi gerekmektedir. Ekolojik malzeme, çevre dostu, doğal ürün olarak da adlandırılan, atık üretimi az olan ve çevreye zarar vermeyen malzemeler olarak bilinmektedir. Ekolojik malzemeler kimyasaldan uzak ürünler olmaktadır (Yeang, 2012).

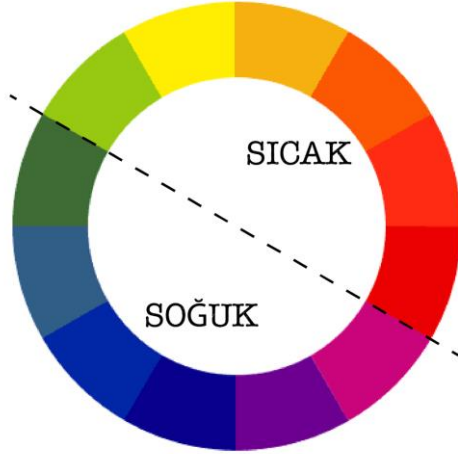
2.4.2.7. Renk

“Renk, ışığın kendi öz yapısına ve nesnelere üzerindeki yayılımına bağlı olarak göz üzerinde yaptığı etki demektir.” (Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü, 1986). Çevremizde var olan bütün nesnelere renkleri bulunmaktadır. İnsan etrafındaki her şeyi gözleri sayesinde görmektedir. Bununla birlikte renklerin görülmesini ışık olgusu sağlamaktadır. Ching, “ışık olmadan, renk olamaz” diyerek ışığın renk üzerindeki etkisinin önemini ifade etmiştir.

Renk, insan gözü, ışık kaynakları ve çevredeki nesnelere bağlantılı bir kavram olmaktadır. Yani renk ışık yoluyla doğrudan ya da yüzeye yansıtılarak nesnelere anlamamızı sağlamaktadır. Renk aşağıda belirtilen dört unsurla etkileşim içinde olarak algılanmaktadır.

- Işık: Görünmenin sağlanması için bir ışık kaynağı,
- Yüzey: Işığın çarpıp yansıdığı bir yüzey,
- Göz: Yansıyan ışığın görülmesini sağlamaktadır.
- Beyin: Gözün gördüğü rengi algılamaktadır.

Renk, tür, ton ve yoğunluk olmak üzere üç özelliğe sahip olarak bilinmektedir. Rengin türü, hangi renk olduğunu adını, rengin tonu açıklık ve koyuluğunu, rengin yoğunluğu ise aynı tondaki renge göre doygunluk derecesini belirtmektedir (Ching, 2008). Rengin, insan psikolojisi üzerinde etkisi bulunmaktadır. İnsanın renk ile arasındaki psikolojik ilişkisinde, kişinin kültür, ekonomik, sağlık durumu, anıları, yaşı ve mekândaki etkileri önemli görev üstlenmektedir. Renk mekân algılamasında önemli bir etken olmaktadır. Mekânda istenilen etki, bütünlük ya da farklılık, mekânın formu, uyumu ve eşyaların niteliği renk sayesinde oluşmaktadır.



Şekil 3: Renklerin sıcak – soğuk renk şeması (URL 72)

Kırmızı renk ateşin sıcaklığı, sarı renk ise güneşin ışığı sebebiyle insanlarda sıcak etkiler uyandırmaktadır. Renkler şiddetine ve insanlarda uyandırdığı etkilere göre sıcak ve soğuk renkler olarak ikiye ayrılmaktadır. Sarıya yakın renklere sıcak, maviye yakın renklere soğuk etkisi hissedilmektedir. Sıcak renkler: kırmızı, sarı, turuncu; soğuk renkler: mavi, yeşil, mor olarak bilinmektedir. İnsanlarda psikolojik açıdan sıcak hissettiren renkler insana yakınlık hissiyatı verirken soğuk hissettiren renkler uzaklık hissiyatı vermektedir (Kandinsky, 1993).

3. İNSAN DAVRANIŞLARI ve ALGI PSİKOLOJİSİ

İnsan, bir birey olarak dünyaya gelmektedir. Yapısı nedeniyle kendine özgü davranışlara sahiptir. İnsanları diğer canlılardan daha fazla özellikleri bulunmaktadır. Sosyal bir varlık olan insan, geçmişten günümüze tüm canlılar ile özellikle kendi türüyle yoğun bir iletişim ve etkileşim sağlamaktadır.

İnsan, bir davranış, biliş ve algı mekanizması olarak bilinmektedir. Bununla birlikte davranışlarıyla yaşayış biçimini oluşturur ve bu bağlamda kendi sosyal çevresini kurgulamaktadır. Beş duyu organına sahip olan insan, duyuları yardımıyla algı olgusunu oluşturmaktadır. Algı sayesinde insanın çevresiyle olan ilişkileri daha yararlı ve sağlıklı gelişmektedir.

3.1. İnsan Davranış ve Gereksinimleri

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde (1992) insan: “*memelilerden, iki eli olan, iki ayak üzerinde dolaşan, sözle anlaşılan, akli ve düşünce yeteneği olan en gelişmiş canlı*” olarak tanımlanmaktadır. İnsan yaşayan bir organizma olmakla birlikte aynı zamanda fiziksel bir obje olmaktadır. Bu fiziksel obje, ölçüsüyle, şekliyle içinde bulunduğu çevrenin bir elemanı olarak çevreyle karşılıklı bir etkileşim içinde görülmektedir. Bulduğu çevreyi kendi davranış, değer yargıları, istek ve gereksinimlerine göre değiştirmektedir. Bu değişim sonucunda oluşan çevrenin kişilik ve ruhsal yapısını etkilemesiyle yeni gereksinimlere sahip olmaktadır (Aydınlı, 1986). Psikologlar, insan davranışlarının temelindeki sebepleri anlamak için insanın biyolojik yapısı ve bu yapının nasıl çalıştığı ile ilgili incelemelerde

bulunmuşlardır. Tıp biliminin farklı dallarındaki gelişmeler insan davranışlarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Bu sebeple fizyoloji, nöroloji dalları ile psikoloji gibi davranış bilimleri arasında sıkı bir bilgi alışverişi sağlamaktadır. İnsan yapısını daha iyi anlamak için; sinir sistemi ve iç salgı bezlerinin yapı ve işleyişinin davranışı nasıl etkilediğini incelemek yararlı olmaktadır (Cüceloğlu, 1999).

İnsan vücudunun tüm organlarında olduğu gibi sinir sisteminde de birçok hücre bulunmaktadır. Bu hücelere nöron adı verilmektedir. Temel sinir hücresi diye adlandırılan nöronlar; öğrenme, düşünme, hatırlama, algılama gibi bilişsel davranışları kapsayan tüm insan davranışlarının temelinde bulunmaktadır. Yapısı diğer hücrelerin yapısından farklı olan nöronlar, temel görevi duyuşsal alıcılar, diğer nöronlar ve kaslarla birlikte etkileşim sağlamaktadır (Cüceloğlu, 1999).

3.1.1. İnsan Davranış Kuramları

İç mekân algısının oluşmasında etkili etmenleri anlamak için insan davranışlarının yapısını incelemek gerekmektedir. İnsan davranışı farklı yaklaşımlarla açıklanmaktadır (Cüceloğlu, 1999).

1. Nörobiyolojik Yaklaşımlar
2. Davranışsal Yaklaşımlar
3. Bilişsel Yaklaşımlar
4. Psikoanalitik Yaklaşımlar
5. Fenomenolojik Yaklaşımlar

3.1.1.1. Nörobiyolojik Yaklaşım

Her davranışın özünde karmaşık sinirsel süreçler oluşmaktadır. İnsan beyinde oluşan bu sinirsel süreçler, kaslara geçerek gözlenebilen davranışlar olarak açığa çıkmaktadır. Bu tür davranışlar, kişinin salgı bezlerinin çalışması, kanın kimyasal yapısı ve kişinin beslenme düzenini gözetmektedir. Örnek olarak, hava basıncı düşmesi ve iklimsel değişikliklere bağlı olarak “bahar yorgunluğu” diye bilinen uyum güçlüğü durumu bu davranıştan kaynaklanmaktadır (Cüceloğlu, 1999).

3.1.1.2. Davranışsal Yaklaşım

İnsanların beyinde olup biten durumlarıyla değil, kişilerin gözlemlenebilen ve ölçülebilen davranışlarını incelemektedir. İnsan davranışının, biyolojik olarak sebebini anlatmamaktadır. Davranış bilimleri, insan davranışlarının oluşan olayların ve şekillenen durumların açıklanıp tamamlanması sağlanarak kişinin yapmış olduğu eylemleri ölçüp, açıklayabilir bir sonraki yapacağı eylemlerin hesaplanmasını sağlayabilmektedir.

3.1.1.3. Bilişsel Yaklaşım

Bilişsel süreçleri izleyen yaklaşım olarak bilinmektedir. İnsan algılayan, yorumlayan, biriktiren aktif bir varlıktır. İnsanın algılayıp yorumlaması, belliğinde biriktirip düşünüp buna göre davranması bilişsel süreci oluşturmaktadır. Bu yaklaşım kişinin, çevre ile arasındaki ilişkileri yani mekânsal anlamı anlamamızı sağlamaktadır. Bireyin, bulunduğu ortamı benimsemesi ya da uzaklaşması; içinde bulunduğu mekânı kendi istek ve gereksinimlerine göre şekillendirmesi bilişsel yaklaşım kuramı sebebiyle oluşmaktadır.

3.1.1.4. Psikoanalitik Yaklaşım

Bu yaklaşım insanın doğuştan sahip olduğu cinsellik ve saldırganlık gibi iki önemli insan davranışını anlamamıza sağlamaktadır. Bu güdüler, tarafından tehlikeye sebep olabileceği için bilinç altına itilmektedir. Psikoanalitik yaklaşım, çevre ve davranış arasındaki ilişkileri incelerken bu tür uç davranışları anlamak ve önlemek için yardımcı olmaktadır. Bu yaklaşım, bireyi mutsuz, huzursuz eden mekânları, çalışma ortamlarındaki iş veriminin düşmesine sebep mekânsal ortamları vb. davranışının sebebini çözmeyi sağlayan yaklaşımdır.

3.1.1.5. Fenomenolojik Yaklaşım

Doğan Cüceloğlu fenomenolojik yaklaşımı şöyle açıklamıştır; “*Fenomen (phenomenon) kendini ve dış dünyayı kendine özgü bir biçimde algılayan kişinin öznel yaşantısına (subjective experience) verilen isimdir. Fenomelolik yaklaşım, bireyin davranışlarını algılayabilmek için, onun kendine özgü algılayışını ve yaşantısını bilmemiz gerektiğini savunur.*” demiştir (Cüceloğlu, 1999). Bu sebeple bireyin gördüğü, duyduğu, sezebildiği, hissettiği herşeyi kapsamaktadır. Bu yaklaşım birey ve çevre arasındaki tüm döngüyü anlayabilmemizi sağlamaktadır. Görme, öğrenme, ışık, renk, değişim, mekân, dostluk, toplumsallık, peyzaj, yeni ev vb gibi birçok konular fenomen olmaktadır. Birey tüm bu konuları deneyimleyerek, karşılabılır ya da içinde yaşayabilmektedir. Fenomelolik yaklaşım, insanın yaşadığı durumlara ağırlık veren bilişsel yaklaşımla benzerlik görülse de bireyin özel yaşantısına önem vermesi nedeniyle farklılaşmaktadır. Örneğin; bireyin medeni

durumu, kaç çocuğa sahip olduğu ya da okul- iş gibi alanlardaki başarı durumu gibi özel soruları sorgulamaktadır (Gür, 1996).

3.1.2. İnsan Gereksinimleri

İnsan gereksinimleri, kişilerin mekânda yaşamlarını fizyolojik, psikolojik ve sosyal olarak rahatsız edilmeden ve eylemlerinin verimli olmasına yardım edecek uygun koşulların sağlanmasıyla oluşmaktadır. Gereksinme kavramı, arzuya dayalı istekten talepten ziyade bir zorunluluğu belirtmektedir.

Moslow (1964), insan davranışlarının gereksinmeden kaynaklandığını söylemiştir. Davranışı şekillendiren gereksinmeler ise en zorunlu yaşamsal durumlardan daha az zorunlu yaşamsal durumlara göre şekillenmiştir (Moslow, 1964). Moslow'un gereksinmeler listesi aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Fizyolojik gereksinmeler (beslenme, çoğalma)
2. Güvenlik gereksinmesi (fiziksel zarar ve tehditlerden korunma)
3. Ait olma, bağlanma gereksinmesi
4. Saygınlık, prestij gereksinmesi
5. Özgerçekleştirim – kendini kanıtlama gereksinmesi
6. Entellektüel, duysal ve estetik doyum (Günel, 2006).



Şekil 4: Moslow'un İhtiyaç Hiyerarşisinde insana özgü davranışları (Kahraman, 2015)

Bu gereksinimler insanın öncelik sırasına göre doğduğu andan itibaren ihtiyaç duyduğu ve sahip olduğu gereksinimler olmaktadır. Birinci sırada insanın yaşamını sürdürmesi ve neslini devam ettirebilmesi için beslenme ve çoğalma yani fizyolojik gereksim yer almaktadır. Yaşayan ve çoğalan insanın yaşamını devam ettirebilmesi için güvenliğini düşünmesi gerekmektedir. Doğa ve doğadaki bir çok canlı insan için tehdit unsuru olduğunda kendine barınak sağlaması gerekmektedir. Bu sebeple kendi mekânlarını yaratmaya mecbur olmaktadır. İnsanların hayatta tutunabilmesi için bu gereksinimleri sağlamaktadır.

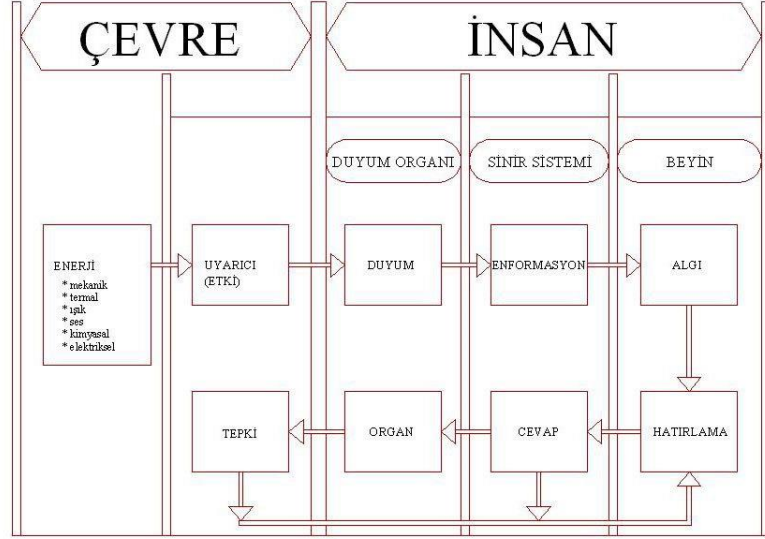
3.2. Algı Psikolojisi, Gelişimi ve Türleri

İnsan beyni, çevreden gelen uyarıları kendi beyinde sentezleyerek bir anlam oluşturur ve bu duruma algı psikolojisi denilmektedir. Algı psikolojisi, algının tanımı ve algının kurumları başlıkları şeklinde detaylı bir biçimde incelenmiştir. Algı, insanın çevresiyle iletişimindeki temel bir olgu olarak bilinmektedir. Her bireyde farklılık göstermektedir. Algının tanımı için pek çok farklı tanım bulunmaktadır. Doğan Cüceloğlu algıyı şöyle tanımlamaktadır: *“duyu organlarımızdan beynimize ulaşan verilerin örgütlenmesi, yorumlanması, anlamlandırılması sürecine verilen addır”* (Cüceloğlu, 1999).

Algı, bireyin duyu organları yardımıyla, dışarıdan alınan uyarıcıların anlamlı bir kavram oluşturarak sentezlenip yorumlanması şeklinde ifade edilmektedir. İnsan dünyaya geldiği andan itibaren çevreden aldığı bilgileri kendi beyinde anlamlandırarak öğrenmektedir. Algı olgusu, nesnel dünyanın bireyin duyuları yoluyla öznel bilincinden yorumlanması ile oluşmaktadır. Her durumda öznel bir

durum olan algılama bireyin geçmiş deneyimlerine, ihtiyaçlarına, inanç, iç ve dış etkenlere vb. bağlı olmakla birlikte bu doğrultuda anlaşılmaktadır.

Tablo 3.1. İnsan ve Çevre İlişkisi (Erkman, 1973)



İnsan, algı-biliş-davranış mekanizması olarak bilinmektedir. Algı, duyular yoluyla çevreden bilgi sağlamaktadır; biliş, algılanan durumun uyumlandırılarak kavramak diye ifade edilmektedir. Bireyin amaç ve güduları doğrultusunda organizmanın tepki olarak vermiş olduğu duyuşal cevaplar ve eylem türleri davranış mekanizmasını oluşturmaktadır (Meydan Larousse, 1971). Tabloda da görüldüğü gibi bireyin çevre ile arasındaki algısal bağlamı aşama aşama anlatmaktadır (Tablo 3.1.).

Felsefe sözlüğünde anlamı: “Nesnel dünyayı duyular yoluyla öznel bilince aktarma... Algı, dış dünyanın duyularla gelen imgesinin bilinçte gerçekleşen tasarımıdır. Nesnel duyu örgenlerini etkiler. Bu etki bilince aktarılır. Ne var ki algı, arı duyulardan ansal bir işlevi gerektirmesiyle ayrılır. Özellikle görme, işitme ve dokunma duyuları insanın bilincine kavram ve düşünce yapımı için algısal

gereçler taşırlar. Algı duyuşal – anşal bir işlevdir. Alman düşünürü Leibniz'e göre de algı, bilinçdışı bir işlevdir. Algı, gerçek anlamında, öznenin kendisinin dışında olanı alması demektir” ifade edilmiştir (Hançerlioğlu, 2000).

Sanat sözlüğünde anlamı “*Her tür gerçekliğin duyu organları aracılığıyla alınıp zihinde bilgiye dönüşmesi işlemidir. Başka bir deyişle, algı gerçekliklerinin farkına varılıp tanınabilirliğine kavuşturulması sürecidir. Bir sanat yapıtının yorumlanması onun önce algılanmasını gerektirir”* olarak tanımlanmaktadır (Tanyeli ve Sözen, 2011).

Psikoloji alanında bir çok çalışmaları olan Atkinson, algı için; “çevredeki uyaran örüntülerinin organizasyonu ve yorumlanması süreci “demektedir. Algı olgusu sadece duyu organları ile değil çevreden gelen hareketlerin etkisiyle de meydana gelmektedir. Bu sebeple karmaşık bir olgu olmaktadır. Bilgilenme, tanıma, anlama, düşünme, hatırlama, hissetme gibi eylemler bireyin yapısı, kültürü ve tecrübeleri ile bireyin algılaması bu kavramlarla şekillenmektedir. Algı sürecinin işleyişini farklı açılardan ele alan kuramlar bulunmaktadır. John Lang, algı kuramlarını özelliklerine göre “duyuma dayalı algı kuramları” ve “bilgiye dayalı algı kuramları” olmak üzere iki ana gruba ayırmıştır (Lang, 1987). Sosyolog Jon T.Lang, algı kuramları şeması oluşturmuştur. Algı kuramlarını kendi içinde ayırmış ve savunucularını belirtmiştir (Tablo 3.2.).

Tablo 3.2. Algı Kuramları Tablosu (Lang, 1987)

Algı Kuramları		
<u>Duyuya Davalı Algı Kuramları</u>		
Kuramlar	Açıklama	Temsilcileri
Rasyonalist Teoriler	‘Akıl’ öğretisi	Parmenides, Kant, Aristoteles...
Ampirist Teoriler	‘Deneyim’ öğretisi	Empedocles, John Locke, Berkeley, Hume...
Nativist Teoriler	‘Doğuştan gelen bilgiler’ öğretisi	Platon, Leibniz, Descartes...
Gestalt Teorileri	‘Biçim Psikolojisi’ öğretisi	M.Wertheimer, K.Koffka, W.Köhler
<u>Bilgiye Davalı Algı Kuramı</u>		
	Açıklama	Temsilcileri
	Nesnenin niteliksel özellikleri ile ilgilenilir	James Gibson, Elaanor Gibson

3.2.1. Duyuma Dayalı Algı Kuramı

İnsanlığın varolduğundan bu zamana duyular, insanlar için önemli bir iletişim görevi üstlenmektedir. Bu yüzden algı olgusunun oluşmasında duyuların etkisi büyük olmuştur. Duyuma dayalı algı kuramı, bireyin duyular aracılığıyla beyine ilettiği uyarıların, duysal deneyimlerin nasıl oluştuğunu, duysal bilgilerin özelliklerinin neler olduğu, bu bilgileri beyinde bir araya getiren algısal aşamaların işleyişi gibi konulara yönelmektedir. Bu sebeple bu kuramı oluşturan alt teorilerden: rasyonalist, ampirist, nativist, gestalt teorilerini incelemek gerekmektedir.

3.2.1.1. Rasyonalist Teoriler

Rasyonalist teorisi, tüm insanlarda doğuştan var olan aklın olduğunu ve bunun değişmez bir olgu olduğunu anlatmaktadır. Teoremin savunucularından Parmenides,

Sokrates ve Platon değişmeyen gerçeğin sadece akıl ve mantık ile kavranıldığını savunmaktadırlar. Bu teorem, bilginin kaynağının yalnızca akıl olduğunu duyularla algılanan gerçeğliğin bir yanılsama görüldüğü ve değişmez tek şeyin “gerçek” olduğunu ifade etmektedir. Eğer bir değişim yaşınyorsa bu durumun yanlış duyumlardan kaynaklanan bir yanılsama olduğu anlatılmaktadır. Gerçeğe ve eşyaların bilgisine akıl ile ulaşılabileceği savunulan bu teoreme örnek olarak “matematik” verilmektedir.

3.2.1.2. Ampirist Teoriler

Ampirist teorisi, bilginin kaynağının insanın yaşadığı deneyimler olduğunu savunmaktadır. İnsanın duyuları yardımıyla kurduğu ilişkinin kaynağının duyuları ile algılamış olduğu deneyimleri olduğuna inanılmaktadır. Bu teorem, rasyonalist teoremin aksine duyumlara güvenilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Kuramın savunucularından John Locke, nesnenin yapısında olan özellikleri, birey algılasa da algılamasa da varolduğunu bununla birlikte nesnenin yapısında var olmayan özelliklerin algılayan bireyin algısından var olduğundan dolayı o özelliğe sahip olduğunu savunmaktadır. Örneğin suyun yapısında kendine ait fiziksel özellikleri bulunmaktadır; fakat suyun sıcak ya da soğuk olarak algılanması suyun yapısından dolayı değil bireyin algısından kaynaklanmaktadır. Bu sebeple nesnelerin duyular aracılığıyla öğrenilen renk, koku, tat gibi özelliklerinin nesnenin yapısında değil, algılayan kişinin algısında var olduğu anlatılmaktadır.

3.2.1.3. Nativist Teorileri

Nativist teorisinde, bireyin deneyimlerle elde ettiği bilgilerden önce doğuştan varolan bilgiler olduğunu savunmaktadır. Rayonalist teorem ile benze gibi görülsede aslında doğuştan gelen bilgilerin aklın dışında geliştiğine inanmaktadır.

3.2.1.4. Gestalt Teoriler

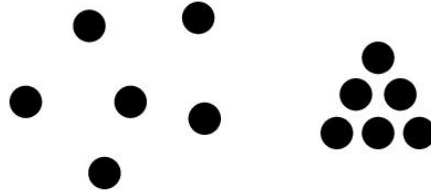
Gestalt kuramı, 20 yüzyılın başlarında Almanya’da ortaya çıkmış bir yaklaşım olmaktadır. Gestalt kelime anlamı Almanca “form, konfigürasyon” anlamına gelmektedir. Psikolog Dr. Lisa J.Cohen, gestalt kuramını şöyle açıklamıştır: *“Wertheimer’in hareket algılama çalışmalarıyla başlamıştır. Zihin ayrı parçalar arasındaki ilişkilerden bir bütün yaratır”* demektedir (Cohen, 2017). Bu kuram algısal bir bütünü anlatmaktadır. İnsan zihninin, gördüklerini nasıl yorumladığı, gestalt kuramının konusuna girmektedir. Gestalt kuramı, bireyin birşeyleri algılayıp anlamlandırabilmek için sadece duyu organlarının yeterli olmayacağını, zihninde bu bilgileri yorumlayıp algıladığını savunmaktadır. Örneğin; bir köpeğin koştuğu görüldüğünde göz sadece bir nesnenin yer değiştirdiğini hareket ettiğini görmektedir; fakat insan beyni hareket eden nesnenin bir kopek olduğunu ve birşeyi kovaladığı için koştuğunu algılamaktadır. Gestalt teorisi, insan algısı ve algıya bağlı bilme aşamaları, görsel algı ve mekânın görsel düzeni üzerinde etkisi büyük kuram olmaktadır. Bu yüzden gestalt kuramcıları, insanın gözünün görsel deneyimleri nasıl geliştirip yön verdiği üzerine araştırmalar yapmıştır. Görsel düzenin nasıl kurulduğunu anlamak adına kuramı; şekil-zemin ilişkisi, yakınlık ilkesi, benzeşme-ayrışma ilkesi, tamamlama ilkesi ve süreklilik ilkesi gibi alt başlıklara ayrılmıştır.

Şekil- Zemin İlişkisi: Algıda seçicilik kavramına göre, dikkatin yoğunlaştığı nesne şekil, diğer yüzeyler zemin olmaktadır. Görselde de görüldüğü gibi bireyin yoğunlaştığı noktaya göre şekil ve zemin değişmektedir. (Şekil 8)



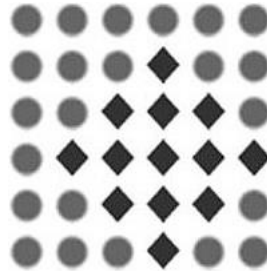
Şekil 5: Zemin – Şekil ilişkisi (URL 73)

Yakınlık İlkesi: Algılamada nesnelere, bir alandaki öğeleri birbirine olan yakınlıklarına göre gruplandırarak ayırmaktadır. (Şekil 9)



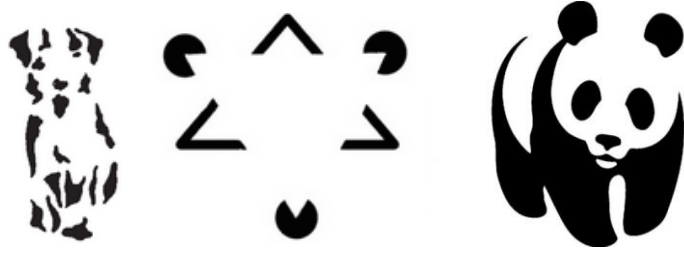
Şekil 6: Yakınlık İlkesi (URL 74)

Benzeşme-Ayrışma İlkesi: Benzer nesnelere, grup içinde birlikte algılanmasına rağmen aslında birbirlerinden farklı olmaları olarak bilinmektedir. Şekil, renk, doku vb. gibi birçok özellik bakımından birbirine benzer nesnelere birlikte gruplanarak algılanmaktadır.



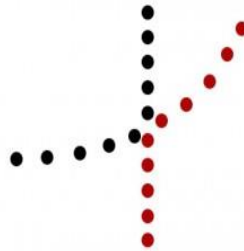
Şekil 7: Benzeşme – Ayrışma ilkesi (URL 75)

Tamamlama İlkesi: Zihnin eksik olan bir biçimi, durumu zihninde tamamlanması, bütünleştirmesi olarak bilinmektedir. Örneğin; yarım olan bir fotoğrafın zihinde tamamlanması ya da bozuk olan bir kasette çalan şarkının zihninde o şarkıyı algılaması durumu olarak ifade edilmektedir.



Şekil 8: Tamamlama İlkesi (URL 76 ve URL 77)

Süreklilik İlkesi: Aynı yöne giden biçimlerin, zihinde bir bütün olarak algılanması denilmektedir. Bu durum süreklilik olarak adlandırılmaktadır. Örneğin; art arda çizilmiş noktaların yan yana geldiğinde bir çizgi olarak algılanması şeklinde ifade edilmektedir (Şekil9).



Şekil 9: Süreklilik ilkesi (URL 78)

3.2.2. Bilgiye Dayalı Algı Kuramı

Bilgiye dayalı algı kuramı, bireyin beden ve zihin arasındaki ilişkiye bağlı olarak uyarıcıdan çıkan durumların bir işlevi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kuram

geçmiş tecrübelerin algı için önemini vurgulamak yerine algının içsel deneyimlerden oluştuğuna değinmektedir. Bu sebeple algının, birey ve çevresinde olan bilgilere dayandığı düşüncesi doğmaktadır. Mimar akademisyen Fatih Us doktora tezi çalışmasında bilgiye dayalı algı kuramına şöyle değinmiştir: *“Bu yaklaşıma göre, kaynağı çevre olan bilgiler iki yönde ele alınmakta ve bu da iki tür algı tarifi ile açıklanmaktadır. Birincisini nesnel veriler; renk, doku, form vb. gibi mekânın fiziksel özellikleridir. Bunlar “literal algı”ya konu olmaktadır. İkincisi ise fiziksel verilerin ilişkiler bütünü, kavramsal yönleri, işaret ve simgeler boyutudur. Bunlar ise şematik algıya konu olmaktadır. Literal algı zihinsel işlemler sonucu anlamlandırma olmaksızın oluşmaktadır”* (Us, 2008).

3.3. Görsel Algı Tanımı ve Olgusu

Mimari mekânların tasarım ve değerlendirilmelerinde görsel algı olgusunun etkisi büyük olmaktadır. Algı olgusu, insanların beşduyu organının yani görme, koklama, duyma, dokunma ve tatma gibi uyarılması sonucu gerçekleşmektedir. Bunlardan en hızlı ve önemlisi olan görme duyusunun algılama olayının gerçekleşmesindeki etkisi diğerlerine göre daha fazla görülmektedir. Görme Biçimleri kitabı yazarı John Berger; görmenin konuşmadan önce geldiğinin, yeni doğan bir bebeğin bile çevresini önce görme duyusuyla tanımlamaya başladığını söylemiştir. İnsanlar, çevreden gelen mesajları zihinlerinde sentezleyerek almaktadır (Berger, 2011). Görsel algı, insanın özelliklerine göre değişen ve bir hareket, uyarıcı olduğu zaman gerçekleşmektedir.

Her nesnenin bir görme biçimi olduğunu fakat bizim nesnelere algılayışımız ya da değerlendirışı onu görme şekline bağlı olduğuna düşünülmektedir. Çevreden alınan bilgileri %80–90'ı göz aracılığıyla algılanmaktadır. Bundan dolayı görme duyusunun, çevrenin ve mekânın algılanmasında rolü büyük olmaktadır. Görsel algı, kişilerin karakter, zevk, ilgi alanı ve birçok konuya göre farklılık göstermektedir. Örneğin; bir mekânda bulunan kırmızı bir koltuk herhangi bir kişide heyecan verici bir etki yaratırken, başka bir bireyde rahatsız edici, boğucu bir etki sağlayabilmektedir. Bu durum kişilerin anılarında, belleğinde yaşadıkları duyguları kendilerine göre analiz edip sentezlemesinden kaynaklanmaktadır.

4. İÇ MEKÂN TASARIMINDA KULLANILAN YAPI BİTİRME MALZEMELERİ

Yapının üretiminde son katman olarak kullanılan ve yapının tasarımın algılanmasını sağlayan malzemeler olarak bilinmektedir. İnsanlar bilinçli ya da bilinçsiz olarak mekânın niteliğinin farkına varmaktadır. Mekânda kullanılan bitirme malzemeleri, bu malzemelerin renk, doku, ilişkileri mekâna değer katmaktadır. Hegger, Drexler ve Zeumer “*Yapı ile malzeme ayrılmaz bir bütündür*” demektedir (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016). Mekânın insanda uyandıracığı hislerde malzemenin etkisi oldukça fazla görülmektedir. Malzeme yapıda görünüşü kadar, dokusu, kokusu ve akustik özellikleriyle de mekâna anlam katmaktadır. İç mekân tasarımında kullanılan bitirme malzemeleri: taş, ahşap, tuğla, pişmiş toprak, metal, alçı, beton, cam, plastik, kompozit ve tekstil malzemeler olarak bilinmektedir.



Resim 4.1. Mekânlarda kullanılan yapı malzemeleri örnekleri (URL 79)

4.1. Doğal ve Yapay Taş

Tarih öncesi dönemlerden bu yana doğal taş yapısal üretimde kullanılmaktadır. İnsanoğlu kendisini korumak için doğada kendiliğinden oluşan taş mağaralarda barınmıştır. Bununla birlikte avlanmak için yaptıkları kesici aletleri, kendilerini yırtıcı hayvanlardan taşı atarak korumayı ve buğdayı öğütmek için değirmeni doğal taşlardan elde etmiştir. İlerleyen süreçte taş ile ateş yakmayı sağlayarak yemek pişirmeyi öğrenmiş, yine ateş sayesinde yabani hayvanlara av olmaktan kurtulmuştur.



Resim 4.2. Doğadan çıkarılan taşın görseli (URL 80)

Doğal taşlar oluşumlarına göre (magmatik, tortul, metamorfik) sınıflandırılarak, fiziksel özelliklerine göre mekânlarda uygun yer ve amaçlar için kullanımı sağlanmıştır. Doğal taş, doğada minerallerden oluşan kayaların, kristal iç yapıya sahip olduğu inorganik malzemeler olarak bilinmektedir. Eski zamanlarda az işlenerek veya doğada bulunduğu haliyle kullanılmıştır. Doğal taşlar dayanıklı ve sert olmaları sebebiyle yapı üretiminde özellikle tercih edilmektedir. Bununla birlikte doğal taşların büyük kısmı atmosferik aşındırma, donma ve kimyasal değişim gibi

doğal etkenlere karşı da oldukça dayanıklı olmalarından dolayı döşeme ve cephe kaplaması olarak da uygulanmaktadır.

Doğal görüntüsü ve dokusunun görsel açıdan güzel görülmesi etkisiyle duvarlarda dekoratif yüzey kaplama malzemesi olarak da kullanılmaktadır. Taş, işlenebilirlik, koruyuculuk, ekolojik nitelik, yalıtım, iyi parlatılma, farklı renk ve desen çeşitliliği gibi özellikleriyle tercih edilmektedir. 1800’lü yıllara kadar doğal taş malzeme yapı üretiminde “masif” olarak kullanılmış; 1800’den sonra Endüstri Devrimi’nin de etkisiyle farklı boyut ve şekillerde kullanılmaya başlanmıştır.



Resim 4.3. Doğaltaşın kaplama malzemesi olarak kullanılan örnekleri (URL 81)

İlerleyen dönemlerde doğal taşlar doğal kaynakların tükenmesi tehlikesi nedeniyle doğal ve yapay taş olarak iki ayrı grupta sınıflandırılmaya başlanmıştır. Yapay taş (aglomere) inorganik ve organik yapıli bağlayıcılarla birleşerek oluşmaktadır. Yapay taşın görüntüsü doğal taş görünümündedir. Mekânlarda duvar ve zemin kaplaması, gibi alanlarda kullanılmaktadır.

4.2. Ahşap

Ahşap, insanoğlunun barınmak amacıyla kullandıkları en eski yapı malzemelerinden biri olmaktadır. Ahşap, doğadaki ağaçlardan elde edilen, çok farklı

görsel alternatife sahip, canlı organizmalardan oluşan ve yenilenebilir bir doğal kaynak olarak bilinmektedir.



Resim 4.4. Ahşabın elde edildiği ağaç kütükleri (URL 82)

Ahşap, ağaçtan elde edildiği için sürdürülebilir ve ekolojik bir malzeme olarak kabul edilmektedir. Ahşap, diğer yapı malzemelerinden farklı olarak canlı organizmalardan elde edilmesi sebebiyle yapılarda daha çok tercih edilmektedir. Bununla birlikte atmosferik etmenlere karşı yani genel aşınmaya, çürümeye, yangına ve yarılmaya karşı zayıf olması gibi bazı dezavantajları vardır. Ahşap, lifli bir yapısı olduğu için ağırlığı az, mukavemeti yüksek bir yapı malzemesi olarak bilinmektedir (Zakar, Eyüpgiller, 2018).



Resim 4.5. Ahşabın mekânlarda farklı kullanım yerleri (URL83)

Ahşap kullanıldığı mekânların inşa yöntemi pratiktir; ahşap kolaylıkla yapıpı onarılabilen bir malzeme olmaktadır. Görsel ve dokunsal pekçok alternatife sahip olması sebebiyle farklı bir çok alanda kullanılma özelliğine de sahip olduğu

görülmektedir. Ahşap malzemeler, yapıda taşıyıcı, kaplama, doğrama, pano, yalıtım ve kalıp elemanları olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte en yaygın kullanıldığı alan ise mobilya üretimi olmaktadır.

4.3. Pişmiş Toprak

Toprak, ana maddesi ince taneli kil olan, su ile karıştığı zaman istenilen şekle giren, pişirildiğinde ise su geçirimsizlik ve mukavemet özelliği kazanan yapı malzemesi olarak bilinmektedir. İnorganik esaslı bir malzeme olan toprak eski dönemlerde de farklı şekilde pişirilmeden üretilen kerpiç şeklinde kullanılmaktadır. Pişmiş toprak yapı malzemeleri yapılarına göre gözenekli ve gözeneksiz olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır

Boşluklu pişmiş toprak malzemeler:

- Sırlanmamış (tuğla, kiremit, künk, çanak, çömlek),
- Sırlanmış (fayans, dekorlu seramikler).

Boşluksuz pişmiş toprak malzemeler:

- Gre (gre karolar, künk, sıhhi tesisat elemanları),
- Porselen (sıhhi tesisat elemanları, elektrik izolatörleri ve özel üretim) (Eriç, 2002).

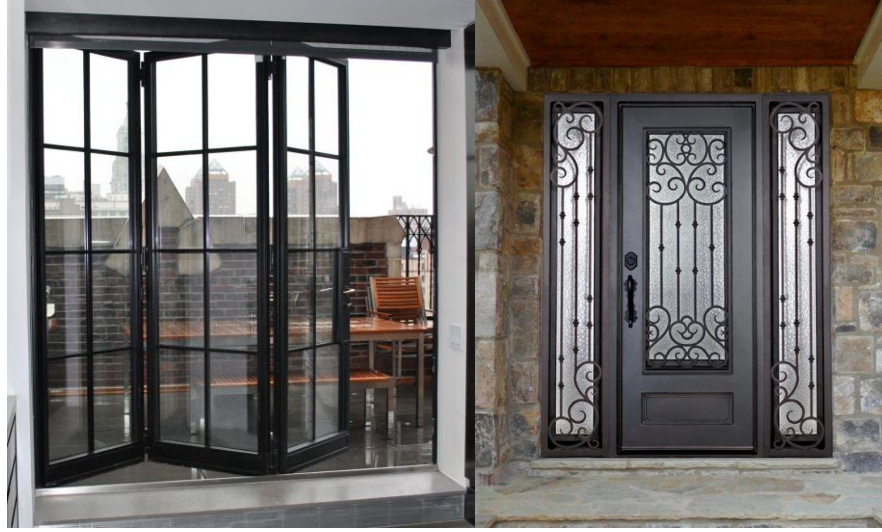


Resim 4.6. Pişmiş toprak malzemeden elde edilen seramik malzeme (URL 84)

Pişmiş toprak malzemeler, boşluklu ve boşluksuz olarak üretilmekte dokusu, mukavemeti, sertliği ve su emmesi açısından farklı özellikler göstermektedir. Boşluklu pişmiş toprak malzemeler toprakımsı dokusu, çizilen yüzeyi, düşük mukavemeti ve su emmesi ile, boşluksuz pişmiş topraktan kolayca ayrılmaktadır (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016). Mekândaki kullanılma durumuna göre taşıyıcı, dolgu, kaplama olarak çeşitli yerlerde tercih edilmektedir. Bitirme malzemesi olarak dekoratif tuğla, zemin ve duvarlarda seramik, karo gibi ürünler olarak kullanılmaktadır.

4.4. Metal

“Metaller yer kabuğundan cevher olarak elde edilen, serbest elektronlarla çevrili iyon-atomlardan meydana gelmiş bir kristal sistemi olup, homojen dokulu, katı ve sıvı halde özelliklerini değiştirmeyen, inorganik esaslı, demir, bakır, alüminyum, çinko, kurşun gibi çeşitli yapı malzemesidir.”(Eriç, 2002). Metaller yapıdaki kullanım yerlerine göre; taşıyıcı, kaplama, doğrama, tesisat ve ince yapı sistemlerinde yer alan malzemeler olarak ifade edilmektedir. Metal, ısıyı ve elektriği iyi iletmesi sebebiyle çekme, basınç ve kesme kuvvetlerine karşı dayanımı yüksek bir malzeme olmaktadır.



Resim 4.7. Metal pencere örneği (URL 85) Resim 4.8. Metal kapı örneği (URL 86)

Metaller; ağır ve hafif metaller olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ağır metaller; kurşun, bakır, çinko ve demir olup hafif metaller; alüminyum ve magnezyumdur. Yapı üretiminde en çok kullanılan metal demirdir. Metaller; yüksek yoğunluk, yüksek basınç ve çekme dayanımı, yüksek ergime noktası, yüksek ısı ve elektrik iletkenliği, parlaklık ve elastiklik gibi özelliklere sahip olmasından dolayı mekânlarda çok fazla tercih edilmektedir (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016). Bitirme malzemesi olarak tercih edilen metal malzemeler, mekânlarda en çok pencereler, kapılar ve süpürgeliklerde kullanılmaktadır.

4.5. Alçı

Alçı kökenli yapı malzemeleri, alçı taşının pişirilerek su ile karıştırılması sonucu elde edilmektedir. Alçı; beyaz renkli, inorganik esaslı bağlayıcı özelliği olan bir malzeme olup, su ile karıştırıldığında kısa süre içinde katılaşma özelliğine sahip olmaktadır. Alçı su ile yoğurulup katılaştığı için suda eriyen bir yapıya sahip olmaktadır. Bu nedenle zemine yakın yerlerde veya su ile temas edeceği yerlerde

uygulanmaması gerekmektedir (Eriç, 2002). Alçı, mekânda bir çok yerde bitirme malzemesi olarak kullanılmaktadır. Örneğin duvarın kaba sıvasından sonra düzgün bir yüzey elde etmek için alçıyla düzgün bir duvar sağlanmaktadır. İç mekânlarda tavan süslemesi olarak bilinen kartonpiyer yapımında da kullanılmaktadır. Bununla birlikte tavan ve duvardaki süslemeler de alçının kalıplara dökülerek şekillenmesi sonucu oluşan dekoratif ürünlerin tavanlara ya da duvarlara yapıştırılması ile uygulanmaktadır.



Resim 4.9. Tavanlarda uygulanan alçı süsleme örneği (URL 87)

Bunların dışında mekânlarda ara bölücü, tavan kaplama elemanı olarak alçı panolar da kullanılmaktadır. Alçı pano (plasterboard) adı verilen alçının iki karton veya cam tülü esaslı bir tabakanın arasına basınçla sıkıştırılmasıyla oluşmaktadır. Bu panoların mekânları bölme ve kaplama özelliğinin dışında mekânlardaki sesi yutma özelliği de bulunmaktadır. Hafif yapıya sahip ve kullanımı kolay olduğundan dolayı tercih edilmektedir.

4.6. Beton

“Beton bünyesini teşkil eden iri agrega ile bunların aralıklarını dolduran ince agrega, su ve topluluğu birbirine bağlayan hidrolitik bağlayıcı karışımının

sertleşmesi ve zamanla mukavemet kazanmasından oluşan bir küttedir” (Eriç, 2002).

Betonun yapısı; çimento, agrega (kum+çakıl) ve sudan oluşmaktadır.



Resim 4.10. Beton duvar örneği (URL 88)

Beton yapı malzemesinin basınca karşı dayanımının yüksek, fakat çekme mukavemetinin düşük olması demirle takviye edilerek kullanılmasını zorunlu kılmaktadır. Betonarme olarak adlandırılan bu malzeme dayanıklı bir yapı malzemesi olmaktadır. Sıvı halde kalıba dökülerek biçimlendirilmektedir. İç mekânda bitirme malzemesi olarak görsel amaçlı brüt beton şeklinde de kullanılmaktadır. Brüt beton, insanların tasarladıkları yüzeyin görülecek şekilde doğal haliyle bıraktıkları, yüksek kaliteli daha ince agreganın kullanıldığı, daha yüksek çimento oranına sahip ve kalıp sisteminde özen gösterilen beton yüzeyler olarak bilinmektedir (Eriç, 2002).

Brüt beton yapımındaki amacı, mekândaki taşıyıcı betonların bir yüzeyi olarak düşünülmesi istenmektedir. Bu durum mekâna yalınlık ve sadelik kazandırmak ile birlikte, iç mekânda; dış mekân hissi yaratmaktadır. Brüt betonun tercih edilme sebebi mekâna kattığı estetik değer olarak görülmektedir.



Resim 4.11. Mekânlarda kullanılan brüt beton (URL 90)

Brüt beton; ahşap, metal, plastik gibi malzemelerden oluşan kalıplarla yapılmaktadır. Üretimi yapıldıktan sonra gerek görüldüğünde yıkama, fırçalama, kırma veya asitle silme gibi işlemler görmektedir. Uygulaması yapıldıktan sonra hatanın düzeltilmesi olanaksız olarak bilinmektedir.

4.7. Cam

Saydam bir yapı malzemesi olan cam; insanlar için önemli bir gereksinim olan doğal ışığın mekânlara girmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte saydamlık özelliği sebebiyle binaların yapısını gözle görülür kılmaktadır. Camın, ana ham maddesi kuvars kumudur. Camın üretimi; karışımın biraraya getirilmesi, eritme, arındırma, şekillendirme, soğutma-tavlama ve dekorlama işlemlerinden oluşmaktadır. Cam yapım aşamasında hızlıca soğuyarak kristalli bir yapıya dönüşmektedir (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016).



Resim 4.12. Mekânlarda kullanılan cam malzeme örneği (URL 91)

Cam yapıda; pencere camı, cephe kaplama, döşemede bloklar ve hazır panolar olarak kullanılmaktadır. Cam ayrıca farklı üretim teknikleriyle lif halinde üretilerek yalıtım ve kaplama malzemesi olarak da uygulanmaktadır.

4.8. Polimerler

Polimer kökenli yapı malzemeleri diğer yapı malzemelerine göre yapılarda daha yeni kullanılmaktadır. Mimar akademisyen Murat Eriç, polimerleri “*hidrojen, oksijen ve azot olmak üzere karbonun organik bileşimlerinden mineral, petrol, ahşap gibi doğal maddelerin ısı, basınç ve kimyasal etkilerle polimerazasyon ve kondensasyon şeklinde molekül ve amorf yapılarının değişimi ve yeni bağlar yaratılması sonucu, doğada bulunmayan türler olarak meydana gelmiş, makromoleküler, organik esaslı maddelere plastik reçine*” diye tanımlamaktadır. Plastik yapı malzemesi, yapıda istenilene uygun şekillerde ısı altında yumuşak bir halde iken basınçla ya iki farklı maddenin polimerleşmesi sonucu istenilen şekle getirilerek üretimlerinin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Plastik malzemenin brüt yoğunluğu ve ısı iletkenliği düşük, ısı genleşme katsayısı ve çekme dayanımı yüksek

olmaktadır. Bununla birlikte plastiklerin suya ve kimyasal maddelere karşı dayanımının yüksek olduğu bilinmektedir (Eriç, 2001).

Plastik Çeşitleri

Plastik malzeme, bileşenlere üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; termoplastikler, termosetler, elastomerler olarak bilinmektedir.

Termoplastikler: Bu gruptaki polimerler ısınca yumuşamaya başlayıp, sıcaklık yükseldikçe de erirler. Bu tür, kolay eriyebilmesi nedeniyle polietilen, PVC ya da ETFE yalıtım bandı ve koyucu bant veya döşeme kaplaması olarak uygulanmaktadır (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016).

Termosetler: Bu gruptaki polimerler üç boyutlu çapraz bağlı moleküler yapıdan oluşmaktadır. Sertleştirici madde uygulanarak yüksek sıcaklıkta preslenmektedir. Cam, karbon veya aramit lifleriyle birleştirilerek yüksek dayanımlı taşıyıcı malzemeler üretilmektedir (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016).

Elastomerler: Yapısında çapraz bağlar bulunmaktadır. Düşük yoğunluklu molekül zincirlerinden oluşmaktadır. Isıya karşı yüksek dirençli olduğundan mekânlarda sızdırmazlık işlevi sağlamaktadır. Bununla birlikte yapıların cephelerinde derz dolgu mastiği olarak da kullanılmaktadır (Hegger, Drexler, Zeumer, 2016).

Yapıda bir çok farklı alanda ve türde kullanılmaktadır. Bunun en önemli kimyasal yönden çok çeşidinin bulunarak yüzlerce birleşimin üretilmesini

sağlamaktır. Mekânlarda bitirme malzemesi olarak, pencere, kapı, mutfak tezgahları, donatı malzemeleri gibi birçok alanda kullanılmaktadır.

4.9. Kompozitler

Yapı malzemelerinin geçmişten günümüze kullanımı değerlendirildiğinde; başlangıçta ağırlıklı olarak doğal kaynaklardan elde edilen yapı malzemelerinin ilerleyen süreçte yerini yapay malzemelere bıraktığı görülmektedir. Kompozit malzemeler de yapay malzemeler ve doğal malzemelerin bir arada kullanıldığı, son yıllarda çok tercih edilen bir malzeme türü olmaktadır. Kompozit malzeme en az iki malzemenin birleşimiyle oluşmaktadır. Kompozit malzemeye; “Çok Bileşenli Malzeme”, “Çok Fazla Malzeme”, “Donatılı Malzeme” ve “Pekiştirilmiş Malzeme” gibi adlar da verilmektedir.” (Ersoy, 2001). Malzemenin kompozit malzeme olabilmesi için yapay ve yapısındaki kimyasal bileşenlerin birbirinden farklı olması gerekmektedir. Kompozit malzemenin genel özellikleri;

- Yüksek sıcaklık dayanımı,
- Mekanik dayanım, basınç, çekme, eğilme dayanımı,
- Isı iletkenliği,
- Kırılma tokluğu
- Aşınma direnci,
- Elektrik iletkenliği,
- Korozyon direnci ve benzeri özellikler şeklinde bilinmektedir (Ersoy, 2001).

Kompozit malzeme mekânda bir çok yerde tercih edilmektedir. Duvar kaplaması ürünlerde, mutfak, banyo tezgahı ve lavabo gibi alanlarda ve mekânları oluşturan donatı elemanlarının ham maddesi olarak kullanılmaktadır.

4.10. Tekstil Yüzeyler

Tekstil kullanımı, insanlığın var olduğu çok eski dönemlere dayanmaktadır. İnsanın kendini koruma, sığınma, ısınma ihtiyacı önce bedenini sonra bulunduğu mekânı örtmesini sağlamaktadır. Göçebe toplulukların yaşama alanları için kurdukları çadırlar, insanların kullandıkları hayvan postları ve halılar tekstil malzemesinin mekânların oluşmasındaki önemli etkenlerden olmuştur (Gezer, 2009). Tekstil latin kökenli bir kelime olan “texere”, “dokunmuş ya da örülmüş” anlamına gelmektedir. *“Dokuma kumaşlar, ham maddelerinin düz bir yüzey oluşturacak şekilde işlenip dokunduğu iki boyutlu tekstil ürünleridir. Keçe ve müflon, liflerin iç içe geçirilip sıkıştırılmasıyla elde edilen, düzensiz (atkısız-çözgüsüz) ve homojen dokulu kumaşlardır.”*(Hegger, Drexler, Zeumer, 2016).



Resim 4.13. Kumaş örnekleri (URL 92)



Resim 4.14. Kumaş kaplı koltuk örneği (URL 93)

Tekstil malzemesi, iplik halinde olan doğal veya yapay liflerden üretilmektedir. Pamuk ve yün hammaddesi olan tekstil malzemelerinin en çok tercih edilen hammaddesi olarak bilinmektedir. Bunun nedeni nem ve su geçirmezliği ile dokusal özellikleri olmaktadır. Ama naylon, polyester, vb. Çok sayıda polimer de bu amaçla kullanılmaktadır. Tekstil yüzeyler, yumuşak dokulu, yüzeyine dokunulduğunda insanda hoş bir etki yaratan özelliğe sahip olmaktadır. Bununla birlikte insanı ısıtan,

soğuğa karşı koruyan özelliği sebebiyle mekânlarda mutlaka kullanılmaktadır (Gezer, 2009). Mekânlarda, zemin kaplaması ürünü halı, pencerelerin önünde tül, perde, oturma ve yatma donatı elemanlarında kumaş kaplı gibi bir çok yerde uygulanmaktadır.

5. İÇ MEKÂN TASARIMINDA BİTİRME ÖĞELERİNİN İNSAN PSİKOLOJİSİNE ve MEKÂN ALGISINA ETKİSİ

Mekânların tasarımında kullanılan çeşitli bitirme öğeleri, son katman olarak kullanılan yapı bitirme malzemeleri, insanların mekân tasarımını algılanmasına yarayan yapı elemanları olmaktadır. Mekânda verilmek istenen algı bu öğelerle sağlanmaktadır. Mekânı sınırlayan öğeler ve üzerinde barındırdığı malzemeler, mekânı oluşturmaktadır. Sınırlayıcı öğelerin kütleli ve hacimsel yoğunluğu, mekânda malzemelerden önce öne çıkmaktadır. Bu sınırlayıcı öğelerin sabit veya hareketli olması durumunda da, kullanılan bitirme malzemelerinin mekânda oluşturacağı optimum değişiklik ve geliştirmeler önem kazanmaktadır.

Bir iç mekânın proje geliştirmesi, ne tür kişilere ne tür hizmet vermesi gerektiği ile doğrudan ilintili olmaktadır. Buna göre tasarımda amaca yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Birçok yapı ilk inşa aşamasında bir amaç gözetilerek yapılsa dahi gelecek yıllarda farklı amaçlara hizmet etmesi için iç mimari değişiklikleri söz konusu olabilmektedir. Bu kısımda ise iç mekânda kişiye veya kurumlara özel değişikliklerin istenilene doğru hizmet etmesi gerekmektedir. Mekânın tasarımında mekânı sınırlayan sabit taşıyıcı öğelerin mümkün olduğunca rasyonel şekilde çözümlenmesi ile birlikte, kimi zaman mekânı orayı yaşayacak insanlarla birlikte çözümlenmesi ve dışarıdan bir göz gibi bakarak empati kurabilmek, projenin ilerleyişinde fonksiyonel ve görsel anlamda önemli artılar katmaktadır.

Mekân içinde kullanılan bitirme öğeleri; mekânın sınırlayıcıları, yapı malzemeleri, ışık ve renk gibi ürünler olduğu görülmektedir. Sınırlayıcı öğeler,

mekânın oluşmasını sağlayan bileşenler olmaktadır. Bununla birlikte mekân algısındaki rolüde büyük olduğu görülmektedir. Mekânın zeminindeki kullanılan malzemenin farklılığı, tavana yerleştirilen bir aydınlatma, yüksek-alçak duvarlı mekânlar, kolonların kaplanması, farklı fonksiyonlu merdivenler, mekân içinde kullanılan mobilyalar gibi bir çok sınırlayıcı öğelerin mekân algısını ve insan psikolojisini olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir.

Her kullanıcı için algılar yaratan mekân, kullanılan malzemenin türü, dokusu, rengi kullanıcılarda farklı mekân algısını oluşturmaktadır. Ahşap malzeme bazı kullanıcılar için sıcak etki barındırarak tercih sebebi olurken bazıları için eski ve kullanışsız etki barındırmaktadır. Ahşap; yüzeyine temas edildiği gibi göze de sıcak gelmesiyle mekândakilere ev-konut hissiyatını vermektedir. Mermer ise hem doğal bir malzeme oluşu ile hem de soğuk ve sert yapısı ile dayanıklı ve güçlü bir duruş sergilemektedir. Sıcak malzemelerin daha çok ev ortamında tercih edilmesi görülürken; soğuk malzemelerin resmi kurumlar, iş yerleri, ciddi mekânların yaratılması istenilen alanlarda tercih edildiği görülmektedir. Anlaşıldığı gibi malzemelerin özellikleri mekânlara göre farklılık göstererek bu doğrultuda tasarlanmaktadır. Hastanelerde kullanılan iç mekân malzemeleri genellikle sade ve temizliği kolay ürünler olmaktadır. Özellikle zeminde kullanılan malzemenin desensiz ürünlerden tercih edilmesi gerekmektedir. Çünkü yaşlı hastalar için karışık zemin kullanımı dengelerini kurmakta zorluk çekmelerine neden olabilmektedir. Bununla birlikte iç mekânda kullanılan tekstil malzemelerinin de mekân algısı üzerinde etkileri bulunmaktadır. Zeminde kullanılan halıların, pencerelerde takılı perdelerin ya da koltuk döşemelerinde kullanılan kumaşın mekân algısındaki rolü büyük olduğu görülmektedir. Özellikle koltuk döşemelerinde farklı tür kumaşların kullanımı bile mekanı kullanan kişiler de farklı duygular barındırmaktadır. Deri

kumaşın kullanımı daha çok ofis, hastane, resmi ortamlarda sağlanırken; kadife kumaşın kullanımı evlerde tercih edilmektedir. Bu durum kadifenin yumuşak dokuya sahip olurken; derinin sert dokuya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Bir iç mekân tasarımında en zor konulardan biri de, bitirme öğelerinin kişiden kişiye farklı psikolojiler yaratabiliyor olmasıdır. Beyaz renk çoğunlukla; sadelik, hijyen, ferahlık ve huzur duygusu uyandırırken kimi insanlar beyaz yerine siyah renge bu hisleri duymaktadır. Burada önem kazanan husus, yapılacak mekânın bireysel veya toplum için yapılacak olmasıdır. Bireysel mekânlarda; doluluk-boşluk, renk armonileri, ışık rengi-şiddeti ve yönlendirilişi, yüzeylerin parlak-mat, pürüzsüz ya da dokulu olması tamamen kişinin tercihinine göre (fonksiyondan sonra) önem kazanmaktadır. Kişiye özgü çalışmalarda öznel olabilecek duygu-düşünceler öne çıkarılarak projeler oluşturulsa da, halka açık alanlarda nesnel duygu ve dürtüler esas alınarak proje yönetilmektedir. Kendi ev ortamında temiz-hijyenik ortamı siyah renge bulabilecek kişiler olmasına rağmen hastane gibi sağlık kuruluşları mümkün oldukça açık renk ve mavi-yeşil-sarı gibi doğayı anımsatacak çevreci renkler seçilmektedir. Burada sağlıklı bir proje için genel geçer bir insan veya psikolojisi gözetilmektedir.

İç mimaride en önemli esas insan psikolojisi olmaktadır. Kullanıcıların tümünde; mekânın kullanım esasını, barındırdığı fonksiyonları, kişilere hissettirmesi gereken duygu ve düşünceleri, bulunduğu dış çevre ile benzerliği-zıtlığı düşünülerek tasarlanmaktadır. Dolayısı ile bir iç mimarın ya da tasarımcının doğru projeler geliştirmesi için müşteriden aldığı görüşler ile kendi uzmanlığını harmanlaması gerekmektedir. Projede hedeflenen başarı böylelikle sağlanmış olmaktadır. Bu durum düşünülerek 56 kişinin katıldığı ve katılımcıların tasarımcı, mimar, iç mimar ve diğer

meslek gruplarından kişilerin olduğu bir alan araştırması yapılmıştır. Yapılan alan araştırması sonuçlarına göre bir değerlendirmeye varılmak amaçlanmıştır.

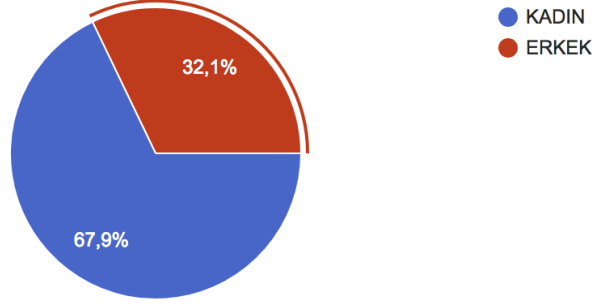
5.1. Alan Araştırmasının Yöntemi

Bu bölümde insanların buldukları mekânlardaki çeşitli bitirme öğelerinin kullanıcı üzerindeki etkilerinin araştırılması amacıyla bir alan çalışması gerçekleştirilmiştir. “Google Anket”te hazırlanan alan araştırması sorularını 56 kişi yanıtlamıştır. İstatistiksel analizleri sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu bulgulara ulaşmak için kullanıcılara 27 adet soru yöneltilmiştir. 27 sorudan oluşan bu çalışmada EK.1’de bulunmaktadır. Çalışmada amaç, kişilerin buldukları mekânlardaki bitirme öğelerinin, malzemelerin, kullanılan renklerin ve ışığın kullanıcı algısında yarattığı etkilerin incelenmesi olmaktadır. Kişiden kişiye farklılık gösteren bu durum belirli yaş aralıklarında, farklı meslek gruplarından kişilere yapılmıştır. Alan araştırmasında sorulan soruların sonuçları doğrultusunda grafikler ve tablolar oluşturulmuş ve değerlendirilmiştir.

5.2. Alan Araştırmasının Değerlendirilmesi

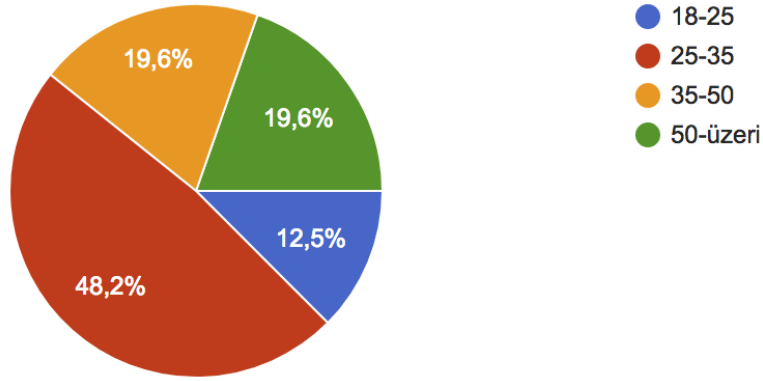
Bu bölümde katılımcıların ankete verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Tablo 5.1.’de katılımcıların cinsiyet dağılımları verilmiştir. Aşağıdaki tabloda da görüldüğü gibi anketi 38 kadın, 18 erkek cevaplamıştır.

Tablo 5.1. Katılımcıların cinsiyet dağılımı grafiği



Tablo 5.2.'de katılımcıların yaş grupları incelenmiştir. Her makânı farklı yaş gruplarındaki insanlar paylaşmaktadır. Bu yüzden her yaştan insana anketi uygulamanın daha doğru sonuçlar vereceği düşünülmüştür. Sonuçlara göre: 18-25 yaş aralığında 7 kişi (%12,5), 25-35 yaş aralığında 27 kişi (%48,2), 35-50 yaş aralığında 11 kişi (%19,6), 50 ve üzeri yaş aralığında 11 kişi (%19,6) ankete katıldığı görülmektedir.

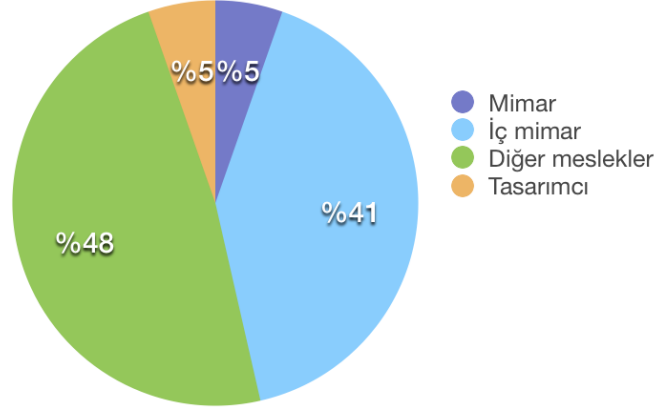
Tablo 5.2. Katılımcıların yaş grupları dağılımı



Tablo 5.3.'de katılımcıların meslek dağılımı gösterilmektedir. Mekânın tasarımını yapan, uygulayan iç mimar, mimar ve tasarımcılar diğer meslek grubundaki kişilere göre her zaman mekânı daha farklı gözlemlemektedir. Bununla birlikte mekânı paylaşan ve yaşayan diğer meslek grubundaki kişilere de anket yapılmıştır. Buradaki amaç farklı meslek gruplarındaki kişilerin de gözlemlerinin

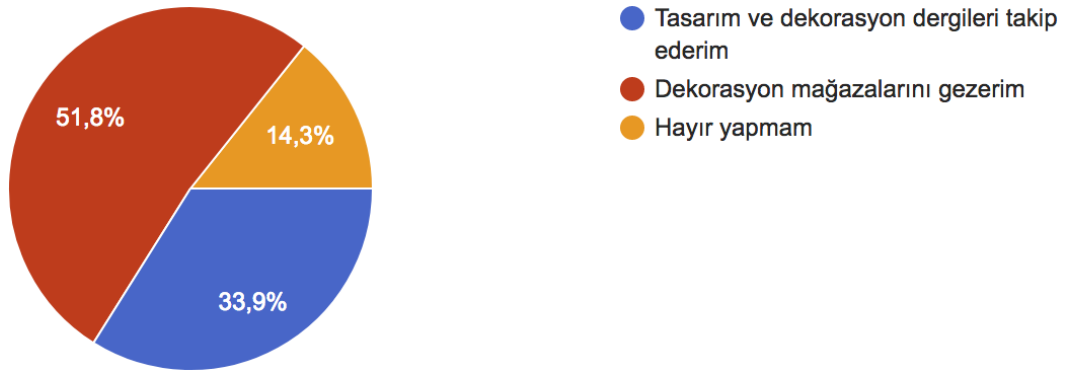
sonuçlarını görmektir. Anketi grafikte de görüldüğü gibi 23 iç mimar, 3 mimar, 3 tasarımcı ve 27 diğer meslek gruplarından kişiler katılmıştır.

Tablo 5.3. Katılımcıların meslek grubu dağılımı



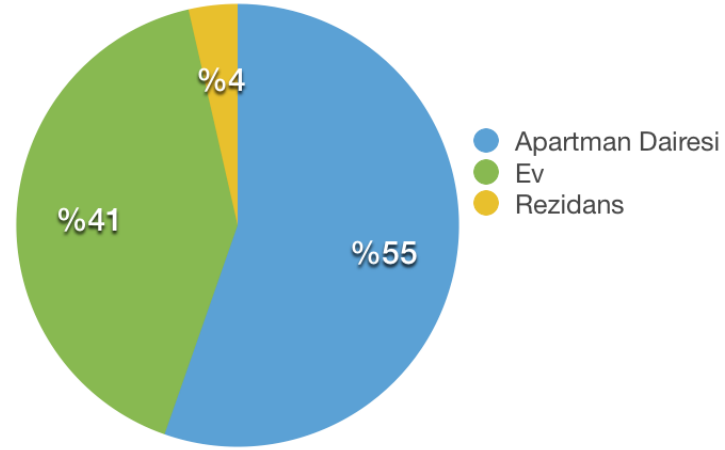
Tablo 5.4.'de katılımcılara yaşadıkları mekânlarla ilgili araştırmalar ya da tasarımsal çalışmalar yapıp-yapmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Yapılan ankette 29 kişinin (%51,8) dekorasyon mağazalarını gezdiğini, 19 kişinin (%33,9) tasarım ve dekorasyon dergileri takip ederim cevabı verdiği, %14,3'lük kısmın mekânlarla ilgili araştırma yapmadığı görülmüştür.

Tablo 5.4. Katılımcıların mekânları için tasarım araştırması dağılımı



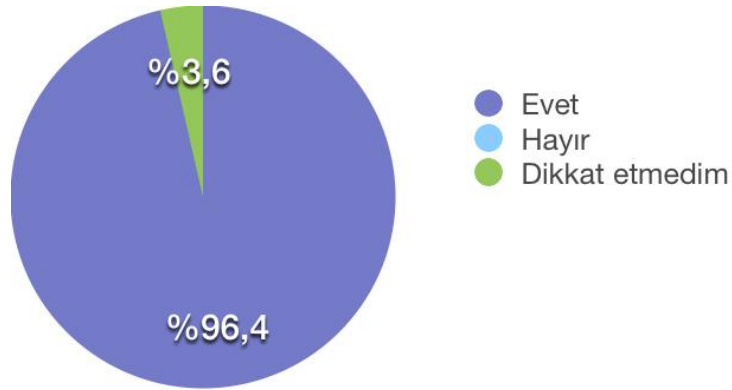
Tablo 5.5.'de kişilerin ne tür bir konut yapısında oturdukları sorulmuştur. Cevaba göre 31 kişi apartman dairesi, 23 kişi müstakil ev ve 2 kişi rezidans cevaplarını vermiştir.

Tablo 5.5. Katılımcıların konut yapısı grafiği



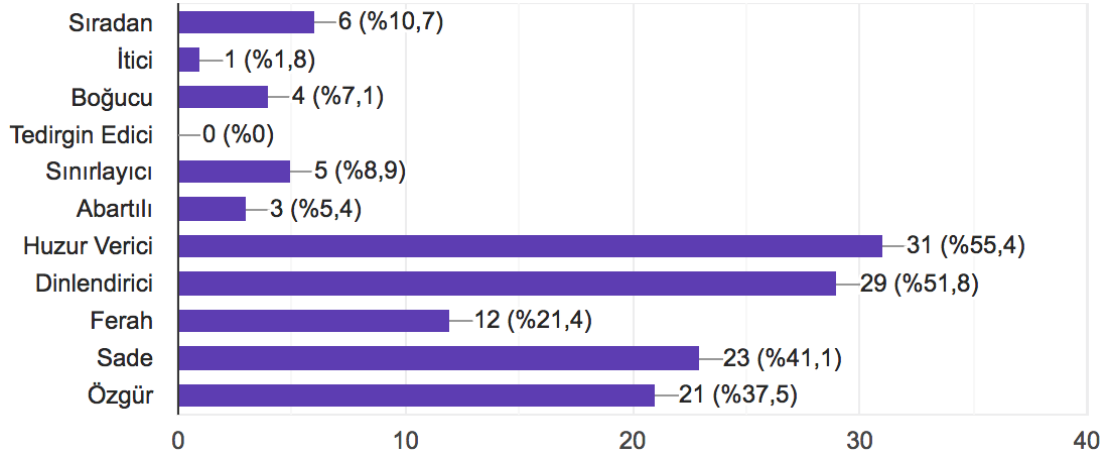
Tablo 5.6.'da kişilere yaşadıkları konutun ruh hallerini etkileyip etkilemediği sorulmuştur. Buradaki cevaplardan %96,4'ü evet olmuştur. Ankete cevap veren neredeyse herkes yaşadıkları konutun ruh hallerini etkilediğini düşünmektedir. Katılımcıların hiçbirinin hayır cevabını vermediği de tabloda görülmektedir.

Tablo 5.6. Katılımcıların yaşadıkları mekânın ruh hallerine etkisi dağılımı grafiği



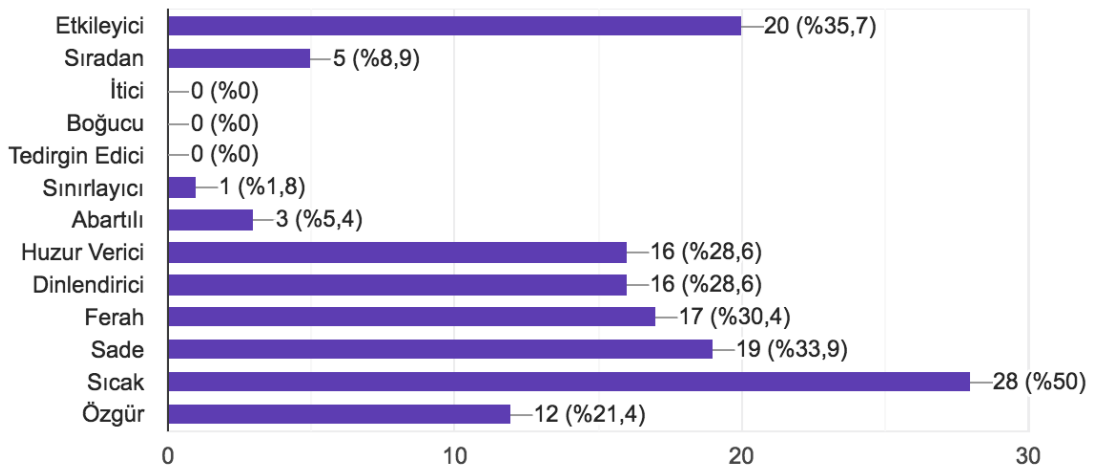
Tablo 5.7. kişilere yaşadıkları konutların onlarda ne tür duygular uyandırdığı sorulmuştur. Bu soruda kullanıcılara birden çok seçenek sunulmuş ve birden çok seçeneğe cevap verme özgürlüğü verilmiştir. Ankete katılanların %55,4'ü huzur verici, %51,8'i dinlendirici, %41,1'i sade, %37'si özgür, %21,4'ü ferah hisler uyandırdığı cevaplarını vermişlerdir.

Tablo 5.7. Katılımcıların mekânlarındaki hissettikleri duyguların grafiği



Tablo 5.8.'de kişilere yaşadıkları mekânların misafirleri üzerindeki duygularının neler olduğu sorusu yöneltilmiştir. Ankete katılanların %50'si yaşadıkları mekânın misafirleri üzerinde sıcak bir etki yarattığı cevabını vermişlerdir. %35,7'si misafirlerinin evlerini etkileyici bulduğunu söylemiştir.

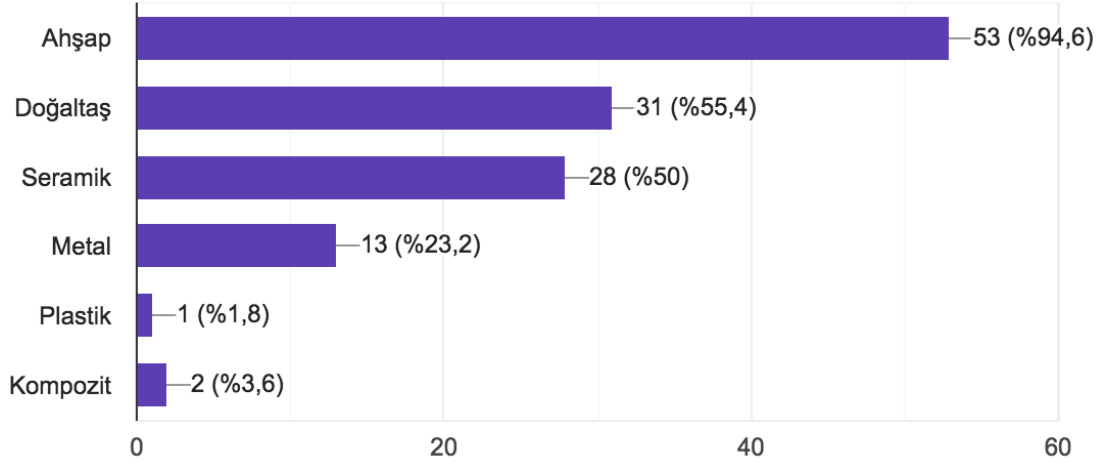
Tablo 5.8. Katılımcıların mekânlarının misafirlerindeki hissettirdiği duygular grafiği



Tablo 5.9 da kişilere yaşadıkları mekânda hangi bitirme malzemelerini kullanmayı tercih ettikleri sorulmuştur. Burada amaç kullanıcıların en çok hangi malzemeyi veya malzemeleri kullanmak istediğini ya da isteyeceğini tespit etmektir. Grafikte de görüldüğü gibi ankete katılanların neredeyse hepsi %94,6'sı ahşap

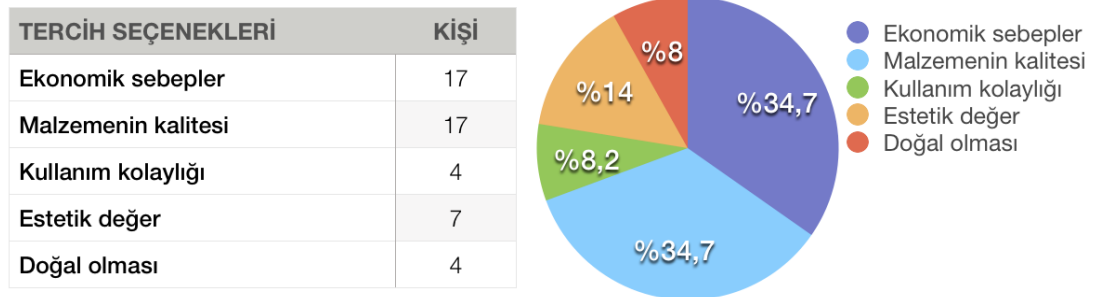
malzemeyi tercih ettiğini belirtmiştir. Katılımcıların %55,4'ü doğaltaşı ve %50'si seramiği işaretlemiştir.

Tablo 5.9. Katılımcıların yaşadıkları mekândaki malzeme grafiği



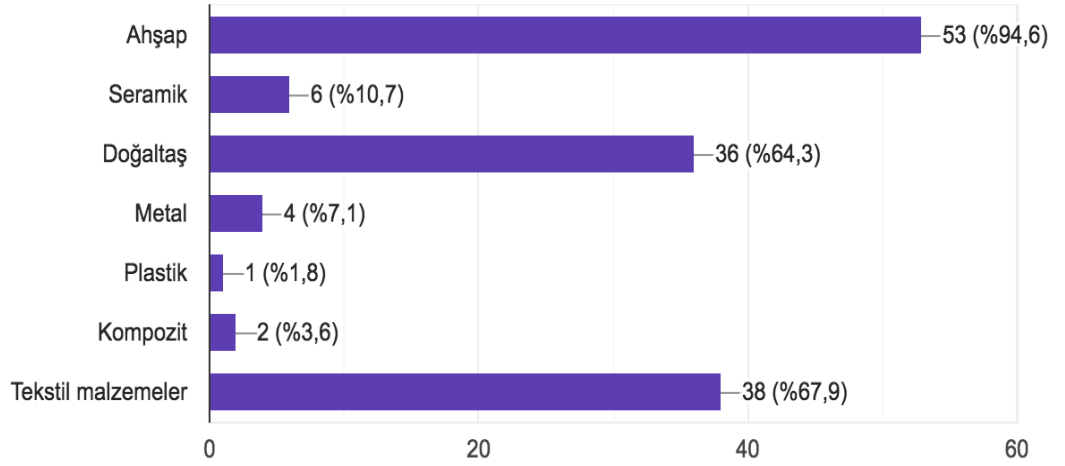
Tablo 5.10'da ankete katılan kişilere iç mekânda kullandıkları ya da kullanmak istedikleri malzemeleri, tercih etme sebeplerini önceliklerine göre işaretlemeleri istenmiştir. Tercih seçenekleri olarak ekonomik sebepler, malzemenin (ürünün) kalitesi, kullanım kolaylığı, estetik değeri, doğal olması, ekolojik olması gibi özellikler sunulmuştur. Cevaplar incelendiğinde 17 kişi ekonomik sebebi, 17 kişi malzemenin kalitesini öncelik gördüğünü belirtmiştir.

Tablo 5.10. Katılımcıların malzemelerin tercih etme sebebi dağılımı grafiği



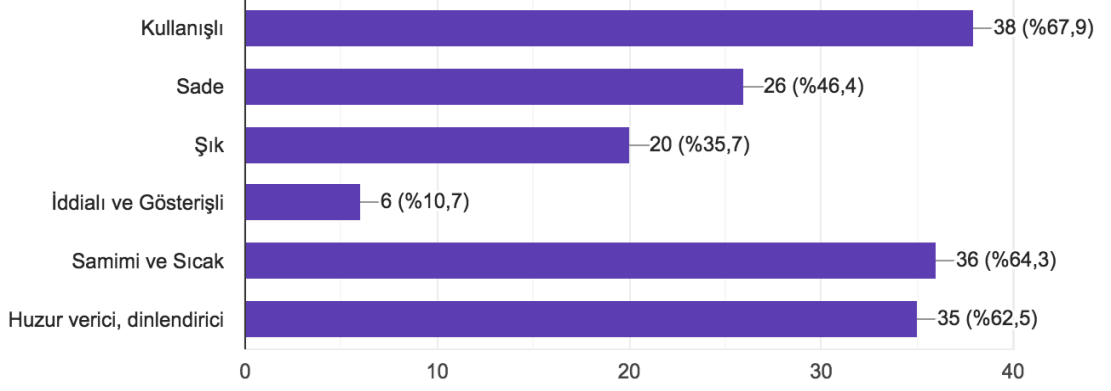
Tablo 5.11.'de Burada kişilerin mekânlarda kullandıkları yapı malzemelerinden hangisini ya da hangilerini daha sıcak buldukları sorusuna verilen yanıtlara ilişkin tablo görülmektedir. Sonuç grafiğine bakıldığında katılımcıların %94,6'sının ahşap malzemeyi, %67,9'unun tekstil malzemeleri, %64,3'ünün doğaltaşı işaretlediği görülmektedir.

Tablo 5.11. Malzemelerin kullanıcılarda hissettirdiği sıcaklık grafiği



Tablo 5.12'de ankete katılan kişilere yaşadıkları ya da tasarladıkları mekânlardaki izlenimlerin nasıl olmasını istedikleri sorulmuştur. Katılımcıların %67,9'u kullanışlı, %64,3'ü samimi ve sıcak, %62,5'u huzur verici, dinlendirici, %46,4'ü sade, %35,7'si şık, %10,7'si iddialı ve gösterişli olması seçeneklerini tercih etmişlerdir.

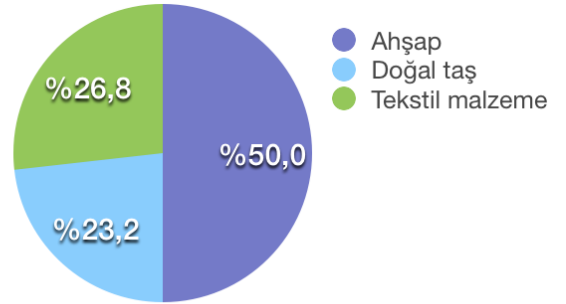
Tablo 5.12. Katılımcıların mekândaki izlenimleri grafiği



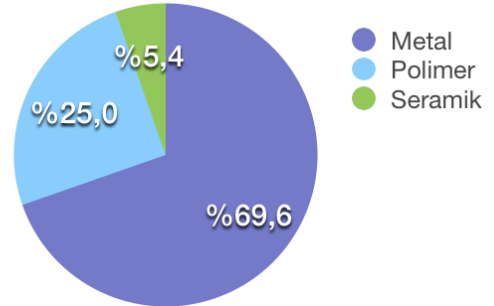
Tablo 5.13.'de katılımcılardan, mekândaki kullandıkları bitirme malzemelerinin onlarda hissettirdiği “sıcak veya soğuk etkileri” diye ayırmaları istenmiştir. Bu soruda verilen cevaplardan sıcak malzemeye; %50 ahşap, %26,8 tekstil malzemeleri, %23,2 doğal taş cevabı verilmiştir. Soğuk malzemeye ise %69,6 metal, %25 polimer, %5,4 seramik malzeme cevapları verilmiştir.

Tablo 5.13. Katılımcıların soğuk - sıcak malzeme grafiği

SICAK MALZEMELER	Kişi
Ahşap	28
Doğal taş	13
Tekstil malzeme	15



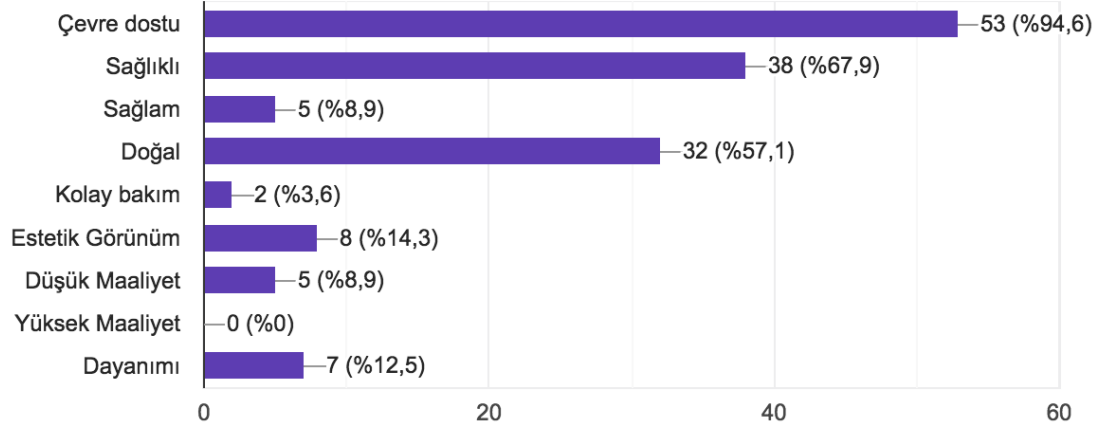
SOĞUK MALZEMELER	Kişi
Metal	39
Polimer	14
Seramik	3



Tablo 5.14.'de katılımcılara ekolojik malzemenin ne olduğunu bilip-bilmedikleri sorulmuştur. Ankete katılanların %92,9'u ekolojik malzeme hakkında fikir sahibi olduğunu ifade etmiştir. Bu soruyla bağlantılı olarak katılımcılara ekolojik malzeme kullanımını niçin tercih ettikleri sorulmuştur. Cevaplarda

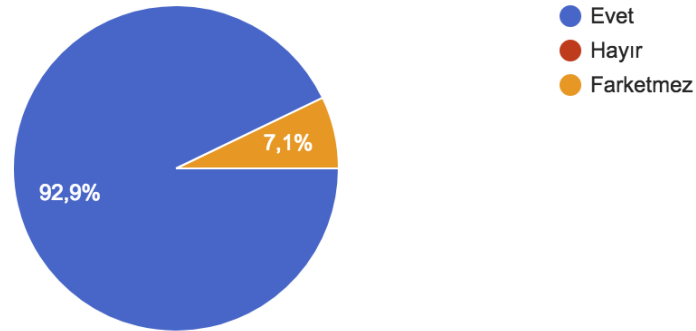
katılımcıların %94,6'sı çevre dostu olduğu için, %67,9'u sağlıklı buldukları için, %57,1'i doğal olduğu için tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5.14. Katılımcıların ekolojik malzeme tercih grafiği



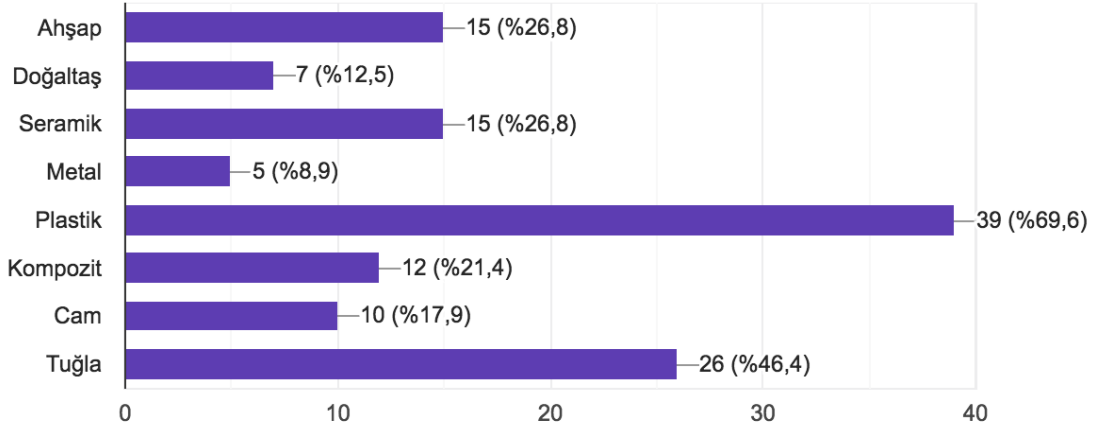
Tablo 5.15'de kişilere çevreye duyarlı ve iç mekân sağlığını gözetilen malzemelerin kullanımını destekleyip desteklemedikleri sorulmuştur. Katılan kişilerin %92,9'u (52 kişi) desteklediğini diğer kişiler %7,1'i (4 kişi) farketmez cevabını vermiştir.

Tablo 5.15. Katılımcıların çevreye duyarlı malzeme kullanımı tercih grafiği



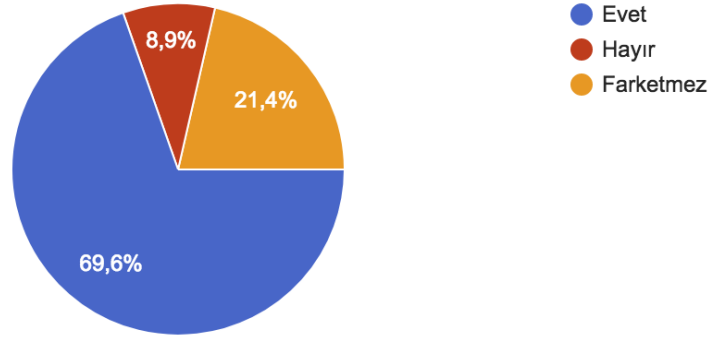
Tablo 5.16.'da ankete katılanların yapı malzemelerinden hangisi ya da hangilerini diğerlerine göre daha ekonomik buldukları sorulmuştur. Katılımcıların %69,6'sı plastik malzemeyi, %46,4'ü tuğlayı, %26,8'i ahşap ve seramiği, %21,4'ü kompozit malzemeyi, %17,9'u camı, %12,5'u doğaltaşı, %8,9'u metali daha uygun fiyatlı bulduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 5.16. Bitirme malzemesi ekonomik sıralaması grafiği



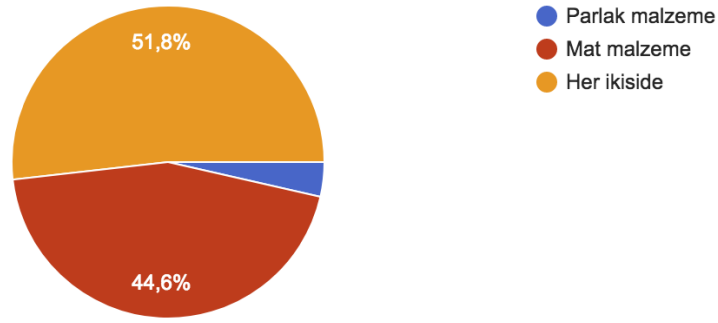
Tablo 5.17’de ankete katılan kişilere yaşadıkları mekânlarda dokulu malzeme kullanmak isteyip-istemedikleri sorulmuştur. %69,6’sı evet, %21,4’ü farketmez, %8,9’u hayır cevabını vermişlerdir.

Tablo 5.17. Yaşadıkları mekânlarda dokulu malzeme tercih grafiği



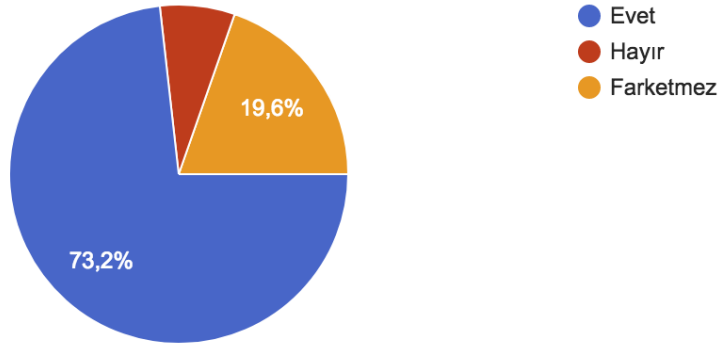
Tablo 5.18’de ankete katılan kişilere mekânlarda kullandıkları malzemelerin yzeylerini parlak, mat veya her ikisi de seğeneklerinden hangisini tercih ettikleri sorulmuştur. %51,8’i her ikisini de, %44,6’sı mat malzemeyi, %3,5’u ise parlak malzemeyi seğmiştir.

Tablo 5.18. Malzeme yzeyi tercih grafiği



Tablo 5.19’da mekânın tasarımını yaparken kullanmayı tercih ettikleri malzemelerin uygulamasının kolaylığı o malzemeyi seçmelerinde etkisi olup olmadığı sorulmuştur. Cevaplarda %73,2 katılımcı evet yanıtı vererek uygulacakları malzemenin uygulama kolaylığının tercih sebebi olduğunu, %19,6’sı farketmediğini, %7’si hayır işaretleyerek etken olmadığı cevabını vermişlerdir.

Tablo 5.19. Malzeme uygulaması kolaylığı grafiği

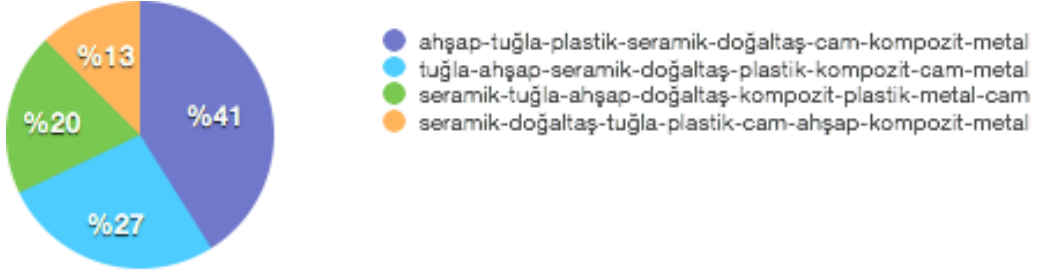


Tablo 5.20’de ankete katılan kişilerden yapı malzemelerini uygulama kolaylığına göre en kolaydan en zora doğru sıralanması istenmiştir. (Ahşap, Doğaltaş, Seramik, Tuğla, Metal, Plastik, Kompozit, Cam) Tabloda görüldüğü gibi değerler çıkmıştır.

Tablo 5.20. Uygulama kolaylığına göre malzeme sıralaması grafiği

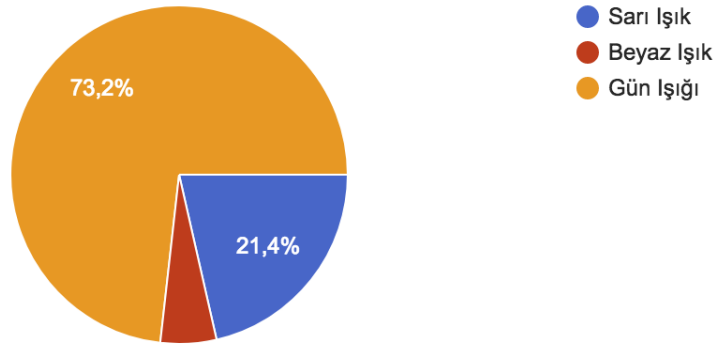
MALZEME SIRALAMASI	KİŞİ SAYISI
ahşap-tuğla-plastik-seramik-doğaltaş-cam-kompozit-metal	23
tuğla-ahşap-seramik-doğaltaş-plastik-kompozit-cam-metal	15

seramik-tuğla-ahşap-doğaltaş-kompozit-plastik-metal-cam	11
seramik-doğaltaş-tuğla-plastik-cam-ahşap-kompozit-metal	7



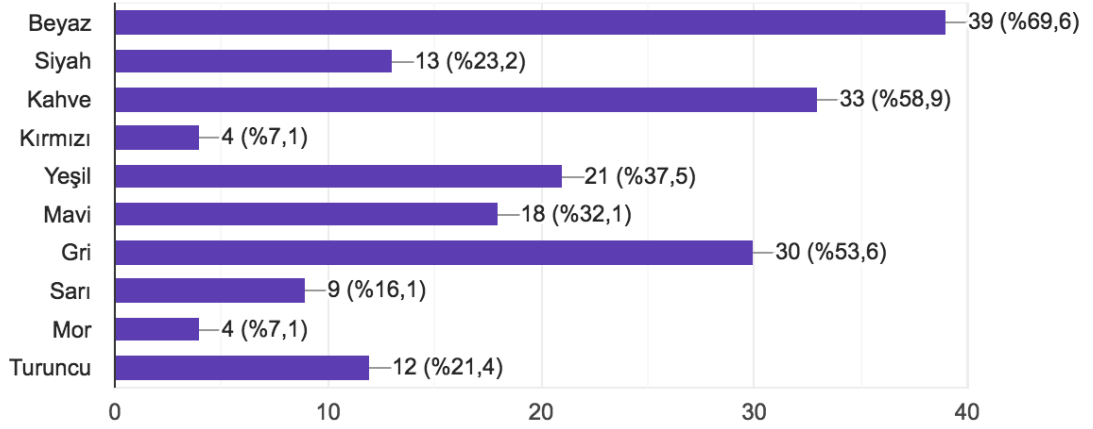
Tablo 5.21.'de ankete katılanlara buldukları iç mekânda ne tür ışık tercih ettikleri sorulmuştur. %73,2'si gün ışığı, %21,4'ü sarı ışık ve %7'si beyaz ışık tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5.21. Katılımcıların tercih ettikleri ışık dağılım grafiği



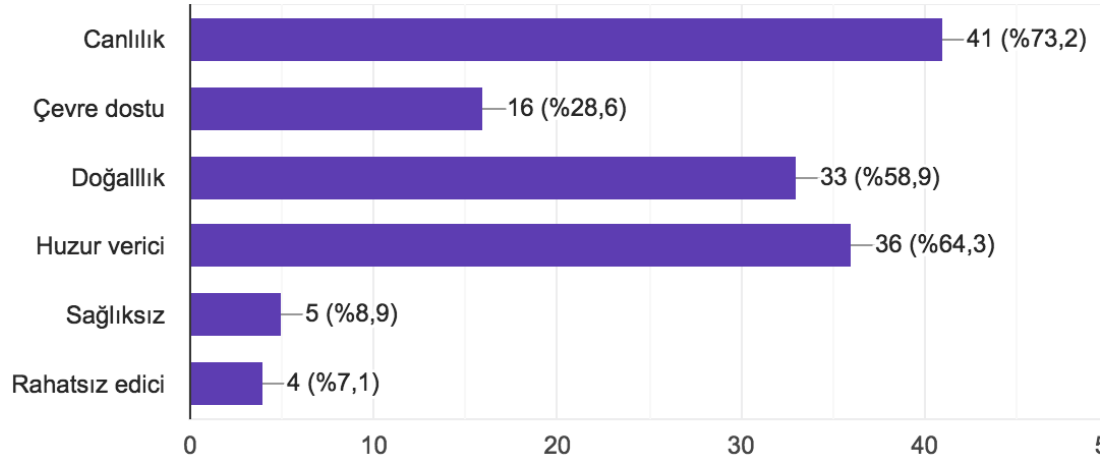
Tablo 5.22.'de kişilere buldukları mekânda ne tür renk tonları seçtikleri sorulmuştur. %69,6'sı beyaz rengini, %58,9'u kahve rengini, %53,6'sı griyi, %37,5'u yeşili, %32,1'i mavi rengini mekânlarında kullanmayı tercih etmişlerdir. Anket sonuçlarına göre diğer renklerin de farklı oranlarda tercih edildiği görülmektedir.

Tablo 5.22. Katılımcıların tercih ettikleri renk tonu dağılım grafiği



Tablo 5.23.'de kişilere buldukları mekânda bitki kullanımı tercih edip etmedikleri sorulmuştur. %77,2'si tercih ettiğini belirtmiştir. Tercih eden kişilere iç mekândaki bitki kullanımının onlarda ne tür duygular uyandırdığı sorulmuştur. Tercih eden kişilerin hepsi (%73,2) canlılık kattığını, %64,3'ü mekâna huzur verdiğini, %58,9'u doğallık kattığını, %28,6'sı ise bitkileri çevre dostu oldukları için kullanmayı seçtiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 5.23. Kullanıcıların mekânlarındaki bitki kullanımı tercih etme nedeni grafiği



5.3. Alan Araştırmasının Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Bu çalışmada iç mekân tasarımında kullanılan bitirme yapı malzemelerinin, insan psikolojisi üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu kapsamda “Google Anket” de hazırlanmış 27 soruluk bir çalışma 56 katılımcıya uygulanmış, ardından da sonuçlar değerlendirilmiştir. Mekân kullanıcılarının genel yorumlarının elde edilebilmesi için sorular farklı meslek gruplarındaki ve farklı yaş gruplarındaki kişilere uygulanmış, katılımcıların son yıllarda özellikle önem kazanmış olan ekolojik malzemeler ve uygulamalarla ilgili bilgisi olup olmadığına ilişkin sorular da eklenmiştir. Bunun yanı sıra iç mekân algısına etki ettiği bilinen renk ve ışık kavramlarına ilişkin de bazı sorular bulunmaktadır.

56 kişinin katılımıyla gerçekleşen araştırmaya 38 kadın, 18 erkek cevap vermiştir. Katılımcıların yaş dağılımı %12,5 oranında 18-25 yaş grubu, %48,2 oranında 25-35 yaş grubu, %19,6 oranında 35-50 yaş grubu, %19,6 oranında 50 ve üzeri yaş grubu olmuştur. Araştırmaya katılan kişilerin %51,8’i mimar, iç mimar, tasarımcı ve %48,2’si diğer meslek grubundan olan kişilerdir. Mekânın tasarımını yapan mimar, iç mimar, tasarımcılar kadar o mekânı yaşayan diğer meslek grubundaki kişilerinde cevaplarıyla daha doğru bir analiz yapılacağı düşünülmüştür. Katılımcılara yaşadıkları mekânlarla ilgili araştırma veya tasarımsal bazı çalışmalar yapıp-yapmadıkları sorulmuş ve katılımcıların %85,7’si mekâna bu tip katkılarda bulunduğunu belirtmiştir. Bu durum da sorulan sorulara verilen cevapların daha iyi sonuçlar çıkaracağını göstermiştir.

İç mekândaki kullanılan malzemelerin insan psikolojisine etkisi üzerine araştırma-inceleme yapıldığından dolayı kişilere yaşadıkları konutun ruh hallerini etkileyip-etkilemedikleri sorulmuştur. Burada katılımcıların neredeyse tamamının %94,6’lık kısmının evet cevabını verdiği görülmektedir. Bu soruyla bağlantılı olarak

yaşadıkları konutun onlarda ne tür duygular uyandırdığı sorulmuş ve yarısından fazlası %54,3'ü huzur verici ve %51,8'i dinlendirici cevabını vermiştir. İnsanların yaşamın yoğunluğunda ve kişisel ihtiyaçlarını rahatça giderdiği tek mekân olan konutlarında en çok huzur verici ve dinlendirici etkileri istediği görülmektedir. Bu sorunun ardından katılımcılara tasarladıkları veya yaşadıkları mekânlarda hangi bitirme malzemelerini tercih ettiklerine ilişkin bir soru yöneltilmiştir. Bu soruda katılımcıların birden fazla cevap vermesi serbest bırakılmıştır. Yaşadıkları mekânlarda ne tür malzemeler kullanmayı istedikleri sorulan katılımcılardan %94,6'sı ahşabı işaretlemiştir. Bunun en önemli sebebi ahşabın doğal, canlı, sıcak bir yapıya sahip, ekolojik bir malzeme olmasından kaynaklanmaktadır. Katılımcıların %55,4'ü doğaltaşı seçmiştir. Doğal kaynaklardan elde edilen ahşap ve doğaltaş gibi malzemelerin insanların yaşadıkları mekânlarda tercih edilen yapı malzemeleri olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın cevaplarından elde edilen sonuçlardan biri insanların, buldukları mekânlarda huzur verici ve dinlendirici, sıcak bir ortamı yaşamak için doğadan sağlanan malzemeleri tercih ettiğidir. Kişilere hangi malzemeleri diğer yapı malzemelerine göre daha sıcak buldukları sorulduğunda; %94,6'sı ahşap, %67,9'u tekstil malzemeleri, %64,3'ü doğaltaşı işaretlemiştir. Buradaki sonuçlarda da görüldüğü gibi doğadan sağlanan ahşap ve doğaltaş gibi malzemelerle birlikte dokunma ve temas hissine yanıt veren tekstil malzemelerinde insanlarda psikolojik olarak daha sıcak, samimi duygular barındırmaktadır. Bununla birlikte yapılan çalışmanın sonuçlarına bakıldığında insanlar mekânlarında kullandıkları malzemelerin, çevreye duyarlı ve iç mekân sağlığını gözeten, kullanım kolaylığı olan malzemeleri kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Mekânlardaki kullanılan malzemeleri; mekânı yaşatan en önemli öğelerden biri olan ışığında insanların

psikolojisi üzerinde etkileri saptanmaktadır. Buldukları mekânlarda ne tür ışık kaynağı tonu tercih ettikleri sorulduğunda %73,2'si gün ışığı, daha doğal ışık tonunu tercih etmiştir. %21,4'ü sarı ışık cevabını vermiştir. İnsanlar üzerinde sarının ya da sarıya yakın ışığın etkisinin olumlu yönde olduğu görülmektedir. Bunun en önemli kaynağı gökyüzünü, dünyamızı aydınlatan güneşinde sarı olmasından kaynaklandığından dolayı olduğu düşünülmektedir. Güneş dünyamızı aydınlatan, yaşamımıza ışık veren doğal ışık kaynağımızdır. İnsanlar üzerindeki olumlu ve güzel etkiler uyandıran güneşin renginin sarı ışık yayması insanları sarı tonundaki ışık kaynaklarını kullanmaya yöneltmiştir. Bununla birlikte insanlar doğada var olan yeşil ağaçların, bitkilerin varlığından duyduğu mutluluk ve huzur sebebiyle evlerinde de kullanılmasını istemektedir. Araştırmaya katılanların %77,2'si mekânlarında bitki kullanımı tercih ettiklerini işaretlemişlerdir. Bitkinin canlılık, doğallık ve huzur verici etkileri sebebiyle mekânlarında görmek istediklerini belirtmişlerdir.

SONUÇ

Yapılan literatür ve alan araştırmaları sonucunda iç mekân tasarımında kullanılan çeşitli bitirme öğelerinin insan psikolojisine ve mekân algısına etkileri incelenmiştir. Mekânların oluşmasını sağlayan bileşenler, sınırlayıcılar, bitirme malzemeleri, renk ve ışık gibi etmenlerin kullanıcılara etki ettiği saptanmıştır. İnsan doğası gereği yaşam alanlarını işlevsel hale getirmektedir. Mekânın işlevsel hale gelmesi sağlanırken estetik görünümü de göz önünde bulundurmaktadır. Kullanıcılar mekânda bulunan olumsuz öğeleri olumluya çevrilerek yaşadıkları mekânı daha kullanışlı hale getirme eğilimindedir. İnsan psikolojisi konfor odaklı olduğu için daha huzur verici mekânları tercih etmekte bunun yanı sıra mekânların kendi içinde gerektirdiği ciddiyet ve psikolojik ihtiyaçlara göre konut ve ticari alanlarda farklı malzemeler kullanılmaktadır. Malzeme seçimi malzemelerin yapısal özelliklerine bağlı olarak, ancak kişisel zevk ve mekânın gereksinimlerine göre yapılmaktadır. Dolayısıyla her mekân için her zaman uygun bir tercih yapılması mümkün olmayabilir. Buna bağlı olarak, alan araştırmasında aynı kullanım amacını güden mekânlarda farklı tercihlerde de bulunulabildiği görülmüştür.

Bitirme öğeleri değerlendirildiğinde; döşeme, duvar, kolon, kiriş, mobilya, merdiven ve bitki gibi sınırlayıcı elemanların mekânlarda mekânı ferahlatacak ve perspektifi zengin kılacak şekilde konumlandırılmasının tercih edildiği gözlenmiştir. Tasarlanan mekânın taşıyıcı görevi üstlenen duvar, kolon, kiriş gibi bileşenleri bulunmaktadır. Taşıyıcı oldukları için müdahale edilerek mekândan çıkarılması olanaksız elemanlardır. Bu yüzden yapılacak tasarımda bu öğelerin bazen vurgulanması, bazende gizlenmesi gerekebilir. Bunu yaparken ise yapı bitirme malzemelerinden yararlanılmaktadır. Gizlenmesi istenen bir bileşen aħřap mobilya,

alçı levha, tuğla gibi malzemelerle kaplanabilmektedir. Bunun yanı sıra bu bileşenler işlevsel hale de getirilebilir. Mekânın ortasında kalan bir kolon ahşap ile kaplanarak bir mobilya ünitesi halinde mekânla bütünleşebilir böylelikle mekânın tasarımında etkili olabilir. Bazı durumlarda duvarın bir kenarındaki kolon veya kiriş çıkıntısı TV dolabı veya büfe gibi tasarımlarla mekânda bir bütünlük oluşturulabilir. Tavan yüksekliği, kolon genişliği veya kiriş boyutlarının mekânda yarattığı doluluk-boşluk etkisinin önemi saptanmıştır.

Alan araştırmasında ayrıca sınırlayıcı öğelere müdahale edilemeyen durumlarda malzeme seçimleri ile mekân hacminin büyük gösterilmeye çalışıldığı da tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçla mekân oluşturmada tüm insanların duygu ve düşüncelerindeki ortak noktanın mekânda ferahlık ve özgürlük duygularının yaratılması olduğu ortaya çıkmıştır. Sınır öğelerinin doğru kullanımı mekânları işlevsel ve estetik olarak da daha etkili bir hale getirmektedir. Örneğin; mekânlarda kat yükseliğinin fazla olduğu alanlar kullanıcılarda olumlu etkiler yaratmaktadır. Bununla birlikte asma kat uygulamaları ya da döşemelerin kesilmesi ile oluşturulan galeri boşlukları mekân algısını iyileştirmeye yönelik olumlu uygulamalardır. Doğal ışık almayan mekânlarda gergi tavan aydınlatması da ışığın eşit biçimde yayılarak gökyüzü etkisi yaratması sonucu mekânın özelliklerini iyileştirmektedir. İnsanlar yaşam alanlarında kapalı ve karanlık ortamlar yerine aydınlık ortamlar tercih etmektedir. Mekânlarda var olan kapı ve pencere gibi duvar boşlukları da insan psikolojisi ve mekân algısı üzerinde etkilidir. Kapılar, mekânlar arası geçisi sağlamaktadır. Pencere ise iç ve dış mekân bağlantısını sağlamak mekânın ışık ve hava girişini sağlamaya yardımcı olmaktadır. Son yıllarda yapılan yapılarda pencerelerin daha büyük ve geniş yapıldığı gözlemlenmektedir. Bunun en önemli sebebi insanların manzarayı görme ya da dış mekânla daha güçlü bir iletişim

istememesinden kaynaklanmaktadır. Yere kadar inen pencereler kullanıcılarda ışık ve saydamlık sağlamasından ötürü dış mekânla arasında duvar gibi opak bir kütle olmama nedeniyle tercih edilmektedir. Özellikle manzaraya bakan cephelerde bu tip pencereler uygulanmaktadır.

Mekân tasarımında mobilyalarda olumlu ya da olumsuz yönde etkiler yaratmaktadır. Kullanıcının mekânı rahat ve işlevsel olarak kullanması ve ihtiyaçlarını en yüksek seviyede karşılayabilmesi için mobilyalara ihtiyaç duyulmaktadır. Mekânda kullanılan mobilyanın türü, dokusu, rengi, özellikleri bireylerde olumlu ya da olumsuz etkiler sağlamaktadır. Mobilyaların yüzeyinin dokusu ve parlaklığı bile mekân algısı üzerinde etkilidir. Parlak yüzeyler yansıtıcı özelliklerinden bir çok alanda daha çok tercih edilmektedir. Mat yüzeylerin vermiş olduğu tokluk hissi de bazı ortamlarda tercih sebebidir.

Yaşam alanlarında kullanıcıları psikolojik olarak etkileyen bir diğer konu da kullanılan ışığın tonu ve rengidir. Işık da bir çeşit bitirme ögesi olarak tanımlanmaktadır. Alan araştırması verilerinin de desteklediği gibi, kullanıcılar gün ışığı renginin en kullanışlı ve doğru renk olduğunu ifade etmiştir. Gün ışığı renginin mekânlarda kullanılması ile iç mekân doğal dış ortam atmosferinin yarattığı huzur ve doğallık sağlanmaktadır. Böylelikle beyaz ışık renginin keskinlik ve sertliği ile, sarı ışık renginin dinlendirici etkisi optimize edilmiş olur. Işığa ilişkin tüm bu öğelerin insan psikojisine olumlu ya da olumsuz etki ettiği görülmektedir. Konutlarda kullanıcıların çoğunlukla sarı ya da gün ışığı tonunu tercih ettiği gözlemlenirken; iş yeri, hastane, ofis gibi dikkat gerektiren ortamlarda beyaz ışık tonu tercih edilmektedir.

İnsanlar; barınmanın yanı sıra, mekânları mümkün olduğunca kendilerine iyi gelecek, huzurlu hissettirecek, kullanışlı bir hale getirme amacı gütmektedirler. Bu amaçla da sınırlayıcı öğeler olarak adlandırılan ve mekânın var olmasını sağlayan bileşenleri yaşam alanlarını en uygun hale getirecek şekilde düzenlemektedirler. Bunu yaparken kullanılan bitirme yapı malzemelerinin, ışık ve renk ile desteklendiği görülmektedir. Rengin insanların psikolojisi üzerinde oldukça büyük bir etkisi vardır. Konut, restoran, ofis gibi ortamlarda renklerin kullanımı ile insanlar yönlendirilmektedir. Alan araştırmasında verilen cevaplarda da sade ve pastel renk tonlarının kullanıcı tarafından konutlarda tercih edildiği görülmektedir. Canlı renklerin ise restoran, kafe gibi mekânlarda kullanıldığı gözlenmektedir.

Bitki, yaşayan bir organizma olarak iç mekân tasarımında ve özellikle de günışığı alan mekânlarda sıkça tercih edilmektedir. Canlı bir bitirme öğesi olması sebebiyle mekâna doğallık katan ve dış mekânla bütünleşmeyi sağlayan önemli bir öğedir. Son yıllarda özellikle teknolojik aletlerin yoğun kullanıldığı mekânlarda iç mekân hava kalitesinin iyileştirilmesi için çok yaygın kullanılmaktadır. Yeşil rengin insana verdiği huzur ve otantik atmosferin yanı sıra, rengarenk çiçekler ile donatılmış alanlarda çeşitlilik, özgürlük gibi olumlu duygular oluştuğu bilinmektedir. Kullanıcılar özellikle kapalı mekânlara canlılık ve doğallık kattığından dolayı alan araştırmasında bitkileri tercih ettiklerini belirtmiştir.

Sonuç olarak, bir mekân tasarlanırken kullanıcıda uyandıracak etkiler göz önüne alınarak tasarlanması gerekmektedir. Yapılan araştırmada edinilen bilgiler ışığında iç mekânda kullanılan bitirme öğelerinin insan psikolojisi üzerinde oldukça büyük etkiler yarattığı gözlemlenmiştir. Mekândaki öğelerin doğru malzemeler, ışık ve renklerle bütünlenmesinin kullanıcıların mutluluğu ile doğru orantılı olduğu tespit

edilmiştir. İç mimari ile insan psikolojisi birbirine bağlı olduğu yapılan alan araştırması ile desteklenmiştir. Buna bağlı olarak mimari ve psikolojinin kesinlikle birlikte düşünülmesi ve yorumlanması gerektiği ortaya konmuştur.

KAYNAKÇA

Açııcı, F. K., (2015), İç Mekanda Sınır Ögeleri, 1.Basım, Akademisyen Kitapevi, İstanbul, Sayfa no: 8-58.

Altan, Prof. Dr. İlhan., (2017), Mimarlıkta Mekan Kavramı, 1. Basım, Ofis 2005 Yayınları, İstanbul, sayfa: 8-43.

Aşanlı, M., (2018), Geleneksel Yapı Teknikleri, 3. Baskı, Yeni İnsan Yayınevi, İstanbul, Sayfa no: 41-71.

Avar, A.A., (2009), Mimarlık ve Mekan Algısı, Lefebvre'nin Üçlü-Algılanan, Tasarlanan, Yaşanan Mekan- Diyalektiği, Sayfa no: 9-57.

Berger, J., (2011), Görme Biçimleri, Çeviren Yurdanur SALMAN, 17. Basım, Metis Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 7-33.

Boudan, P., (2015), Mimari Mekan Üzerine, Çeviren Alp Tümertekin, 1. Baskı, Janus Yayıncılık, İstanbul, Sayfa no: 23-34.

Brooker, G. ve Stone, S., (2012), İç Mimarlıkta Biçim + Yapı, Çeviren Neslihan ŞIK, 1. Basım, Literatür Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 9-59.

Ching, F. D. K., (2008), İç Mekan Tasarımı, Çeviren Belgin ELÇİÖĞLU, 3. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 135-158.

Cohen, L. J., (2017), A'dan Z'ye Psikoloji, Çeviren Mihriban Doğan, 1. Baskı, Say Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 34-43.

Coles, J. ve House, N., (2014), İç Mimarlığın Temelleri, Çeviren Zeynep Vaizoğlu, 2. Basım, Literatür Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 13-56.

Colomina, B., (2011), Mahremiyet ve Kamusalılık, Çeviren Aziz Ufuk KILIÇ, 1. Basım, Metis Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 47-58.

Cüceloğlu, D., (1999), İnsan ve Davranışı, 9. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, Sayfa no: 32-48.

Eldem, S. H., (), Yapı, 1. Basım, Birsen Yayınevi, İstanbul, Sayfa no: 45-60.

Erdem, C., (2018), Tarihi Çevre Algısı, 1. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no:32-45.

Eriç, M., (2002), Yapı Fiziği ve Malzemesi, 2. Basım, Literatür Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 14-73.

Eriş, U., (2001), Çevrenin ve Mekanın İletişime Etkisi, Kurgu Dergisi, Sayfa:18

Erkman, U., (1973), Mimaride Etki ve Görsel İdrak ilişkileri, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul

Ersoy, H. Y., (2001), Kompozit Malzeme, 1. Basım, Literatür Yayınları, İstanbul, Sayfa no:43-51.

Ersoy, U., ve Özcebe, G., (2017), Betonarme, 6. Basım, Evrim Yayınevi, İstanbul, Sayfa no: 41-56.

Eyüce, A., (2005), Geleneksel Yapılar ve Mekanlar, 1. Basım, Birsen Yayınevi, İstanbul, Sayfa no: 27-28.

Forrelly, L., (2012), İç Mimarlıkta Yapım + Malzeme, Çeviren Derya Nüket ÖZER, 1. Basım, Literatür Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 9-53.

Gagg, R., (2013), İç Mimarlıkta Doku + Malzeme, Çeviren Cansu Uçar, 1. Basım, Literatür Yayıncılık, İstanbul, Sayfa no: 9-67.

Gezer, H., (2009), Mekan Örtüsü Tekstil Malzemesi, 1. Baskı, T.C. Maltepe Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 7-59.

Gökmen, G. P. ve Özak, N. Ö., (2009), Mekanın Duyum Aşaması, Bellek ve Mekan İlişkisi Üzerine Bir Model Önerisi, İtü Dergisi, Sayı 8, Cilt 2, Sayfa no:145

Göksu, Ç., (2013), Güneş Kentler ve Güneş Mimarisi, 1. Basım, Aziz Matbaacılık, İstanbul, Sayfa no: 23-37.

Guzowski, M., (2017), Sıfır Enerji Mimarlığına Doğru: Yeni Güneş Enerjili Tasarım, Çeviren Neslihan Güçmen ve Tuğçe Selin Toğmat, 1. Basım, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 11-15

Gür, Ş. Ö., (1996), Mekan Örgütlenmesi, 1. Basım, Gür Yayıncılık, Trabzon

Günel, B., (2006), İnsan- Mekan İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Hançerlioğlu, O., (2000), Felsefe Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul.

Hasol, D., (2016), Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 14. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa No: 313.

Hasol, D., (2016), Mimarlık ve Yapı Sözlüğü, 6. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa No: 257.

Hegger, M., Drexler, H., ve Zeumer, M., (2016), Adım Adım Yapı Malzemeleri, 2. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 21-44.

Heuser, K. C., (1989), Innearchitektur + Raumgestaltung, Augustus Verlag Augsburg, Berlin.

Kahraman, M. D., (2014), İnsan İhtiyaçları ve Mekansal Elverişlilik Kavramları Perspektifinde Yaşanılabilirlik Olgusu ve Mekansal Kalite Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Sayfa no: 74-84.

Kandinsky, V., (2009), Sanatta Zihinsellik Üstüne, Çeviren Tefik Turan, 1. Basım, Hayalbaz Kitap, İstanbul, Sayfa no: 105-144.

Kuban, D., (2016), Mimarlık Kavramları, 12. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 9-37.

Lang, J., (1987), Creating Architectural Theory, The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design, Van Nostrand Reinhold, New York.

Lefebvre, H., 1991, The Production of Space, Nicholson-Smith, Blackwell Oxford.

Moslow, A. H., (1964), The Theory of the hierarchy of needs, in the problems of Personality and Motivation in American Psychology, Poland, S: 105-136

Müller, W., (2012), Mimarlık Atlası Cilt 1, Çeviren Doğan Tuna, 1. Basım, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 12- 38.

Müller, W., (2012), Mimarlık Atlası Cilt 2, Çeviren Doğan Tuna, 1. Basım, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 9-25.

Oymael, S., (2015), Yapı Bilgisi 1, 1. Basım, Birsen Yayınevi, İstanbul, Sayfa no:13-22.

Oymael, S., (2016), Yapı Malzemesi ve Yapı Fiziği İlişkisi, 1. Basım, Birsen Yayınevi, İstanbul, Sayfa no: 8-15.

Özer, B., (2009), Kültür Sanat Mimarlık, 5.Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 47-68.

Pultar, M., (1978), Mimarlık Bilimi Kavram ve Sorunları, 1. Basım, Çevre ve Mimarlık Bilimleri Derneği Yayını, Ankara, Sayfa no: 28-43.

Pultar, P., (1979), Çevre, Yapı ve Tasarım, 1. Basım, Çevre ve Mimarlık Derneği Yayını, Ankara, Sayfa no: 27-52.

Rasmussen, S. E., (2016), Yaşanan Mimari, Çeviren Ömer Erduran, 7. Basım, Remzi Kitapevi, İstanbul, Sayfa no: 27-71.

Roth, L. M. (2017), Mimarlığın Öyküsü, Çeviren Ergün Akça, 2.Basım, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, Sayfa no: 89-137.

Schulz, N. C. (1971), Existance, Space & Architecture, Studio Vista, London.

Solak, S. G., (2017), Mekan- Kimlik Etkileşimi: Kavramsal ve Kuramsal Bir Bakış, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, İstanbul

Tanyeli, U. ve Sözen, M., (2011), Sanat ve Kavram Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, Sayfa no: 360.

Ural, S. E., 1995, Mimarlıkta Renk: Yapay Ortamların Renklendirilmesinde Renk Dinamikleri, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Us, F., (2008), Mimari Mekanın Aktarımında Algılayıcı Hareketinin Önemi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul

Vitruvius, (2017), Mimarlık Üzerine, Çevirmen Çiğdem Dürüşken, 2. Baskı, Alfa Yayın, İstanbul, Sayfa no:62-96, 224-230.

Wycherley, R. E., (1991), Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?, Çeviren Nur NİRVEN ve Nezih BAŞGELEN, 2. Baskı, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 24-36.

Yeang, K., (2012), Ekotasarım Ekolojik Tasarım Rehberi, Çeviren Semih ERYILDIZ ve Demet ERYILDIZ, 1. Basım, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 15-19.

Yürekli, F., (2016), Mimarlık Mimarlığımız, 4. Baskı, Yem Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 28-36.

Yüzer, E., Güngör, Y., ve Aydoğan, S., (2016), Doğal Taşın Öyküsü, 1. Baskı, Kare Tasarım, İstanbul, Sayfo no: 13-48.

Zakar, L. ve Eyüpgiller, K. K., (2018), Mimari Restorasyon Koruma Teknik ve Yöntemleri, 3. Baskı, Ömür Matbaacılık, İstanbul, Sayfa no: 8-35.

Zevi, B., (2015), Mimarlığı Görebilmek, 1. Basım, Daimon Yayınları, İstanbul, Sayfa no: 21-38.

İNTERNET KAYNAKLARI

URL 1: <https://tr.pinterest.com/pin/842173199047588863/>

URL 2: <https://tr.pinterest.com/pin/771593348637739177/>

URL 3: <https://tr.pinterest.com/pin/656258976939590433/>

URL 4: <https://tr.pinterest.com/pin/663929170049766442/>

URL 5: <https://www.officelovin.com/category/style/industrial/>

URL 6: <https://tr.pinterest.com/pin/646336984009772720/>

URL 7: <https://tr.pinterest.com/pin/135319163784692312/>

URL 8: <https://tr.pinterest.com/pin/523895369148805911/>

URL 9: <https://projects.archiexpo.com/project-24566.html>

URL 10: <https://leoadaly.com/our-work/markets/workplace/>

URL 11 a: <https://www.goldisaneutral.co.uk/home/2018/3/14/house-envy-and-then-they-went-wild>

URL 11 b: <https://tr.pinterest.com/pin/527765650081979390/>

URL 12: <https://tr.pinterest.com/pin/575616396125185617/>

URL 13: <https://tr.pinterest.com/pin/537969117987273521/>

URL 14: <https://www.wallanddeco.com/en-us/news/news/walldeco-at-designpost-cologne/#lg=1&slide=2>

URL 15: <https://tr.pinterest.com/pin/720435271626239547/>

URL 16: <https://tr.pinterest.com/pin/551198441897279680/>

URL 17: <https://www.architonic.com/en/project/slash-architects-modahouse/5104844>

URL 18 a: <https://tr.pinterest.com/pin/509188301619012951/>

URL 18 b: <https://tr.pinterest.com/pin/691935930233322964/>

URL 18 c: <https://tr.pinterest.com/pin/219761656804034169/>

URL 19: <https://www.pinterest.ca/pin/257620041171128951/>

URL 20 a: <https://tr.pinterest.com/pin/484418503664726618/>

b: <https://tr.pinterest.com/pin/772789617278616318/>

c: <https://tr.pinterest.com/pin/213850682296528680/>

URL 21: <https://tr.pinterest.com/pin/180707003784779279/>

URL 22: <https://tr.pinterest.com/pin/342977327845942594/>

URL23 a: https://www.archdaily.com/514825/zorlu-center-emre-arolat-architects-tabanlioglu-architects/5397ace6c07a803df40005e6-zorlu-center-emre-arolat-architects-tabanlioglu-architects-photo?next_project=no

b: <https://www.archdaily.com/514825/zorlu-center-emre-arolat-architects-tabanlioglu-architects/5397afb5c07a80569e000653-zorlu-center-emre-arolat-architects-tabanlioglu-architects-photo>

URL 24: <https://tr.pinterest.com/pin/691654455242035401/>

URL 25: <https://www.archeoroma.it/siti/pantheon/>

URL 26: <https://tr.pinterest.com/pin/522347256780665115/>

URL 27: <https://tr.pinterest.com/pin/74661306308840440/>

URL 28: <https://tr.pinterest.com/pin/305752262197931652/>

URL 29: <http://muhaz.org/uzerindeki-yukleri-kiris-veya-kolonlara-aktaran-genelde-yatay.html>

URL 30: <http://muhaz.org/uzerindeki-yukleri-kiris-veya-kolonlara-aktaran-genelde-yatay.html>

URL 31: <http://muhaz.org/uzerindeki-yukleri-kiris-veya-kolonlara-aktaran-genelde-yatay.html>

URL 32: <http://www.kasetdoseme.com/>

URL 33: <https://www.avmgezgini.com/avmler/istanbul/marmara-forum-avm-20/super-step-739.html>

URL 34: <https://www.endlessoffices.com/torun-center>

URL 35: <https://tr.pinterest.com/pin/299770918919609504/>

URL 36: <https://tr.pinterest.com/pin/596797388100840269/>

URL 37: <https://tr.pinterest.com/pin/656962664376450165/>

URL 38: <https://www.flickr.com/photos/fibia/7471975858>

URL 39 :<https://tr.pinterest.com/pin/647814727621464495/>

URL 40: <https://tr.pinterest.com/pin/339951471859413370/>

URL 41: <https://in.pinterest.com/pin/638103840930737004/>

URL 42: <https://www.archdaily.com/548032/birchgrove-house-nobbs-radford-architects/>

URL 43: <https://masterbedroomideas.eu/tag/modern-master-bedrooms/page/3/>

URL 44: <https://www.pinterest.se/pin/315040936425277115/>

URL 45: <https://tr.pinterest.com/pin/175499716709232874/>

URL 46: <https://tr.pinterest.com/pin/649925789958199888/>

URL 47: <https://www.renovation.sg/8-ways-to-do-a-semi-open-kitchen-in-your-hdb/>

URL48:https://www.archdaily.com/932141/sun-house-sav-architecture-plus-design/5e2233583312fd970e00067a-sun-house-sav-architecture-plus-design-photo?next_project=no

URL 49: <https://tr.pinterest.com/pin/430164201909507980/>

URL50:<https://tr.pinterest.com/pin/508766089145347846/><https://tr.pinterest.com/pin/508766089145347846/>

URL 51: <https://tr.pinterest.com/pin/472033604692774811/>

URL 52: <https://tr.pinterest.com/pin/564709240767090396/>, erişim tarihi: 29.12.2019

URL 53: <https://tr.pinterest.com/pin/720787115339882285/>

URL 54: <https://tr.pinterest.com/pin/397724210839645171/>

URL 55: <https://tr.pinterest.com/pin/691021136563121541/>

URL 56: <https://tr.pinterest.com/pin/844495367610255491/>

URL 57: <https://tr.pinterest.com/pin/509188301622559220/>, erişim tarihi: 29.12.2019

URL 58: <https://tr.pinterest.com/pin/453667362455391855/>

URL 59: <https://nieblayhalo.wordpress.com/2016/05/25/luz-idilica/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 60: <https://tr.depositphotos.com/7211545/stock-photo-paved-road-texture.html>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL61: <http://m.turkish.thinvenerbrick.com/sale-10010793-dekorasyon-duvar-nc-kaplama-tu-la-bina-in-antik-doku-ate-kil-tu-la.html>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL62:<https://pixabay.com/tr/photos/ah%C5%9Fap-do%C4%9Fa-doku-a%C4%9Fa%C3%A7-eski-115432/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL63:<https://www.gizhome.com.tr/urun/gizhome-milano-hali-70x120-kahve>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 64: <https://www.pinterest.at/pin/31384528625081770/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 65: <http://www.aydinlatma.org/beyaz-isik-mi-sari-isik-mi.html>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 66: <https://yeltendersmateryal.weebly.com/goumlrsel-sanatlar/3452705>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 67: <http://mozartcultures.com/gestalt-terapi-nedir/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL68:<https://i1.wp.com/psikolektif.com/wp-content/uploads/2017/11/2-2.jpg>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 69: http://handegrafik.blogspot.com/2013/03/gestalt-kuram_27.html, erişim tarihi: 30.12.2019

URL70:<http://bilgioloji.com/pages/sosyal/bilim/psikoloji/gestalt-kurami-nedir/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 71:https://www.wannart.com/wpcontent/uploads/2018/11/3030499_640px.jpg, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 72: <http://contentus.net/gestalt-psikolojisinin-icerik-stratejisindeki-yansimalari/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 73: <https://all.biz/tr-tr/yap-malzemeleri-g14391>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 74: <https://www.mermerdekoru.com/dogal-tas-nedir>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 75: <https://www.tasdekoratif.com/dekoratif-tas-modelleri-ve-fiyatlari/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL76:<https://www.amazon.com/CSFOTO-Background-Woodcutter-Photography-Wallpaper/dp/B07F5JFTST>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 77: <http://mesutyapidekorasyon.com/ahsap-dograma.html?enust=297>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 78: <http://mesutyapidekorasyon.com/ahsap-dograma.html?enust=297>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL79:<https://www.archiexpo.it/prod/antic-colonial-porcelanosa-grupo/product-49730-1087099.html>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 80: <http://erlermuhendislik.com.tr/urun/aluminyum-dograma/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 81: <https://tr.pinterest.com/pin/594897432013540527/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 82: <https://pxhere.com/tr/photo/1418796>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 83: <https://www.trulogsiding.com/best-house-siding-material-guide/>

URL 84: <https://tr.pinterest.com/pin/334251603594527726/>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 85: <https://universcreatifs.blogspot.com/2014/07/maisons-insolites-des-maisons-de-verre.html>, erişim tarihi: 30.12.2019

URL86:https://www.vivense.com/eliza-berjer-petrol-yesili-modeli.html?gclid=Cj0KCQiA6IHwBRCJARIsALNjViUo7c_JHPCM0PPbV1JfgHnbIbkKj4awsntax4IxTW4V0UBZpmV55QYaAnUnEALw_wcB, erişim tarihi: 30.12.2019

URL 87: <https://www.akustikkumas.org/urun/soho-serisi-akustik-kumas/>, erişim tarihi: 30.12.2019

EKLER

EK 1: ANKET

1. Cinsiyet : Kadın () Erkek ()
2. Yaş : 18-25 () 25-35 () 35-50 () 50-65 ()
3. Medeni Durum: Evli () Bekar ()
4. Eğitim Durumu:
İlkokul () Lise () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()
5. Mesleğiniz nedir?
Mimar ()
İç mimar ()
Tasarımcı ()
Akademisyen ()
Öğrenci ()
Diğer ()
6. Yaşadığınız mekân ile ilgili araştırmalar veya tasarımsal bir şeyler yapar mısınız?
() Tasarım ve dekorasyon dergileri takip ederim,
() Dekorasyon mağazalarını gezerim,
() Hayır yapmam.
7. Ne tür bir konut yapısında oturuyorsunuz?
Ev () Apartman Dairesi () Rezidans ()
8. Yaşadığınız konut ruh halinizi etkiliyor mu?
Evet ()
Hayır ()
Dikkat Etmedim ()
9. Eviniz sizde ne tür duygular oluşturuyor?
Sıradan () Huzur Verici ()
İtici () Dinlendirici ()
Boğucu () Ferah ()

Tedirgin Edici () Sade ()
Sınırlayıcı () Sıcak ()
Abartılı () Özgür ()

10. Yaşadığınız mekân, misafirlerinizde nasıl bir etki uyandırıyor?

Etkileyici İtici
Sıradan Huzur Verici
İtici Dinlendirici
Boğucu Ferah
Tedirgin Edici Sade
Sınırlayıcı Sıcak
Abartılı Özgür

11. Evinizde ya da tasarladığınız iç mekânlarda ne tür malzemeler tercih ediyorsunuz?

Ahşap () Doğaltaş () Seramik () Metal () Plastik ()
Kompozit ()

12. İç mekânda kullandığınız ya da kullanmak istediğiniz malzemelerin tercihini öncelik sıranıza göre numaralandırınız.

Ekonomik sebep ()
Malzeminin (ürünün) Kalitesi ()
Kullanım Kolaylığı ()
Estetik Değeri ()
Doğal Olması ()
Ekolojik Özellikleri ()

13. Aşağıdaki malzemelerden hangisi ya da hangilerinin samimi ve sıcak bir ortam yaratabileceğini düşünüyorsunuz?

Ahşap () Doğaltaş () Seramik () Metal () Plastik ()

14. Yaşadığınız veya tasarladığınız iç mekândaki izlenimler ne yönde olmalıdır?

Kullanışlı İddalı ve Gösterişli
Sade Samimi ve Sıcak
Şık Huzur verici, dinlendirici

15. Mekândaki yapı malzemelerinin sizde yarattığı sıcak veya soğuk etki diye ayırmak isterseniz bunlar hangi malzemeler olurdu?

Sıcak Malzemeler:

Soğuk Malzemeler:

16. Ekolojik malzemenin ne demek olduğunu biliyor musunuz?

Evet () Bilmiyorum ()

Hayır ()

17. Ekolojik malzemenin kullanımını niçin tercih edersiniz?

() Çevre dostu () Doğal () Düşük maliyet

() Sağlıklı () Kolay bakım () Yüksek

maliyet

() Sağlam () Estetik görünüm () Dayanımı

18. Çevreye duyarlı ve iç mekân sağlığını gözetken malzemelerin kullanımını destekler misiniz?

Evet () Hayır () Farketmez ()

19. Aşağıdaki malzemelerden hangisi veya hangilerinin daha ekonomik olduğunu düşünüyorsunuz?

Ahşap Doğaltaş Seramik Metal

Plastik Kompozit Cam Tuğla

20. Mekânda dokulu malzeme kullanımını tercih edermisiniz?

Evet Hayır Farketmez

21. Mekânda kullanılan malzemelerin yüzeylerinin parlak ya da mat olması yönünden çoğunlukta tercih ettiğiniz nedir?

Parlak malzeme Mat malzeme Her ikisinde

22. Mekânın tasarımını yaparken kullanmayı tercih ettiğiniz malzemelerin uygulama kolaylığı sizin malzemeyi seçmenizde etkisi var mıdır?

Evet Hayır Farketmez

23. Aşağıdaki malzemeleri uygulama kolaylığına göre en kolaydan en zora doğru sıralayınız.

Ahşap Doğaltaş Seramik Tuğla

Metal Plastik Kompozit Cam

24. Bulduğunuz iç mekânlarda ne tür ışık tercih edersiniz?

Sarı Işık Beyaz Işık Gün Işığı

25. İç mekânda en tercih ettiğiniz renk tonları nelerdir? Nedenini kısaca açıklayınız.

Beyaz Siyah Kahve Kırmızı Yeşil

Mavi Gri Sarı Mor Turuncu

26. İç Mekânda bitki kullanımı tercih edermisiniz?

Evet

Hayır

Farketmez

27. İç mekânda bitki kullanımı sizde ne tür hisler uyandırmaktadır?

Canlılık

Huzur verici

Çevre dostu

Sağlıksız

Doğallık

Rahatsız edici

ÖZGEÇMİŞ

Selver Damla ÇOMAK 11 Ocak 1993 İstanbul'da doğdu. 2011'de Edirne Keşan Yusuf Çapraz Anadolu Lisesinden mezun oldu. 2012 yılında başladığı FMV Işık üniversitesi iç mimarlık bölümünden 2015 Aralık ayında mezun oldu. Okul dönemi boyunca yarı zamanlı olarak özel sektörde birçok firmada çalıştı. 2017'de çalışmayı hayatına devam ederken FMV Işık Üniversitesinde İç mimarlık yüksek lisans proramına başladı. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İç Mimarlık Yüksek Lisans eğitimini 2020 yılında tamamladı.